

Hvite evangelikale kristne og Donald Trump

Den religiøse begrunnelsen bak evangelikale lederes støtte til Trump som USAs president

Espen Mikkelsen

Mastergradsoppgave i Religion og samfunn

Veileder: Ole Jakob Løland, PhD

Det teologiske fakultet
Universitetet i Oslo

Vår 2022

© Espen Mikkelsen 2022

Hvite evangelikale kristne og Donald Trump. Den religiøse begrunnelsen bak evangelikale lederes støtte til Trump som USAs president.

Espen Mikkelsen

<http://www.duo.uio.no/>

Forord

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder, Ole Jakob. Tusen takk for kjempefine og konstruktive tilbakemeldinger som har hjulpet meg gjennom denne oppgaven. Takk for at du har tipset meg om artikler og bøker. Din måte å veilede på har passet meg perfekt. Takk for at du har vært rask til å svare og alltid har vært tilgjengelig, til tross for Korona.

Takk til Jan som tok seg tid til å lese gjennom oppgaven og komme med gode tilbakemeldinger. Selv om dette ikke er innenfor ditt fagfelt, hjalp tilbakemeldingene dine meg med å se oppgaven med nye øyne.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke min kjære Lena. Uten deg ville denne oppgaven rett og slett ikke vært mulig å gjennomføre. Takk for at du har holdt motivasjonen min oppe.

Jeg er stolt av oppgaven min, selv om studietiden og gjennomføringen ikke ble helt som jeg hadde sett for meg.

Oslo, mai 2022

Espen Mikkelsen

Sammendrag

Helt siden de tidligste kolonibosetningene i Nord-Amerika har religion og politikk vært tett knyttet sammen. I den amerikanske grunnloven er det derimot slått fast at den amerikanske staten ikke har lov til verken å hindre fri religionsutøvelse eller etablere en offisiell religion for nasjonen. Evangelikale eller *born again* kristne argumenterer på sin side at Amerika er grunnlagt som en kristen nasjon. Det var på 1950-tallet at evangelikale for alvor ble involvert i partipolitikk og da fikk sin tilknytning til det republikanske partiet. Det siste eksempelet vi har sett av dette, er den noe overraskende alliansen mellom hvite evangelikale og Donald Trump. Overraskende i den forstand at Trump ikke hadde fremvist særlige kristne verdier og moral, og at evangelikale omfavnet han likevel. Var det Trump som skulle gjøre *America great again* for dem? Oppgavens problemstilling er: Hvordan har fremtredende hvite evangelikale ledere religiøst begrunnet sin støtte til Donald Trump, særlig gjennom deres kjernesaker, under hans valgkamp og presidentperiode. For å finne svar på dette har oppgavens metode basert seg på fortolkende dokumentanalyse. Utvalgskriteriene er kjernesaker: Religionsfrihet, bønn og religionsutøvelse ved offentlige skoler, abort, migrasjon og rasespørsmål, dommere i Høyesterett og Israel og fremtredende hvite evangelikale ledere: Franklin Graham, Robert Jeffress, Jerry Falwell Jr., Ralph Reed og Paula White. Oppgavens funn er at 81 prosent av selverklærte hvite evangelikale ga sin stemme til Trump under valget i 2016. Han var ikke den første presidentkandidaten som lovet å tale deres sak, men klarte likevel å appellere til dem på en unik måte. Han argumenterte for konservative verdier, *pro-life* og deres tro og håp om Amerikas kristne religiøse arv og fremtid. Han knyttet dette bånd med flere evangelikale ledere og dette forholdet kan spores tilbake til 2011. Alle disse lederne kom med ulike støtteerklæringer og uttalelser om hvorfor Trump var mannen og lederen de var på utkikk etter. De dannet ulike profetier som gjorde at Trump passet inn i deres narrativ, slik som å kalle han en moderne kong Kyros. I tillegg skal de ha gitt han råd i ulike saker og råd om hvordan han kunne henvende seg til evangelikale. Alliansen mellom Trump og hvite evangelikale har ført til noen endringer og små seire. Dette vises gjennom flyttingen av den amerikanske ambassaden fra Tel-Aviv til Israel og en streng utenrikspolitikk mot meksikanere og latinamerikanere, samt innreiseforbud mot borgere fra muslimske majoritetsland. Det mest betydningsfulle er nok innsettelsen av flere konservative dommere i Høyesterett. Mest aktuelt er abortkampen. Når det gjelder bibellesning og bønn ved offentlige skoler er ikke dette gjeninnført og likekjønnet ekteskap er fremdeles lovlig.

Abstract

Religion and politics in North America have been connected since the earliest colonial settlements. The American Constitution states on the other hand «that Congress make no law respecting an establishment of religion or prohibiting its free exercise. It protects freedom of speech, the press, assembly, and the right to petition the Government for a redress of grievances.» Still, evangelicals or born-again Christians argues that America was founded as a Christian nation. It was during the 1950s that evangelicals got engaged in party politics for the first time and was connected to the Republican Party. The latest example is the somewhat surprising alliance between white evangelicals and Donald Trump. Surprising in the sense that Trump didn't display particular Christian values and morals, and the fact that evangelicals embraced him despite that. Could Trump do America great again for them? The aim of this thesis was to assess how prominent white evangelical leaders religiously justified their support for Donald Trump, especially through their core issues, during his election campaign and presidency. This thesis has been based on interpretive document analysis. The selection criteria are core issues: Religious freedom, prayer and religious practice at public schools, abortion, migration and racial issues, Supreme Court judges and Israel and prominent white evangelical leaders: Franklin Graham, Robert Jeffress, Jerry Falwell Jr., Ralph Reed and Paula White. 81 percent of self-proclaimed white evangelicals gave their vote to Trump during the 2016 election. He was not the first presidential candidate to promise to speak on their behalf but managed to appeal to them in a unique way. He argued for conservative values, pro-life and their beliefs and hopes for America's Christian religious heritage and future. He forged close ties with several evangelical leaders and this relationship can be traced back to 2011. All these leaders supported him and made various statements about why Trump was the man and leader they were looking for. They formed for example various prophecies that made Trump fit into their narrative, such as calling him a modern King Cyrus. In addition, they are said to have given him advice in various matters and on how he could turn to evangelicals. The alliance between Trump and white evangelicals has led to some changes and small victories. This is shown through the relocation of the US Embassy from Tel Aviv to Israel and a strict foreign policy against Mexicans and Latin Americans, as well as the Muslim ban. Most significant is probably the appointment of several conservative judges to the Supreme Court. The fight against abortion is highly relevant. Bible readings and prayers in public schools have not been reintroduced and same-sex marriage is still legal.

Innholdsfortegnelse

Forord	I
Sammendrag	II
Abstract	III
1. Introduksjon	1
1.1 Bakgrunn	1
1.1.1 Historiske betraktninger	2
1.1.2 Aktuelle forhold	8
1.1.3 Det amerikanske partisystemet.....	10
1.1.4 Evangelikal kristendom.....	11
1.1.4.1 Hvite evangelikale kristne	14
1.1.4.2 Afroamerikanske evangelikale kristne	17
1.1.5 Donald Trump	18
1.2 Problemstilling	18
2. Materiale og metode.....	20
2.1 Fortolkende dokumentanalyse.....	20
2.2 Utvalgsriterier.....	20
2.3 Søkestrategi	21
2.4 Metodiske betraktninger.....	22
3. Resultater.....	24
3.1 2016-valget.....	24
3.1.1 Fordeling av antall stemmer	27
3.2 Viktige saker for evangelikale.....	29
3.2.1 Religionsfrihet	30
3.2.2 Religion og bønn på skoler.....	31
3.2.3 Abort.....	31
3.2.4 Migrasjon og rasespørsmål.....	32
3.2.5 Dommere i Høyesterett	33
3.2.6 Israel	34
3.3 Fremtredende hvite evangelikale ledere.....	34

3.3.1 Historiske betraktninger	34
3.3.2 Aktuelle forhold	37
3.3.2.1 Franklin Graham	38
3.3.2.2 Robert Jeffress.....	41
3.3.2.3 Jerry Falwell Jr.	46
3.3.2.4 Ralph Reed	50
3.3.2.5 Paula White	52
4. Diskusjon.....	55
4.1 Forholdet mellom det republikanske partiet og hvite evangelikale kristne	55
4.2 2016-valget.....	57
4.3 Fremtredende hvite evangelikale ledere og viktige saker	64
4.3.1 Religionsfrihet.....	65
4.3.2 Religion og bønn på skoler.....	66
4.3.3 Abort.....	66
4.3.4 Migrasjon og rasespørsmål.....	67
4.3.5 Dommere i Høyesterett	69
4.3.6 Israel.....	69
4.3.7 Oppsummering	70
5. Konklusjon	72
5.1 Fremtidige perspektiv.....	73
6. Bibliografi	75

1. Introduksjon

1.1 Bakgrunn

Religion og politikk har vært knyttet sammen helt siden de tidligste europeiske kolonibosetningene i Nord-Amerika (Williams, 2020, s. 1). Siden andre verdenskrig har kristen nasjonalisme og eksepsjonalisme blant annet blitt brukt av evangelikale kristne for å argumentere for at de amerikanske koloniene og den nye nasjonen var grunnleggende kristne. For forskere har begrepet vært et krysningspunkt mellom historie og politikk, hvor påstander om identitet og makt har blitt slått sammen (Edwards, 2017). Innen evangelikal kristen forkynnelse og media finnes det ulike historier om Guds plan for å gjøre Amerika til et velstående land, og hvordan de skulle spre kristendom og frihet over hele verden (Barrett-Fox, 2018). Til tross for dette finnes det ingen statsreligion i USA og det er slik sett et sekulært land med religionsfrihet (Hughes, 2020, s. 55). Den amerikanske grunnloven fra 1789 slår fast at den amerikanske staten ikke har lov til verken å hindre fri religionsutøvelse eller etablere en offisiell religion for nasjonen (Horsfjord et al., 2018, s. 88). *The first amendment* fastslår: «that Congress make no law respecting an establishment of religion or prohibiting its free exercise. It protects freedom of speech, the press, assembly, and the right to petition the Government for a redress of grievances.» (The White House, u.å.) Likevel ser det ut til at religion både spiller en stor rolle i samfunnet og i politikken (Hughes, 2020, s. 55; Marti, 2019). Bibelsk språk har ikke bare fortsatt å være en del av amerikansk offentlig og politisk diskurs, kirkene har kontinuerlig øvd innflytelse på det offentlige liv helt frem til i dag (Bellah et al., 1996, s. 220).

I løpet av de siste årene har aktiviteten med å rapportere, kommentere og publisere bøker om Trumps presidentskap blitt en industri i seg selv. Den overraskende alliansen mellom Trump og evangelikale eller *born again* kristne vil uten tvil være i fokus for sosiologiske, kulturelle, historiske og teologiske studier i flere tiår framover. Dette skyldes blant annet at hans personlige karakter og individuelle valg i stor grad ser ut til å motsi kjernen i mye av det evangelikal kristendom er ment å stå for (Bieber & Beyers, 2020, s. 241-249). Begrepet *born again* kristne kommer av at evangelikal kristendom bygger på en omvendelsesopplevelse, hvor en med hjelp fra Guds styrke kan bli født på ny (Kidd, 2019, s. 4).

1.1.1 Historiske betraktninger

James Madison blir gjerne sett på som grunnlovens far. I 1787 samlet han tolv av tretten stater i Philadelphia. I stedet for å revidere den mangelfulle *Articles of Confederation*, kom de femtifem konvensjonsdelegatene frem til et helt nytt styringsdokument (Drutman, 2020, s. 19). *The Philadelphia Convention* fra 1787 var en av de store kreative erklæringene i den moderne verden, og er en av de eldste grunnlovene som fremdeles er i bruk. Den bygget på flere tiår med engelsk og kolonial grunnlovsvekst og mange av hovedprinsippene for amerikanske myndigheter var ganske godt innarbeidet. Det ble for første gang utviklet en styringsramme som viste hvordan en føderal stat kunne styres, samtidig som den ga et kompromiss mellom kravene til tilstrekkelig statlig myndighet og effektiv kontroll ved utøvelse av politisk makt (Kelly & Harbison, 1948, s. 1). Det var spesielt syv menn som spilte sentrale roller i den amerikanske grunnleggelsen, og disse blir gjerne sett på som kjernen i gruppen som grunnla Amerika (Bernstein, 2015, s. 6). Dette var Benjamin Franklin, George Washington, John Adams, Thomas Jefferson, John Jay, James Madison og Alexander Hamilton (Morris, 1973).

I store deler av amerikansk historie har det alltid vært forskjeller når det kommer til de politiske partiene og kirkesamfunn, og partiene har fått støtte basert på tilhørighet i forskjellige religiøse tradisjoner (Margolis, 2018, s. 2). Tradisjonelt sett har katolikker og jøder identifisert seg med demokratene og de fleste protestanter har gjort det samme for republikanerne. Disse funnene har generelt sett sammenfalt med sosioøkonomiske forhold, hvor republikanerne har fått støtte fra de med høyere sosioøkonomisk status og demokratene de med lavere sosioøkonomisk status. På samme måte har det også blitt sett sammenfallende tendenser med regioner og bostedsområder. For eksempel har demokratene stått sterkt i det urbane nordøst, hvor det bor mange katolikker og jøder, mens hvite protestanter i det som før ble kalt *the Solid South*, ofte har vært en del av det republikanske partiet (Bass et al., 2018, s. 9).

Det var på slutten av 1940-tallet at predikanter, som Billy Graham (1918-2018), begynte å referere til evangelikale som en bevegelse som var teologisk konservativ, men som hadde et hjerte for verden. Evangelikale engasjerte seg i det amerikanske samfunnet for å vise at de brydde seg (Morris, 2019). Det var med innsettelsen av Dwight D. Eisenhower som president i 1953, det i stor grad ble vist at politikk og religion var sterkt knyttet sammen i USA (Kruse, 2015, s. ix). Det var et stort vendepunkt for evangelikale da Billy Graham oppfordret general

Eisenhower til å stille som presidentkandidat i 1951 (Bass et al., 2018, s. 4). Med dette gjorde han det klart at han ønsket å påvirke den amerikanske politikken. Sent i 1951 uttalte Graham at de kristne i USA samlet skulle stemme på mannen med den sterkeste moralske og åndelige plattformen, uavhengig av hans syn på andre saker (Kruse, 2015, s. 54 og 57). Han uttalte at det amerikanske folket ønsket en «*man with honesty, integrity, and spiritual power. I believe the General has it.*» (Bass et al., 2018, s. 4) Graham ble en verdenskjent evangelist og uoffisiell rådgiver for amerikanske presidenter (Bieber & Beyers, 2020). En del forskere har karakterisert Eisenhower som den minst religiøse av presidentene i moderne tid. De har pekt på at hans religiøse fremtoning fremstod som overflatisk og at han tok avstand fra organisert religion (Bass et al., 2018, s. 4). Eisenhower hadde ingen bestemt religiøs tilknytning som voksen, men følte den jødisk-kristne tradisjonen var viktig for det amerikanske samfunnet. Graham var begeistret for Eisenhowers sterke antikommunistiske syn, og han fikk hjelp av Graham til å åndeliggjøre talene sine (Kidd, 2019, s. 92). Graham ga aldri sin offisielle støtte til Eisenhower. Han avslørte heller aldri hvilken politisk side han stod på (Kruse, 2015, s. 58 og 61). Han var faktisk registrert hos det demokratiske partiet frem til 1960 (Elving, 2018), men fikk etter hvert en tydelig partiskhet mot republikansk politikk (Miller, 2011, s. 203). Retorikken hans om rase var for eksempel tilnærmet lik konservative republikanske politikere (Williams, 2010, s. 88). Til tross for dette nølte Graham ofte med å knytte kristendommen til spesifikke plattformer som kan forplikte troende til posisjoner som ikke er klart og tydelig åndelige av natur (Miller, 2011, s. 203). Han advarte faktisk religiøse ledere mot å slutte seg for tett til politisk program. Etter at Eisenhower vant, uttrykte han interesse for åndelig fornyelse i Amerika. Eisenhower ble snart døpt i den presbyteriansk kirke (Kidd, 2019, s. 92), men omfavnet ikke behovet for omvendelse eller andre tegn på historisk evangelisering. Han skal derimot ha uttalt: «*Our government makes no sense unless it is founded on a deeply felt religious faith, and I don't care what it is.*» (Kidd, 2019, s. 93)

Der Eisenhowers forgjengere diskret hadde deltatt på gudstjenester før innsettelsen, hadde han selv annonserte det klart og tydelig. Han var åpen om sin tro og mente at amerikanerne som et fritt folk, måtte anerkjenne sin tro på nytt. Under innsettelsesparaden hans ble den første flåten kalt *God's Float* med bilder av kirker og synagoger, og hadde påskriften *Freedom of Worship* og *In God We Trust* (Bass et al., 2018, s. 5; Kruse, 2015, s. ix-xii). Folk i Eisenhowers støtteapparat forsøkte å få Kongressen til å innføre innsettelsesseremonien som en *National Day of Prayer*. Selv om dette ikke fikk offisiell støtte, viser eksemplene at det nesten var det likevel (Kruse, 2015, s. ix). I 1952 erklærte Eisenhower at *Independence Day*

offisielt også skulle være *National Day of Prayer* (Kruse, 2015, s. 92). Året etter ble *National Prayer Breakfast* opprettet og den første ble holdt 4. februar 1953 (Kruse, 2015, s. 75 og 77). Eisenhower var videre den første æresgjesten i den første *National Prayer Breakfast*, som senere ble en årlig tradisjon (Kruse, 2015, s. xii). I 1953 signerte Eisenhower en uttalelse utarbeidet av *the National Association of Evangelicals* (NAE) som sa at Amerika ble grunnlagt på prinsippene fra Bibelen (Fea, 2018a, s. 48).

NAE ble grunnlagt i 1942 og representerer for mange amerikansk evangelikal kristendom i moderne form. De nye evangelikale forstod at mange konservative forble i sine kirkesamfunn. De trodde at kirkesamfunnene var mindre viktige enn den åndelige enheten mellom sanne troende. NAE var også villig til å samarbeide med pinsevenner, selv om de hadde deres forskjeller. NAE signaliserte et sofistikert politisk engasjement, ved å åpne et lobbyvirksomhetskontor i Washington. Evangelikale i 1940-årene ønsket å opprettholde rettigheter til å kringkaste via radio og TV, ettersom *the Federal Council of Churches* presset de store kringkastingsbyråene til å fjerne konservative religiøse program. Den mest iøynefallende mangelen til NAE var at dens hvite ledere ikke inkluderte afroamerikanere og andre ikke-hvite. Spenning mellom raser og etnisitet blant evangelikale, går helt tilbake til slavetiden. Det var ingenting formelt som sa at afroamerikanere ikke kunne være med i NAE, men lederne gjorde heller ikke mye for å løse problemer knyttet til rase og etnisitet (Kidd, 2019, s. 74-77).

Eisenhower ble en av de store moderne arkitektene av amerikansk sivilreligion, en kombinasjon av åndelighet og patriotisme, og han fikk hjelp av Graham til å bygge dette (Kidd, 2019, s. 93; Kruse, 2015, s. ix). Flere departementer, inkludert Pentagon, startet på 1950-tallet med egne gudstjenester (Kruse, 2015, s. xiii). Resten av Capitol ble etter hvert også med. I 1954 fulgte Kongressen etter ved å legge til frasen «*one nation under God*» til den tidligere sekulære *Pledge of Allegiance* (Bass et al., 2018, s. 4; Fea, 2018a, s. 48; Kruse, 2015, s. xiii). Ordtaket «*In God We Trust*» ble trykket på frimerker, mynter og pengesedler, og ble USAs første offisielle motto i 1956 (Bass et al., 2018, s. 5; Fea, 2018a, s. 48; Kidd, 2019, s. 96; Kruse, 2015, s. xiii). Eisenhower opprettet også et kontor for religion i administrasjon sin (Bass et al., 2018, s. 5). I femten år etter andre verdenskrig foregikk det en religiøs oppblomstring i USA. President Eisenhower erklærte at uten Gud ville det ikke være noen form for amerikanske myndigheter, heller ikke en amerikansk måte å leve på. På disse årene vokste den amerikanske populasjonen med 19 prosent, men antallet som gikk i kirken

økte med 30 prosent. Innen 1960 tilhørte 69 prosent av amerikanere en kirke eller synagoge (Fea, 2018a, s. 47-48). Under Eisenhowers presidentskap ble amerikanerne fortalt at nasjonen ikke bare skulle være en kristen nasjon, men at den alltid hadde vært en (Kruse, 2015, s. xiii). De nasjonale anerkjennelsene av Gud fikk bred støtte, blant både evangelikale, katolikker, jøder og protestanter. Selv om «*under God*» og «*In God We Trust*» var nokså vage uttrykk, hadde ikke det stor betydning for deres støttespillere (Kidd, 2019, s. 96). For dem var Amerika *one nation under God*, som de også har trodd på siden (Kruse, 2015, s. xiii).

Richard Nixon forsøkte å sjarmere evangelikale og klarte å få alle, med unntak av de hardeste fundamentalistiske lederne, til å støtte seg under valget i 1968 (Kidd, 2019, s. 114-115). Fundamentalisme oppstod i USA rundt årtusensskiftet mellom 1800- og 1900-tallet. Det oppstod som en reaksjon fra protestantiske kristne ledere på ideer fra moderne vitenskap, spesielt bibelkritikk og darwinisme. Dette handlet om at Bibelen ble lest som et hvilket som helst annet historisk dokument, og sterk motstand mot darwinismens tanke om at jorden ikke var skapt på seks dager (Horsfjord et al., 2018, s. 92-93). Nixon var lite interessert i kristen hengivenhet, men han viste noe annet i offentligheten (Kidd, 2019, s. 115). Blant annet innførte han en jevnlig tradisjon med søndagsgudstjenester i Det hvite hus (Kruse, 2015, s. 249), og Billy Graham holdt en tale under den første gudstjenesten. Nixon viste liten forståelse for hva de evangelikale trodde på, men de var likevel verdsatte medlemmer av hans «*silent majority*». «*The Billy Grahams and alle the rest, the Southern Baptists and so forth, they've got character*», skal Nixon ha sagt (Kidd, 2019, s. 115). Nixons støttespillere ble jevnlig sett sammen med Graham under 1972-kampanjen, og Graham uttalte at han ville gi sin støtte til Nixon under valget. Denne alliansen mellom hvite evangelikale og Nixon førte til noe motstand mot Graham, blant annet hos misjonsinnstilte unge evangelikale. Innen 1972 hadde Graham blitt en republikansk rådgiver. Han jobbet fremdeles innenfor de tradisjonelle rammene av evangelikal kristendom og sitt globale korstog. Hans tjeneste i USA ble derimot stadig mer begrenset til hvite middelklassemennesker (Kidd, 2019, s. 115). Da Watergate-skandalen truet Nixons presidentskap, støttet Graham han i første omgang, men forstod etter hvert at dette ikke hadde noen hensikt og tok en stund avstand fra partipolitikk (Kidd, 2019, s. 115; Williams, 2010, s. 99 og 102).

Ved valget i 1976 var det fortsatt kamp om lojaliteten til hvite evangelikale velgere og demokratene var fremdeles med i spillet (Kidd, 2019, s. 116). Ronald Reagan hadde virkelig begynte å sjarmere hvite evangelikale kristne for republikanerne. Reagan var skilt, og hadde i

tillegg signert en lov som liberaliserte tilgangen til abort, pluss nasjonens første *no-fault* skilsmisselfov som guvernør i California. Reagan hadde forpliktet seg til et personlig kristent engasjement i 1966, og blitt tilknyttet den evangelikale *Bel Air Presbyterian Church* i Hollywood. Han dyrket kontakten med evangelikale ledere og ledere i pinsebevegelsen. Som tidligere skuespiller og med solide taleregenskaper, forstod Reagan akkurat hvordan han skulle snakke og henvende seg til evangelikale. Han var til og med kjent for å dele sin tro på måter som evangelikale raskt kunne kjenne seg igjen. Selv om Reagan ikke kunne bytte plass med Gerald Ford i 1976, som republikanernes presidentkandidat (Kidd, 2019, s. 117), varslet han en hvit evangelikal tsunami som ville oversvømme Jimmy Carter i 1980 (Dochuk, 2011, s. 263; Williams, 2010, s. 124). Jimmy Carter blir av mange sett på som den mest religiøse presidenten i moderne tid (Bass et al., 2018, s. 6) og han erklærte seg selv som *born again* kristen (Flowers, 1983). Likevel var det mange konservative evangelikale som hånet hans tro i forakt for hans mer liberale politikk når det for eksempel gjaldt bønn i skolen, abort og familiespørsmål (Bass et al., 2018, s. 6). Han mente blant annet at bønn i den offentlige skole burde være opp til hver enkelt elev og ikke være påkrevd av staten. Når det gjaldt abort, var Carter også motstander, men han mente samtidig at et grunnlovstillegg ikke var akseptabel. Han støttet seksualundervisning, familieplanlegging og forbedret adopsjonsprosedyrer for å redusere forekomsten av abort, samtidig som han lot det være en mulighet for de med et annet syn (Flowers, 1983).

Ronald Reagan fulgte Eisenhowers religiøse retorikk, men tilpasset den til seg selv og sin tidsepoke. Han avsluttet blant annet alle talene sine med en stille bønn og *God Bless America* (Kruse, 2015, s. 276). Reagan fremstod heller ikke som noen spesielt religiøs mann og deltok ikke på gudstjenester mens han var president. I ettertid har det imidlertid kommet frem at han var en religiøs aktiv mann. Grunnen til at han ikke deltok på gudstjenester var av sikkerhetsmessige hensyn. Han fortsatte å henvende seg til evangelikale, og tiltrakk seg politisk støtte fra religiøse velgere som likte hans konservative posisjon når det kom til samfunnsspørsmål (Bass et al., 2018, s. 5). Det var under 1976-valget at mediene og meningsmålingsbyråene forstod at stemmen til evangelikale og *born-again* var en sentral politisk faktor. Medienes hyppige bruk av «*born again*» og «evangelikal», knyttet disse betegnelse formelt til politisk atferd. Fra 1976 og fremover var de evangelikale i økende grad ansvarlig for den hvite republikanske basen (Kidd, 2019, s. 118). Evangelikale ledere var fornøyd med den økende medieomtalen, men klarte ikke å se at de samtidig mistet kontrollen over opinionens oppfatning av deres bevegelse (Lindsay, 2007, s. xi). Opp mot valget i 1980

avslørte en meningsmåling at mer enn 80 prosent av amerikanerne trodde på guddommeligheten til Jesus Kristus, nesten halvparten hadde tiltro til Bibelen, og nesten en tredjedel hadde opplevd å bli født på ny. Religiøs kringkasting via media var også i vinden. Reagan ønsket å vinne stemmene til denne religiøse gruppen til enhver pris, og dannet raskt en felles sak med ledere av det religiøse høyre, slik som Jerry Falwell Sr., og det kristne høyre stod igjen sammen med republikanerne (Kruse, 2015, s. 277 og 281).

Bill Clinton bakte religion og religiøse verdier inn i retorikken sin og inn i sin politikk. Konservativt evangelikale stilte spørsmål rundt hvor autentisk dette var (Bass et al., 2018, s. 6), og hvite evangelikale har hatt en spesiell tilhørighet til *anti-Clinton republicans*. En ting som var sikkert, var at Clintons presidentskap ga energi til den evangelikale politiske organisasjonen *the Christian Coalition*, ledet av den erfarne republikaneren Ralph Reed. Reed viste republikanerne hvordan de skulle oppsøke evangelikale på lokalt nivå. *The Christian Coalition* fikk plassert støttespillere i lederstillinger i hele det republikanske partiet og i samarbeid med kongressrepublikanere (Black, 2016, s. 138-139; Miller, 2014, s. 106-111; Williams, 2010, s. 234).

Georg W. Bush hadde en ideelle kristen profil for å være republikansk presidentkandidat (Kidd, 2019, s. 139). Han vokste opp i en kristen familie og opplevde en fornyelse av sin tro på midten av 1980-tallet (Bush, 1999, s. 1). Bush ble beskyldt for å ønske å gjenskape Amerika i samsvar med egne religiøse synspunkter og dette ble vist gjennom hans innenrikspolitikk, politiske utnevnelser og tilnærming til internasjonale relasjoner. Han tildelte for eksempel betydelige mengder føderale penger til religiøse organisasjoner som ga sosiale tjenester, forbød delvis abort, begrenset stamcelleforskning, økte finansieringen for undervisning i seksuell avholdenhet og ga statlig finansiell støtte til fengselsprogrammer som brukte kristne prinsipper for å endre straffedømte (Fineman, 2003). Han nominerte konservative dommere og ga mange stillinger i Det hvite hus og føderale byråer til konservative kristne. Han tildelte føderale midler for å redusere forfølgelsen av kristne i utlandet. Ved å kalle krigen mot terrorisme en konflikt mellom godt og ondt, hevdet kritikere at Bush gjorde en politisk konflikt til et religiøst korstog. Hans politikk og syn på seg selv som Guds instrument, ble også anklaget for å bryte med *the First Amendment* og ble sett på som farlig av hans motstandere (Davis, 2003). En undersøkelse fra juni 2007, altså mot slutten av Bushs presidentskap, viste at det bare var 44 prosent av hvite evangelikale som godkjente hans prestasjoner, mot 95 prosent i kjølvannet av terrorangrepene 9/11 (Pew Research Center,

2007). En annen årsak til evangelikales skuffelse av Bush var hans forsømmelse av viktige sosiale utfordringer som kampen mot abort og likekjønnet ekteskap (Black, u.å.; Kidd, 2019, s. 139).

I likhet med Jimmy Carter og Bill Clinton ble det også stilt spørsmål rundt Barack Obamas tro og bruk av religionsbasert retorikk. Mange konservative evangelikale og noen andre amerikanerne aksepterte ikke hans kristne tro og mente han var muslim (Bass et al., 2018, s. 6), til tross for at han delte troshistorien sin i selvbiografien *The Dreams of My Father* (Horsfjord et al., 2018, s. 105). Likevel klarte Obama å få tilstrekkelig mange av USAs kristne over på demokratisk side til å vinne to presidentvalg. Han var i tillegg den første afroamerikaneren til å bli president i USA. Selv om han selv ikke har noen tro på likekjønnede ekteskap, mente Obama at homofile og lesbiske skulle ha like rettigheter som andre til å inngå partnerskap. I 2015 bestemte Høyesterett at homofile og lesbiske hadde grunnlovsfestet rett til å inngå sivil ekteskap, noe som ble et tap for konservative kristne (Horsfjord et al., 2018, s. 110-112).

1.1.2 Aktuelle forhold

En utfordring ved å studere krysningen mellom religion og presidentskap, er at alle presidenter ser nytten av å kunne knytte religiøse tema til politiske mål eller for å opprettholde politisk støtte. Det er imidlertid ikke alltid tydelig om presidentene bruker visse symboler eller retorikk fordi de tror de må eller fordi det er naturlig for dem. Det som er klart, er at presidentkandidater i valgprosessen finner det fordelaktig å ta i bruk religiøse identitet og temaer. Selv om artikkel VI i grunnloven sier at religion ikke skal være et krav for å jobbe offentlig i USA, finnes det likevel noen uformelle normer når det kommer til religion og presidentskap. Den tydeligste er nok forventningen om at presidenten skal tro. En annen er innsatsen som blir lagt ned av kandidatene for å sette samme koalisjoner, både i nominasjonen og i selve valget. Konkurransen om å bli president har lenge bestått av mobilisering av velgere basert på religiøs bakgrunn (Bass et al., 2018, s. 7-8).

De tradisjonelle mønstrene med å stemme på bakgrunn av bosted, klasse og tradisjon har blitt endret i nyere tid, ettersom partier, kandidater og kampanjer har prøvd å tiltrekke seg støtte fra religiøse velgere basert på problemer og ideologier. Republikanerne har for eksempel henvendt seg til enkelte jødiske velgere med en utenrikspolitikk som går inn for en sterk

holdning om å beskytte Israel. De har også henvendt seg til enkelte katolske velgere med deres *pro-life* holdning til abort. Republikanerne har videre blitt mer attraktive for katolikker i middelklassen. Demokratene har på sin side fått støtte fra afroamerikanske protestanter på bakgrunn av borgerrettigheter (Bass et al., 2018, s. 9). I dag er det gjerne slik at de mest trofaste kirkegjengerne identifiserer seg med og støtter republikanerne, mens de som ser på seg selv som ikke-religiøse og ikke går regelmessig i kirken, støtter demokratene (Bass et al., 2018, s. 9; Margolis, 2018, s. 1). Disse religiøse forskjellene blir ofte omtalt som *the God gap* eller *religiosity gap*, og tilsvarer noen av de største og mest stabile valgblokkene i Amerika. Det er en vanlig oppfatning at religion har produsert *the God gap*, med religiøse velgere hos republikanerne og sekulære eller mindre religiøse velgere hos demokratene. *The God gap* kan også skyldes at politikk i seg selv er årsak til avstanden, ved at velgerne selv velger seg inn eller ut av organisert religion basert på deres partitilhørighet. Hvorvidt mennesker velger å identifisere seg med en religiøs tro og i hvilken grad de velger å delta i et bestemt religiøst samfunn, er delvis som følge av deres politiske omgivelser (Margolis, 2018, s. 2).

På begynnelsen av 1970- og 1980-tallet førte de kirkelige forskjellene mellom de ulike partiene til nye partipolitiske koalisjoner basert på religiøsitet eller nivå av religiøs involvering. Demokratene og republikanerne staket ut forskjellig kurs når det kom til moralske spørsmål, de hadde varierende bruk av religiøs tro når det kom til å henvende seg til velgere og debattering av religionens rolle i offentligheten. Politisk orienterte grupper stod også frem med håp om å påvirke den offentlige politikken. Dette førte til en omstrukturering av partiallianser. Velgerne stod for første gang ovenfor et valg som baserte seg på hvor sterkt religiøse de følte seg. Dette førte igjen til at velgere som tidligere stemte motsatt av hverandre, ble knyttet sammen under religionsparaplyen (Margolis, 2018, s. 2). For evangelikale velgere skjedde det store endringer i 1970-årene. Denne gruppen hadde tradisjonelt sett ikke vært engasjert i valgprosessen, men på bakgrunn av flere faktorer skjedde den en utvikling i mobiliseringen av denne velgergruppen (Bass et al., 2018, s. 9). Det kan se ut til at spenningene som fulgte med Den kalde krigen, bidro til den religiøse oppblomstringen i USA. I tillegg var det også andre hendelser som bidro. Dette var Grahams evangelikale vekkelser, Eisenhowers presidentkampanje og *National prayer breakfast meetings* (Kruse, 2015, s. 36). Videre så det ut til at økonomisk utvikling var en annen faktor, som dyttet de evangelikale oppover i middelklassen. En annen var veksten av politiske utfordringer som engasjerte det evangelikale samfunnet, spesielt den kontroversielle beslutningen fra Høyesterett om å forby offentlig bønn på offentlig skole og ny lovgivning

mot abort (Bass et al., 2018, s. 9). Da Høyesterett bestemte *Roe vs. Wade* i 1973, fikk kvinner en grunnlovfestet rett til abort inntil uke 12 (Blake, 2018). De tradisjonelle evangelikale verdiene ble oppfattet som truet av de kulturelle endringene i samfunnet (Bass et al., 2018, s. 9).

1.1.3 Det amerikanske partisystemet

Opprettelsen av politiske partier er forholdsvis vanlig i amerikansk politikk. Siden begynnelsen av nasjonale partier på 1790-tallet, har nye partier kommet og gått. Noen har klart å opparbeide seg støtte og noen har hatt betydelig politiske innflytelse (Gienapp, 1987, s. 3).

Det demokratiske partiet ble dannet i 1848 og er bygget opp rundt en demokratisk plattform, hvor de arbeider for å skape positive løsninger som inkluderer alle. Demokratene mener at hver og en i Amerika bør behandles med verdighet og respekt. Helsehjelp er en rettighet for alle og hardtarbeidende middelklassefamilier bør belønnes. De mener at skolene og gatene bør være frie for våpenvold og at kvinner har rett til å bestemme over sin egen kropp.

Demokratene jobber for å bygge en lys fremtid for alle. De kjemper for sjelen til landet, for hjertet av demokratiet og for USAs plass som mulighetenes land for alle (The Democratic National Committee, u.å.).

Det republikanske partiet ble dannet i 1854 med løftet om å avskaffe slaveri. Partiets kjerneverdier er frihet, velstand og muligheter, og prinsippene til det republikanske partiet anerkjenner de gudgitte frihetene samtidig som de fremmer muligheter for enhver amerikaner. Republikanere tror på frihet, økonomisk velstand, bevaring av amerikanske verdier og tradisjoner, og gjenoppretting av den amerikanske drømmen for alle borgere i nasjonen. Partiplattformen er sentrert på å stimulere økonomisk vekst for alle amerikanere, beskytte konstitusjonelt garanterte friheter, sikre integriteten til valgene våre og opprettholde nasjonens sikkerhet (The Republican National Committee, u.å.). Siden dannelsen av det republikanske partiet, har ingen nye partier gjennomført nasjonale valg eller overlevd særlig lenge som konkurrent. Det er ingen som har klart å opparbeide seg samme styrke som det republikanske partiet klarte i løpet av få år etter det ble dannet. Det republikanske partiet kan på så måte kalles en suksesshistorie i amerikansk politikk (Gienapp, 1987, s. 3).

Topartisystemet er et grunnleggende faktum i amerikansk politikk (Gienapp, 1987, s. 3). Siden borgerkrigen, har demokrater og republikanere vært de to dominerende partiene (Drutman, 2020, s. 25). Et slikt system gir den dominerende parten makt til å styre på egenhånd (Merriam & Gosnell, 1949, s. 4). Historisk sett har de to partiene i amerikansk politikk overlappet hverandre en del, noe som har gitt en viss stabilitet i nasjonal politikk, fordi den har fungert sammen med kompromissorienterte politiske institusjoner. Nå er det imidlertid to distinkte, nasjonale partikoalisjoner organisert rundt to ulike visjoner om amerikansk nasjonal identitet, som begge hevder å representere det ekte flertallet (Drutman, 2020, s. 2). Uenighet mellom partiene er på sitt høyeste nivå på flere tiår og mer polarisert enn noen gang (Mann & Ornstein, 2012). Topartisystemet fører naturlig nok til et skille i nasjonen. Såkalte røde stater er de som bæres av republikanere, mens blå stater er de som bæres av demokrater (Levendusky & Pope, 2011). Røde stater domineres av kulturelle og religiøse konservative, mens majoriteten i blå stater er liberale demokrater (Abramowitz & Saunders, 2008). Rike personer støtter vanligvis republikanerne, mens relativt fattige personer støtter demokratene. De blå statene finnes typisk ved kysten og store innsjøer, mens de røde statene finnes i sør og ved fjellområdene i nordvest (Gelman, 2010; Glaeser & Ward, 2006).

1.1.4 Evangelikal kristendom

Betegnelsen *evangelikal* kommer fra det greske ordet *euangelion*, som betyr gode nyheter eller evangelium. Alle kristne kunne gjort krav på ordet, men evangelikal ble det vanlige navnet på vekkelsene som fant sted i den engelsktalende verden på slutten av det attende- og begynnelsen av det nittende århundre. I Amerika påvirket disse vekkelsene, kjent som *the First and Second Great Awakening*, med vekt på enkel forkynnelse av Bibelen og umiddelbar omvendelse, så og si alle protestantiske kirkesamfunn (FitzGerald, 2017, s. 2). Disse vekkelsene førte til tusenårstenkningen. En særegen form for individualistisk fromhet ble blandet med masseentusiasme i disse vekkelsene som vokste til en nasjonal oppvåkning (Jewett & Wangerin, 2008, s. 45). Denne tusenårstenkningen vokste frem som en ny form for amerikansk nasjonalisme etter uavhengighetskrigen og fikk Amerika til å tenke at den som nasjon hadde et tusenårig oppdrag om å fremme frihetens sak (Kagan, 2008; Koester, 2007; Jewett & Wangerin, 2008, s. 2). Tusenårsriket ville bli innviet før Kristi gjenkomst. Dette er et eksempel på troen om at amerikanerne på en eller annen måte er et utvalgt folk, som har som oppgave å innlede en ny tidsalder (Jewett & Wangerin, 2008, s. 63 og 67).

Historisk sett er evangelikale en undergruppe av protestantiske kristne (Kidd, 2019, s. 156). I det meste av det nittende århundre ville nesten alle protestanter ha kalt seg evangelikale, i den forstand at de trodde de var blitt født på ny i Kristus og hadde en plikt til å evangelisere eller spre evangeliets gode nyheter i Amerika og i utlandet (FitzGerald, 2017, s. 2). På begynnelsen av 1940-tallet begynte ledende fundamentalister i Amerika å kalle seg selv evangelikale for å understreke tilknytningen til historisk kristendom og oppnå bedre evangelikale resultater (Jewett & Wangerin, 2008, s. 259).

Blant forskere, journalister og ellers i samfunn, er det knyttet forvirringer til selve ordet *evangelikal*, og det ser ikke ut til at de klarer å bestemme hva det egentlig betyr (Kidd, 2019, s. 1). Ofte menes en ganske homogen gruppe når det kommer til trosretning og bestemte doktriner (Trangerud, 2021b). For mange er ordet evangelikal er samlebetegnelse på konservativ protestantisme (Hackett & Lindsay, 2008), men andre, som for eksempel katolikker, kan også identifisere seg som evangelikale (Trangerud, 2021b).

Det å være evangelikal innebærer visse trosoppfatninger, praksiser og åndelige opplevelser (Kidd, 2019, s. 156). Historikeren David Bebbington har utarbeidet en definisjon på evangelikale (Kidd, 2019, s. 19) basert på omvendelse, aktivisme, biblisme, forskjellige måter å bruke Bibelen på, og det sentrale i Kristi kors. Dette handler om troen på at liv må endres, evangeliets uttrykk i anstrengelse, en spesiell respekt for Bibelen og vekt på Kristi offer på korset. Evangelikale deler en tro på Jesus som en personlig frelser, en respekt for Bibelens autoritet, en iver etter evangelisering og en opplevelse om å bli født på ny (Bebbington, 1989, s. 2-17). Det sistnevnte handler om at de har lagt det gamle livet sitt bak seg og startet et nytt liv med Gud (Trangerud, 2021b). Evangelikale er protestanter som er født på ny og som alle andre kristne verdsetter Bibelen som Guds ord og som understreker et personlig forhold til Jesus Kristus gjennom Den hellige ånd (Kidd, 2019, s. 4). Omvendelse og personlig forpliktelse til Jesus som essensielle trekk ved en sann troendes liv (Kidd, 2019, s. 156). Denne definisjonen peker i følge Kidd på tre viktige aspekter med det å være evangelikal: Være født på ny, viktigheten av Bibelen og det guddommelige nærværet av Gud som Sønnen og Gud som Den hellige ånd (Kidd, 2019, s. 4). Enhver evangelikal kristen vil si at hans eller hennes tro er basert på læren fra Kristus og hans disipler som er nedskrevet i Bibelen (Kidd, 2019, s. 8). Ifølge antropologen Tanya Luhrmann søker de evangelikale et mer intimt og personlig forhold til Gud, og dette har kjennetegnet evangelikale siden 1700-tallet (Luhrmann, 2012). De tror at sanne kristne har et personlig forhold til Gud, formidlet

gjennom veiledning av Skriften og kraften fra Den hellige ånd. De streber etter å handle etter denne troen ved å be, delta i gudstjenester, vitne for de fortapte, studere Bibelen, reise og sende folk på misjon og tjene de minste av disse (Kidd, 2019, s. 156). Den mest utbredte forsoningsteorien i nåværende amerikansk evangelikal kristendom handler om at Jesus død på korset er det ultimate offer, og at syndene tilgis og heles av hans blod (Denker, 2019, s. 26).

Evangelikale tror at Jesus Kristus, Guds sønn, skal redde dem som har syndet. Guds vrede er årsaken til at evangelikale og andre tradisjonelle kristne sier at folk må reddes, reddes fra helvete. Evangelikale hevder at Guds hellighet er så perfekt, at synd ikke kan overses. Hans fullkomne rettferdighet krever evig straff for opprørske syndere, og Bibelen forteller rutinemessig om behovet for frelse. Det viktigste øyeblikket for en enkeltpersons frelse, er å bli født på ny. Dette er en opplevelse som Jesus beskriver i Johannesevangeliet (Kidd, 2019, s. 10-12). Joh 3,16 blir ofte referert til av evangelikale: «For så høyt har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv». Dette verset er et vanlig valg blant evangelikale. Et kanskje enda viktigere vers er Joh 3,3-7, som beskriver en fariseer ved navn Nikodemus som hadde kommet til Jesus om natten, og innrømmet at han visste at Jesu lære var fra Gud. Jesus fortalte Nikodemus at det ikke var nok å sette pris på hans lære.

Jesus sa: «Sannelig, sannelig, jeg sier deg: Den som ikke blir født på ny, kan ikke se Guds rike.» Nikodemus svarte: «Hvordan kan en som er gammel, bli født?» Jesus svarte: «Den som ikke blir født av vann og Ånd, kan ikke komme inn i Guds rike. Det som er født av kjøtt, er kjøtt, men det som er født av Ånden, er ånd». Undre deg ikke over at jeg sa til deg: «Dere må bli født på ny.»

I dag er evangelikal kristendom blant de største kristne bevegelsene, og kristendommen fortsetter å holde sin posisjon som den dominerende religionen i det amerikanske samfunnet. Sammenlignet med historien og den nåværende demografiske sammensetningen av evangelikal kristendom, er det viktig å huske på at betegnelsen på den nåværende evangelikale bevegelsen i Amerika stammer fra midten av det tjuende århundre. Bevegelsen ble formet i et forsøk på å skille seg fra de negative tonene til den fundamentalistiske bevegelsen fra tidlig i det tjuende århundre. Innenfor amerikansk protestantisme hadde fundamentalister brutt med *Mainline*-protestanter, ettersom de så på disse til å ha akseptert moderne vitenskap og tanker (Bieber & Beyers, 2020). Tidlig på 1940-tallet fortsatte evangelikale ledere fra fundamentalismen for å danne en intellektuell robust og kulturelt

engasjert form for konservativ protestantisme. De var fortsatt bekymret for modernismens kulturelle endringer, men samarbeidet med forskjellige kristne grupper for å presentere evangeliet på en kraftfull, men likevel givende måte (Kidd, 2019, s. 75).

1.1.4.1 Hvite evangelikale kristne

Hvit evangelikal kristendom i Amerika er et fenomen av betydning på grunn av hva det er og hva det ikke er. For det første er det ikke blandet rasemessig, og det er ganske forskjellige stemme- og kirkemedlemskapsmønstre for hvite og afroamerikanske evangelikale (Holder & Josephson, 2020).

En del kristne i USA som virker å være evangelikale, beskriver ikke seg selv som det. Andre, spesielt hvite, som ikke nødvendigvis har evangelikal tro eller går regelmessig i kirken, forteller i meningsmålinger at de er evangelikale. Ikke-evangelikale som følger med på nyhetene, kan ha flere ulike inntrykk av hva betegnelsen betyr. En mulig assosiasjon er med *hvit*. En annen assosiasjon folk har er republikaner. Betegnelsen *evangelikal* har blitt politisk på folkemunne. Meningsmålinger og historier om holdningen til evangelikal politikk antyder nesten alltid at den evangelikale det er snakk om, er hvit. Fortellingen om hvite evangelikales korruperte søken etter republikansk makt er ikke falsk, men viser heller ikke hele historien (Kidd, 2019, s. 1-3). Den gryende mediekulturen, som ga tilgang til kristenvennlige nyheter, har sammen med politisert evangelisering bidratt til dette mønsteret. Et eksempel på dette fra nyere tid, er TV-programmet *The 700 Club* og *the Fox News Channel*, som begynte sendingene sine i 1996. *Fox News* var ikke skreddersydd for hvite evangelikale alene, men henvendte seg til dem og viste nøkkelpersoner blant *Republican insider evangelicals*. Disse var med på å formidle inntrykk om at det å være evangelikal var det samme som å være en aktiv republikansk velger (Kidd, 2019, s. 123).

I årene etter 1965 ble det observert demografiske og åndelige endringer i evangelikal kristendom. Evangelikale i Amerika ble til en mer multietnisk bevegelse, og mindre karakterisert av de tradisjonelle gruppene, hvite og afroamerikanere. På samme tid var det visse hvite evangelikale som innrettet seg nærmere det republikanske partiet. Disse *republican insider evangelicals* tok med seg mange av følgerne sine (Kidd, 2019, s. 109 og 114). Siden 1980 har hvite evangelikale vært mer tilbøyelige til å stemme enn den gjennomsnittlige amerikaner. Ved hvert valg er det imidlertid rundt 40 prosent av hvite

evangelikale som ikke stemmer. Det gjør dem ikke mindre evangelikale, bortsett fra for *Republican insider evangelicals*, hvor mange mener at det å ikke stemme er en synd. De siste årene har noen evangelikale ledere imidlertid forsikret sine følgere om at det er akseptabelt å ikke stemme (Kidd, 2019, s. 122). Tradisjonelt sett har hvite evangelikale vært assosiert med konservativ politikk, og de siste tiårene av det tjuende århundre har dette i økende grad gjort dem til en viktig valgkrets for det republikanske partiet (Ericksen, 2019; FitzGerald, 2017, s. 291-336; Steensland & Wright, 2014; Trangerud, 2021a).

Dagens evangelikale kristendom bygger videre på de opprinnelige tankene. De tydeligste tegnene er interkirkelig impuls, vektlegging av Guds merkbare nærvær, kamper om spørsmål knyttet til rase og kjønn, og et ønske om å fremme vekkelser og sende ut misjonærer. Bibelundervisning, utsending av misjoner og andre evangelikale praksiser kommer sjeldent på nyhetene. Nyheter bygges, naturlig nok, på kontroverser, spesielt politisk kontrovers. Derfor har bildet på hvite evangelikale vært dominert av arbeidet som har blitt lagt ned av *Republican insiders* siden 1980-tallet (Kidd, 2019, s. 132).

Betegnelsen «evangelikal» er bred, og det finnes både selverklærte evangelikale og de som ikke kaller seg evangelikal, selv om de per definisjon egentlig er det. Pinsebevegelsen er et eksempel på en retning som både kan, men som ikke behøver å bli sett på som evangelikal. Kidd definerer evangelikal kristendom på en tredelt måte, med omvendelse, Bibel og hellig nærvær. Med dette inkluderer han også pinsebevegelsen som evangelikal. Dette er et omstridt emne, og disse retningene har betydelige teologiske uenigheter. De bekrefter begge autoriteten til Bibelen, behovet for å bli født på ny, og den troendes livsviktige forbindelse til Jesus gjennom Den hellige ånd. Spesielt pinsebevegelsen tror at opplevelsen av Den hellige ånds dåp er separat fra det å bli født på ny. Når en pinsevenn mottar åndens dåp, markeres dette typisk med tungetale. Ikke-pinsevenner tror at åndens dåp skjer ved omvendelsen, ikke etter (Kidd, 2019, s. 5). Pinsebevegelsen refererer ofte til de som er tilknyttet de historiske kirkesamfunnene (Kidd, 2019, s. 113).

På 1960-tallet feide en mektig karismatisk fornyelsesbevegelse over katolske, protestantiske og evangelikale kirker, og fikk spesielt fotfeste blant evangelikale kirker, selv om karismatikere og menigheter dukker opp i nesten alle kristne kirkesamfunn. Denne bevegelse førte til uklare linjer mellom pinsevenner og ikke-pinsevenner, selv om mange av de nye karismatikere ikke la like mye vekt som pinsevenner på å snakke i tunger. Alle pinsevenner er

karismatiske, men det er bare enkelte evangelikale som er karismatiske. *Karismatisk* er en mer generell betegnelse for de som har fokus på Ånden og engasjere seg i uttrykksfull tilbedelse (Kidd, 2019, s. 6 og 113), samt åndelige fenomen som healing, bønner knyttet til velferd og velstand og latter (Trangerud, 2021b).

En noe bredere betegnelse på karismatikere er den såkalte *New Apostolic Reformation* (NAR) (Trangerud, 2021b). Noen kaller også denne gruppen *the Independent Network Charismatics* (INC) (Fea, 2018a, s. 34). Begrepet stammer fra Peter C. Wagner i 1994 for å beskrive en bevegelse som krysser tradisjonelle konfesjonelle linjer, med røtter i pinsebevegelsen tidlig på det tjuende århundre og de senere karismatiske protestantiske bevegelsene (Wagner, 2011). Det kan være nyttig å se til denne når det gjelder å forstå alliansen med Trump. Det betyr likevel ikke at alle som støtter Trump er NAR-tilhengere (Trangerud, 2021b). NAR-kirker legger typisk vekt på manifestasjonen av Den Hellige Ånd i tegn og under, som helbredelse, profetier, utfrielse fra demoner og fall i ånden (Wagner, 1998, s. 25). Profetier om Trump er derfor vanlige. Et annet kjennetegn på NAR-bevegelsen er dens anerkjennelse av apostler, profeter, evangelister, pastorer og lærere som ledere i kirken. Dette henger sammen med troen på at autoritet gis av Den Hellige Ånd til individer fremfor byråkratiske institusjoner (Wagner, 1998, s. 15 og 20). NAR-kristne har ikke bare som mål å erobre menneskers hjerter, men også nasjoner. De jobber for å etablere Guds rike på jorden ved å overvinne Satans rike. Dette gjør de ved å plassere mennesker i *the Seven Mountains of Influence*: Religion, familie, utdanning, myndigheter, media, kunst og underholdning og næringsliv, slik at de derfra kan forme samfunnet slik at det vil bli velsignet og blomstre (Wagner, 2011). I lys av dette er det ingen stor overraskelse at mange NAR-kristne støttet Trump. Han tok ikke bare opp noen av deres sentrale saker, men han omgikk også gudfryktige mennesker (Green, 2016). Med dette signaliserte han både at han ville lytte til dem og gi dem tilgang til Det hvite hus (Trangerud, 2021b).

I tillegg finnes *prosperity gospel*, som er en populær og kontroversiell forgrening fra pinsebevegelsen (Kidd, 2019, s. 6-7). Selv om det først og fremst er knyttet til konservativ evangelisk kristendom, har *prosperity gospel* dukket opp i andre kristne kirkesamfunn (Hassanein, 2017). Den dominerer store deler av det religiøse bildet i Amerika og store kirker rundt om i verden. Gjennom daglige TV-program, internettstrømming og podcaster når de ut til millioner av amerikanere med prekenene sine, både gjennom religiøse og sekulære medier (Bowler, 2013, s. 3 og 5). Likevel er det for eksempel en stor del av de evangelikale som ser

på denne bevegelsen som lite kristen og bedrageri (Kidd, 2019, s. 7). *Prosperity gospel* bygger på ideen om at Gud tilbyr velstand, slik som materiell rikdom, helse og fremgang, til mennesker som er trofaste og som har riktig utøvelse av tro (Hassanein, 2017; Kidd, 2019, s. 7; Lillebø, 2015). *Prosperity gospel* handler gjerne om de fire temaene tro, rikdom, helse og seier. Tro blir sett på som en aktivator og kraft som utløser åndelige krefter og gjør det talte ord til virkelighet. Tro kan vises gjennom rikdom og helse, som både kan måles i lommeboken (personlig rikdom) og i kroppen (personlig helse). Bevegelsen forventer også at troen skal være preget av seier. De troende stoler på at det ikke finnes noen politiske, sosiale eller økonomiske hindringer for tro i samfunnet, slik at det er mulig å leve et liv i total seier på jorden. Disse fire temaene regnes som guddommelige og kjennetegnes ut ifra resultater det kan vises til, en tro som kan beregnes ut fra resultatet av et vellykket liv (Bowler, 2013, s. 7). Ifølge denne teologien er vi skapt med en ubegrenset fri vilje. Når denne frie viljen blir gjenforent med Gud, og vi blir kristne, kan vi leve et liv der vi har fremgang på alle områder i livet. Ved å tenke, be, leve og snakke riktig, vil vi ikke oppleve motgang og problemer. Dersom dette likevel skulle skje, er det noe galt med oss. Enten tror vi for lite eller ikke på riktig måte, eller det finnes en synd i livet vårt som Gud straffer oss for (Lillebø, 2015).

1.1.4.2 Afroamerikanske evangelikale kristne

Som med evangelikal kristendom generelt, er det også utfordrende å definere afroamerikansk evangelisering. Teologisk sett er de fleste afroamerikanske kirker (spesielt baptister og pinsevenner) evangelikale i den forstand at de følger den ortodokse kristne lære. Innenfor disse kirkene finnes det i tillegg ofte en subkultur og livsstil, som kan være med å definere gruppen av afroamerikanske evangelikale (Potter, 2020). Afroamerikanske evangelikale kirker understreker viktigheten av den bibelsk baserte troen på at Gud har åpenbart seg i Jesus, at Jesus er Frelser og Herre, og at hans forventede gjenkomst vil gå foran historiens endelige dom av en rettferdig Gud (Massey, u.å.). Afroamerikansk evangelisering er hovedsakelig et fenomen som oppstod etter andre verdenskrig og det er en direkte utvekst av *Bible School-* og *Christian College-*bevegelsen på 1950-tallet. Afroamerikanere som ble utdannet ved disse institusjonene fikk et hvitt og fundamentalistisk verdenssyn (Potter, 2020). Tidligere president i *National Black Evangelical Association* (NBEA), Dr. William Bentley, har antydnet at den afroamerikanske evangelikale bevegelsen hovedsakelig forblir på utsiden av hovedstrømmen av afroamerikansk kristendom. Med mulig unntak av afroamerikanske pinsevenner, er afroamerikansk evangelisering et religiøst middelklassefenomen og har mye

mer til felles med hvite kolleger enn med afroamerikanske (Wells & Woodbridge, 1975, s. 111).

1.1.5 Donald Trump

Donald John Trump ble født i Queens, New York 14. Juni 1946, og var nest yngst i en søskenflokk på fem. Hans far, Fred Trump, var en suksessfull eiendomsutvikler, og Donald Trump fulgte i sin fars fotspor. Allerede før han var ferdig på skolen ble han tiltrukket av eiendom og konstruksjon. Han tok over farens firma, og ga det navnet *the Trump Organization*. Firmaet ble involvert i utallige prosjekter, inkludert hoteller, feriesteder, bolig- og forretningsbygg, kasinoer og golfbaner, både i USA og i utlandet. Trump har skrevet flere bøker og hatt sitt eget TV-program, *the Apprentice*. Trump er gift med Melania Trump, og sammen har de sønnen Barron. I tillegg har Trump fire voksne barn fra sine tidligere ekteskap, Donald Jr., Ivanka, Eric og Tiffany, og har til sammen ni barnebarn.

Donald Trump annonserte sitt kandidatur 16. juni 2015. Trump forsøkte å appellere til amerikanernes patriotisme. Han innledet talen sin med å si at USA er i alvorlig trøbbel og ikke respektert av noen. USA blir overkjørt av den selverklærte Islamske staten (ISIS) (The White House Historical Association, u.å.), Kina og Mexico. Fiendene blir sterkere, mens USA blir svakere. Det er kun snakk fra politikerne, men ingen handling. Ifølge han vil USA aldri nå sitt fulle potensiale om de sendte nok en politiker til Det hvite hus. Trump stilte som presidentkandidat fordi han ikke lengre kunne sitte å se på denne inkompetanse. Han ønsket å gjøre myndighetene til folkets myndighet, av folket og for folket. Trump var klar på at han ikke var noen politiker. Han ville heller ikke reise rundt i landet for å samle inn penger til kampanjen, og ende opp med å skylde noen noe. De eneste han ville stå i takknemlighet til var det amerikanske folket, dersom de valgte han som president. Trump skulle gjøre *America Great Again* (Trump, 2015).

1.2 Problemstilling

Vanligvis er ett år for kort tid til å gjøre en forskjell i historien til amerikansk religion, kultur eller politikk. 2017 var imidlertid ikke et vanlig år (Woodward, 2018). Donald Trump kom inn fra sidelinjen og annonserte sitt kandidatur. Det var få som hadde særlig tro på at Trump kunne vinne valget i begynnelsen og det kan virke som han selv ikke hadde helt troen på at det kunne gå hele veien. Målet hans var imidlertid å gjøre *America Great Again* (Fea, 2018a,

s. 5) og dette må ha truffet en nerve i den amerikanske befolkningen. Amerikanere har en forestilling om at en superpresident og tilgjengeligheten av overlegen militærmakt ville gi endelig sikkerhet i en truende verden (Jewett & Wangerin, 2008, s. 292). Kanskje det var nettopp dette vi ble vitne til, da 81 prosent av selverklærte hvite evangelikale hjalp Trump inn i Det hvite hus 8. november 2016 (Fea, 2018a, s. 5)?

Jeg finner krysningen mellom politikk og religion spennende. Spesielt i et sekulært land som USA, hvor grunnloven slår fast at det ikke er lov til å etablere en offisiell religion, er det interessant å se at religion tilsynelatende spiller en så stor rolle i samfunnet som det gjør. Det kan argumenteres for at det å sverge ed til nasjonen ved å legge hånden på Bibelen under innsettelsen som president, bekrefter at protestantismen dominerer i USA (Horsfjord et al., 2018, s. 85 og 88). I denne oppgaven ønsker jeg derfor å se nærmere på forholdet mellom Donald Trump og selverklærte hvite evangelikale, som fikk mye oppmerksomhet i årene rundt Trumps tid som presidentkandidat og president. Hvite evangelikale er en stor gruppe og derfor avgrensers jeg oppgaven til evangelikale ledere, som har gjort seg bemerket og kommet med uttalelser om sin støtte til Trump.

Problemstilling: Hvordan har fremtredende hvite evangelikale ledere religiøst begrunnet sin støtte til Donald Trump, særlig gjennom deres kjernesaker, under hans valgkamp og presidentperiode.

2. Materiale og metode

Metode danner sammen med teorier, konsepter og kategorier grunnlaget for moderne forskning. I lys av teorier konstruerer, samler og/eller danner metoder data for vitenskapelig arbeid. De aller fleste fagfelt innen humaniora og samfunnsvitenskap deler metoder med hverandre, og viser en tverrfaglig holdning. Dette er fordi de er så komplekse i natur, at det vil være begrensende og kun støtte seg på én metode (Stausberg & Engler, 2011, s. 3-4).

2.1 Fortolkende dokumentanalyse

Denne oppgaven har et fortolkende forskningsdesign, hvor det som undersøkes vises i form av tekst, og som presenterer resultatene som en fortolket tekst (Thagaard, 2018). Dette gir muligheter for fleksibilitet og tilpasning, slik at de kan formes etter behovene til dataene og utvalget som er tilgjengelig (Köhler et al., 2019). En fortolkende dokumentanalyse kan benyttes for å få innblikk i eller avdekke hvilke argumenter, standpunkt, holdninger eller verdier som er sentrale i ulike tekster (Grønmo, 2004). Begrepet dokument kan brukes til å dekke en rekke forskningsmaterialer (Davie & Wyatt, 2011, s. 152). I denne oppgaven vil det være tekstbaserte kilder, både på papir og digitalt, inkludert pensumbøker, forskningsartikler, avisartikler og transkripsjon. Ved hjelp av dokumentanalyse kan det være mulig å finne svar på problemstillingen, ved å se nærmere på hvilke argumenter og holdninger hvite evangelikale ledere bruker for å vise sin støtte til Donald Trump.

Oppgaven kunne basert seg på andre metoder. Det mest nærliggende ville vært å inkludere intervju med mennesker som har god kunnskap om temaet. I tillegg kunne det vært en idé å faktisk reise til USA og kanskje snakket med personer der. På grunn av tids- og pandemibegrensninger, så jeg dette som lite gjennomførbart.

2.2 Utvalgskriterier

Oppgaven bygger på et stort og omfattende tema, som kun har blitt større og større, jo mer jeg har lest om det. For å best mulig kunne besvare problemstillingen min, har jeg derfor foretatt noen utvalgskriterier for hvilke kjernesaker og fremtredende hvite evangelikale ledere jeg har ønsket å se nærmere på.

Opp gjennom tidene og frem til i dag er det flere saker som har opptatt evangelikale. Disse er særlig knyttet til kristendommens rolle i samfunnet, den tradisjonelle familie og moral. I denne oppgaven har jeg derfor valgt å se nærmere på religionsfrihet, bønn og religionsutøvelse ved offentlige skoler og migrasjon og rasespørsmål, som påvirkes av USA som et sekulært land. I tillegg vil jeg se nærmere på spørsmål knyttet til abort, som både har vært og er et omdiskutert tema i USA. Anerkjennelsen av Israel er også viktig for evangelikale, ettersom Israel for disse kristne har en viktig rolle i endetiden (Jewett & Wangerin, 2008, s. 62). Gjenopprettingen av Israel som en jødisk by er en forutsetningen for slutten og gjenoppstandelsen av Jesus Kristus (Durbin, 2020; Fea, 2018a, s. 144). Dersom evangelikale skal få gjennomslag for sakene sine, er det vesentlig at de får innsatt konservative dommere i Høyesterett. Dette blir derfor også en av kjernesakene i oppgaven.

I oppgaven har jeg valgt å ta utgangspunkt i gruppen av hvite evangelikale som selv kaller seg evangelikale. Meningsmålinger og media har også bidratt i synet på hvem som er evangelikale og hva de står for, og det er typisk disse som omtales i oppgaven. Dette kan være en stor gruppe, som også inkluderer pinsebevegelsen, karismatikere og predikanter som forkynner *prosperity gospel*. Det er flere evangelikale som har blitt nevnt i forbindelse med Trumps valgkamp og presidentskap, men det er enkelte som har hatt en mer fremtredende og høylytt rolle enn andre. I oppgaven har jeg valgt å ha fokus på følgende fem personene: Franklin Graham, Robert Jeffress, Jerry Falwell Jr., Paula White og Ralph Reed. Disse hadde alle en eller annen rolle i Trumps administrasjon (Fea, 2018a, s. 118). Under en middag med evangelikale ledere i 2018 takket han også disse fem for å være sterke og dyktige ledere og at det var deres ord vi vil høre (Trump, 2018, s. 1). I tillegg var alle medlem av Trumps *White House Faith Advisory Board/Evangelical Advisory Board*, en gruppe av konservative trosledere som ga sin offentlige støtte til han (Fea, 2018a, s. 65), og som Trump dannet for å fri til konservative evangelikale før 2016-valget (Anonymous, 2019c). Noen ganger hentet Trump inn disse evangelikale lederne for å forklare deres følgere hvorfor de kunne stole på han, til tross for hans moralske feiltrinn (Fea, 2018a, s. 120). Selv hevdet de at denne gruppen ikke eksisterer (Boston, 2019a).

2.3 Søkestrategi

Jeg har hovedsakelig benyttet meg av søk i databasen Oria ved Universitetet i Oslo, med søkeord som «Donald Trump», «Donald Trump + presidentskap» og «evangelikale» i

forskjellige varianter for å få et så bredt søk som mulig. For å finne mer historisk bakgrunn har jeg i tillegg til Oria funnet en del materiale i ulike lærebøker knyttet til emnene av amerikansk historie og politikk og evangelikal tro. For å finne fram til uttalelser fra evangelikale ledere har jeg brukt avansert søk i Oria: Emne inneholder Donald Trump og alle felt inneholder navnet på hver og en av de fem evangelikale lederne jeg har valgt å fokusere på i oppgaven. Søkene ble avgrenset til å være publisert fra 2015 til 2021, for å få med seg det som har blitt publisert under Trumps presidentkampanje og presidentskap. Videre ble søket avgrenset til å være skrevet på engelsk, eller et nordisk språk hvor det var tilgjengelig.

2.4 Metodiske betraktninger

Hvor god forskningsdataene er, kan vurderes ut ifra deres pålitelighet, validitet og generaliserbarhet. Generelt kan vi si at pålitelighet refererer til omfanget av konsistens og stabilitet av data, validitet refererer til om indikator(ene) nøyaktig gjenspeiler eller måler konseptene de ble designet for å reflektere eller om de forutsier relevante utfall på en nøyaktig måte, og generaliserbarhet referer til anvendeligheten av funn utover utvalget av en gitt studie (Stausberg & Engler, 2011, s. 7).

Arbeid med dokumenter innebærer både analyse av innhold og en nøye vurdering av produksjon, bruk og funksjon innenfor en bestemt sosiohistorisk kontekst. Hvor kommer dokumentene fra og hvem har laget dem? Hva er hensikten med dokumentene og hvem er de laget for (Davie & Wyatt, 2011, s. 153)? Oppgaven er basert på allerede publisert materiale, og bygger derfor på forfatterens egne forståelser i tillegg til min forståelse av det jeg har lest. Denne vil alltid være til stede, og det er derfor viktig å være bevisst på disse og samtidig være kritisk til egen tolkningsprosess (Austad, 2008, s. 162). Det er fort mulig å bli farget av forfatterens meninger. Ved å innhente samme informasjon fra flere kilder, og gå tilbake til primærkildene, der det er mulig, vil gjerne være den beste måten å få med seg helheten av det har lest. Dette vil også bidra til påliteligheten av materialet i oppgaven.

Min egen forforståelse går mer på at jeg har en interesse for amerikansk historie og politikk. Noe av bakgrunnen for dette er at vi blir veldig eksponert for amerikansk kultur og innflytelse gjennom populærkultur, og føler en slags tilhørighet til en kultur en egentlig ikke har tilhørighet til. Da Trump ble valgt til president, skulle de aller fleste ha en mening om Trump. Jeg har derfor forsøkt å gjøre opp min egen mening om han og vært interessert i å finne ut

meningen bak uttalelsene hans. Når det gjelder religion i Amerika og evangelikales posisjon i samfunnet og politikken hadde jeg ikke mye forkunnskap, med unntak av det jeg har tillært meg gjennom populærkulturen.

Oppgavens fortolkende metode, i tillegg til forfatterens forforståelse og min egen forforståelse, kan oppsummeres i hermeneutikk og den hermeneutiske sirkel. Spesielt fortolkningen av uttalelser fra evangelikale ledere. Uttalelsene har jeg funnet i artikler og reportasjer skrevet av ulike forfattere, slik at fortolkningen skjer i lys av artikkelens eller reportasjens vinkling og fokus, som igjen avhenger av forfatterens forforståelse. I tillegg fortolkes de i lys av min egen forståelse av det jeg leser, og kunnskapen jeg har.

Hermeneutikk er opptatt av å undersøke forholdet mellom to sfærer, sfærene til en tekst på den ene siden og menneskene som ønsker å forstå den på den andre siden. Dette er et dynamisk forhold som gjerne endrer seg fra gang til gang avhengig av vårt (begrensede) perspektiv. Tekstforståelse handler med andre ord om mer enn kun å tyde et sett med identiske tegn, det handler om å gjenskape en aktuell tekst. Noe som krever at vi låner fra vår egen virkelighet, slik at teksten blir virkelig for oss. Forståelse oppnås når leserens virkelighet og tekstens virkelighet møtes. Enhver leser har sin egen forforståelse av en tekst basert på individuelle perspektiver (Jeanrond, 1994, s. 1-3). Samtidig kan vi ikke forstå helheten uten å forstå hver enkeltdel, men vi kan heller ikke forstå disse enkeltdelene uten å se deres funksjon i helheten de bidrar i (Jeanrond, 1994, s. 6).

3. Resultater

3.1 2016-valget

Majoriteten av selverklærte hvite evangelikale har siden 1952 stemt ved presidentvalg og de har vanligvis stemt republikansk (Kidd, 2019, s. 123). Evangelikales politiske atferd er viktig og har en noe utfordrende historie (Kidd, 2019, s. 155). De ser gjerne på seg selv som de som bevarer hemmeligheten bak USAs suksess, og konservative kristne føler derfor de har rett til å forme amerikansk lov og politikk og til å påvirke andre politisk. Dette bildet har vært med på å prege de siste tiårene av amerikansk politikk (Dombrink, 2015, s. 43). Donald Trump er ikke den første politikeren som lovet å utnytte makten sin for å tale evangelikales sak. Likevel var han smart i måten han appellerte til deres følelser av rett og galt og deres begeistring for en fremtid der de kunne få en sterkere posisjon, følelser som religiøse høyreledere har dyrket i årevis. Da han talte på et møte i Iowa i juli 2016, minnet han de konservative kristne om at de har potensialet til å være mektige, at de har rett til å bruke den makten, og at de faktisk er forpliktet til å bruke den for å beskytte fremtiden til hegemonisk kristendom. Løfter om makt er fristende, spesielt for en gruppe som er grunnlagt på følelser knyttet til frykt og sinne over fallende autoritet i et samfunn som trenger det for å overleve. Trump gjorde det veldig tydelig at han ville gi mye makt til de kristne dersom han ble valgt. Innen slutten av mai 2016 hadde Trump nok delegater til å bli republikanernes presidentkandidat. De konservative kristne har fortsatt å være Trumps største og mest høylytte støttespillere (Barrett-Fox, 2018; Fea, 2018a, s. 40). Trumps seier i 2016 ga dem håp og bekreftelse på at de hadde rett til å holde på rettighetene og kravene sine (Reicher & Haslam, 2016). Det har gitt dem en mulighet til å blande frykten for fremtiden med håp om at de kan gjenvinne det de ser på som urettferdig tappt kulturell og politisk dominans (Barrett-Fox, 2018).

I løpet av primærsesongen 2016 beseiret Trump mer enn et dusin erfarne rivaler for å vinne den republikanske nominasjonen. Han hadde med andre ord en lang vei å gå, før han kunne gå seirende ut av valgkampen mot tidligere utenriksminister Hillary Clinton (The White House Historical Association, u.å.; Woodward, 2018).

Til å begynne med følte de fleste amerikanere, inkludert hvite evangelikale at de hadde tre ubehagelige valg i 2016. De kunne sitte hjemme på valgdagen, som nesten 39 prosent av

velgerne gjorde, de kunne overse at de mislikte eller ikke stolte på Hillary Clinton og hennes parti og stemme på henne uansett, eller de kunne gå for Trump til tross for hans karakterfeil og mangel på religiøs fremtoning. Dersom de skulle velge Clinton måtte de leve med hennes støtte til selvbestemt abort, se bort i fra hennes tilknytning til Obamas holdninger om spørsmål knyttet til religionsfrihet og glemme tvilen de hadde om hennes moral. For å velge Trump måtte de overse hans moralske skjevheter og tro på hans vending mot politisk konservatisme og satse på at han ville holde løftene om å utnevne en konservativ dommer til Høyesterett for å redusere abortforespørsler og utvide religiøse friheter for evangelikale virksomheter som nekter å utføre homofile ekteskap (Woodward, 2018). Det sies at Trump vant det kristne Amerika 21. juni 2016 ved *the United in Purpose*-arrangementet, hvor fem hundre innflytelsesrike kristne samlet seg for en samtale med Trump og tidligere republikansk presidentkandidat Ben Carson. Planen var at Trump skulle delta i tretti minutter, men han ble der i to og en halv time og svarte på spørsmål (Denker, 2019, s. 34).

Trump hadde aldri satt religion som et midtpunkt i karrieren sin som eiendoms-konge og reality-kjendis, og det overrasket mange at han bygget mye av nominasjonskampanjen sin på støtten fra konservative evangelikale. Enda mer overraskende er kanskje den påfølgende støtten han mottok fra nettopp disse velgerne, både i nominasjonskampanjen mot andre religiøst konservative motstandere og i selve valget i 2016 (Bass et al., 2018, s. 7). Høsten 2016 lovet Trump konservative kristne at de skulle få tilbake æren sin: «*A Trump administration, our Christian heritage will be cherished, protected, defended, like you've never seen before. Believe me. I believe it. And you believe it. And you know it. You know it ... Remember, remember.*» (Barrett-Fox, 2018) Dette sitatet oppsummerer i stor grad Trumps appell til evangelikales tro om at Amerika er grunnlagt som en kristen nasjon og at denne må beskyttes for å sikre en kristen fremtid. Dette er mulig så lenge de beholder troen på at det kan skje.

Som republikanernes nominasjonskandidat argumenterte Trump for konservative syn, erklærte seg som *pro-life* og kunne sole seg i glansen av flere ledende religiøse ledere på høyresiden. For mange konservativt religiøse manglet Trump likevel den personlige karakteren som skulle til for å føre deres sak videre. Han var tross alt gift tre ganger, hatt offentlig oppvask av utroskap, et grovt og vulgært språk, var tidligere *pro-choice* og en tidligere bidragsyter til demokratenes politiske kampanjer. Under nominasjonskampanjen var det flere kandidater som fremstod mer troverdige enn Trump. Selv etter partinominasjonen

var det mange som stilte spørsmål om Trump klarte å beholde støtten fra de konservative velgerne, slik som hans forgjengere hadde. Enkelte religiøse ledere argumenterte kraftig mot Trumps kandidatur under hele valgkampen (Rozell, 2018, s. 285-286). Enkelte hevdet han ikke var troende kristen, ingen fundamentalistisk kriger eller langvarig *pro-life* aktivist. De mente at han kun var opportunistisk for å få deres støtte og ikke troverdig når det kom til løftene om å fremme en verdimeslig konservativ agenda. De pekte på at han ikke er kjent for å be i offentligheten og mente at han ikke hadde god kjennskap til Bibelen. Trump slet også med å uttrykke meningen sin rundt noen kritiske spørsmål, og noen ganger var han ikke i samsvar med religiøse konservative. Han uttalte for eksempel at han ikke hadde noen imot homofilt ekteskap og at hans egne syn var irrelevante når det kom til avgjørelsen til Høyesterett om å tillate ekteskap mellom likekjønnede. Ifølge Angela Denker virket det som det var en ting Trump forstod, og det er den evangelikale kirkes blanding av nostalgi, fordommer og hat mot kvinner og rasepolitikk. Trump viste en forståelse av viktigheten av forbindelsen mellom konservativisme og kristendommen, i tillegg til den iboende liberale trusselen som verken er kristen og ofte ikke hvit. Fra disse tankene har nasjonalismen, iblandet religion, vokst frem på ny (Denker, 2019, s. 11-13; Rozell, 2018, s. 286). Under kandidaturet sitt henvendte Trump seg flere ganger til evangelikale kristne og hevdet at Amerika er på vei bort fra sin kristne arv (Whitehead et al., 2018). I en tale ved *Liberty University* januar 2016 sa han:

«But we are going to protect Christianity. And if you look what's going on throughout the world, you look at Syria where they're, if you're Christian, they're chopping off heads. You look at the different places, and Christianity, it's under siege. I'm a Protestant. I'm very proud of it. Presbyterian to be exact. But I'm very proud of it, very, very proud of it. And we've gotta protect, because bad things are happening, very bad things are happening, and we don't - I don't know what it is - we don't band together, maybe. Other religions, frankly, they're banding together and they're using it. And here we have, if you look at this country, it's gotta be 70 percent, 75 percent, some people say even more, the power we have, somehow we have to unify. We have to band together.... Our country has to do that around Christianity.» (C-Span, 2016a; Whitehead et al., 2018)

På samme måte annonserte han på et kampanjestopp ved *Oral Roberts University*: *«There is an assault on Christianity... There is an assault on everything we stand for, and we're going to stop the assault.»* (Justice & Berglund, 2016) I august samme år, uttalte Trump i et møte med evangelikale ledere:

«You know that Christianity and everything we're talking about today has had a very, very tough time. Very tough time.... We're going to bring (Christianity) back because it's a good thing. It's a good thing. They treated you like it was a bad thing, but it's a great thing.» (C-Span, 2016b; Whitehead et al., 2018) Gjennom disse uttalelsene vises eksempler på hvordan Trump henvendte seg til evangelikale kristnes nostalgiske følelser om at USA opprinnelig er en kristen nasjon, frykten for at denne arven skal forsvinne og retten de har til å beskytte den.

Valget i 2016 ble sagt å være den siste sjansen konservative kristne hadde til å beskytte Amerikas religiøse arv og ha muligheten til å sikre en kristen framtid. Trump uttalte: «*If we don't win this election, you'll never see another Republican and you'll have a whole different church structure ... a whole different Supreme Court structure.*» (Pengelly, 2016) For mange amerikanere, spesielt kristne evangelikale, hadde det å stemme på Trump mindre å gjøre med hans religiøse *bona fides* og var i stedet et uttrykksfullt utløp for den oppfattede religiøse tilbakegangen til USA (Whitehead et al., 2018). Det var hans styrke, ureddehet og slagord om *America first* som appellerte til disse velgerne, og som også er et eksempel på et tegn på at Gud står bak Trumps presidentskap (Denker, 2019, s. 37).

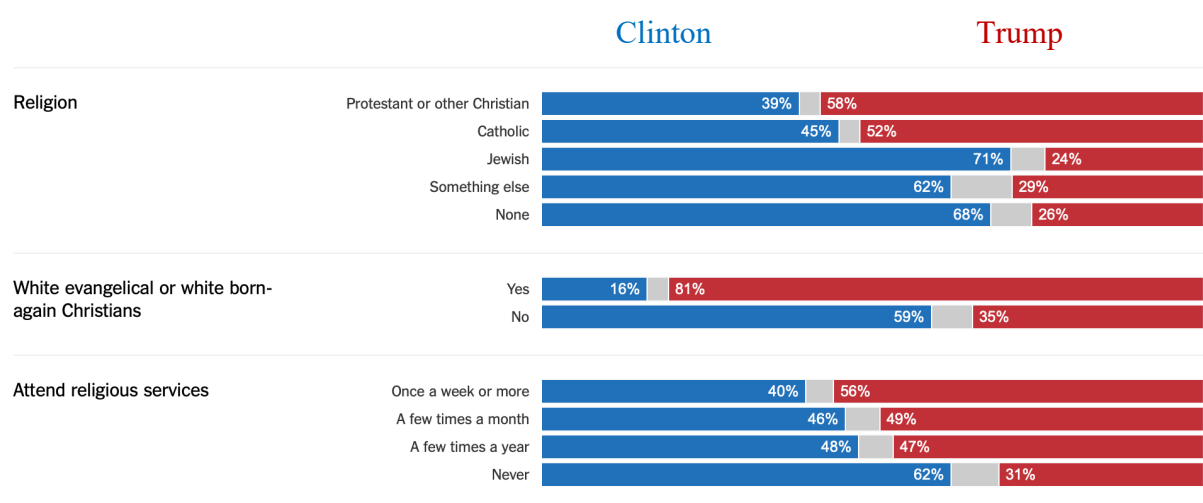
3.1.1 Fordeling av antall stemmer

Valg i USA handler om mer enn at én stemme er én stemme. Det var nesten 63 millioner mennesker som stemte på Trump (Kivisto, 2019). Han tapte *popular vote*, det faktiske antallet stemmer til en kandidat av velgerne, med nesten 2,9 millioner (Woodward, 2018). Trump er kun den femte presidenten som har tapt *popular vote*, men som likevel har vunnet valget (Tyson & Maniam, 2016). Ved å ta hensyn til stemmene til en tredje partikandidat, oversteget ikke-Trump stemmer Trump-stemmer med nesten åtte prosent. Samtidig er det en vedvarende lav deltakelse ved valg, og andelen av de som kan stemme som faktisk avgir stemme har ikke oversteget 60 prosent siden 1968. Ved å ta hensyn til denne gruppen, utgjorde Trump-velgere 27 prosent av potensielle velgere (Kivisto, 2019). Likevel vant republikanerne kontroll over begge Kongressens kamre, i tillegg til flertall i delstatsforsamlingene. Dette var det største nederlaget til demokratene siden 1928 (Woodward, 2018).

For å vinne valget trengte Trump mer enn en valgblokk. Hvite evangelikale spilte en stor rolle i Trumps valgseier i 2016, og utgjorde rett over en tredjedel (34 prosent) av hans totale antall

stemmer (Gitlin, 2019; Pew Research Center, 2018). Som ved tidligere valg, var det et tydelig skille langs religiøse linjer ved valget i 2016 (Figur 3.1). Protestantene utgjorde omtrent halvparten av velgerne og ble rapportert til å stemme på Trump over Clinton med 58 mot 39 prosent. Katolikkene var jevnere fordelt, med 52 prosent til Trump og 45 prosent til Clinton (Huang et al., 2016). Det kan likevel argumenteres for at de katolske stemmene var av betydning under 2016-valget. Dette er på grunn av den store konsentrasjonen av katolske velgere i stater i øvre Midtvesten som igjen var nøkkelen til Trumps valgseier (Rozell, 2018, s. 286). Når det kommer til de som ikke følte seg knyttet til en religiøs tro, stemte 68 prosent på Clinton og 26 prosent på Trump. Innen protestantismen har hvite evangelikale eller *born again* kristne vært blant de sterkeste støttespillerne til republikanske kandidater. Disse støttet Trump med en 81 til 16 prosent margin. Blant afroamerikanske protestanter og latinamerikanske katolikker, var det en klar overvekt som stemte på Clinton. Dette stemmer også overens med det totale oversiktsbilde basert på etnisitet, hvor afroamerikanere, latinamerikanere, asiater og andre ikke-hvite i større grad stemte på Clinton (Huang et al., 2016; Pew Research Center, 2018).

Blant alle velgerne stemte de som svarte at de gikk minst en gang i kirken i uken, på Trump med 56 mot 40 prosent. Blant de som gikk noen få ganger i måneden eller året, var fordelingen omtrent lik. Blant de nesten en fjerdedel av velgerne (23 prosent) som sa de aldri gikk i kirken, stemte 62 prosent på Clinton og 31 prosent på Trump (Figur 3.1) (Huang et al., 2016; Pew Research Center, 2018).

Figur 3.1: Fordeling av stemmer basert på religiøs tilhørighet, hvite evangelikale/*born again* kristne og deltakelse på gudstjenester oppgitt i prosent (Huang et al., 2016).

Trump fikk i 2016-valget stemmen til fire av fem (81 prosent) hvite evangelikale kristne velgere (Gitlin, 2019; Rozell, 2018, s. 286). Dette var en høyere prosentandel enn det Ronald Reagan fikk og litt mer enn de som hadde stemt på Georg W. Bush, John McCain og Mitt Romney. Utenfor New England og Minnesota vant Trump alle statene hvor hvite kristne var i flertall i befolkningen, inkludert de tre avgjørende rustbelte-statene: Wisconsin (63 prosent hvite kristne), Michigan (51 prosent) og Pennsylvania (57 prosent). Trump beholdt evangelikal støtte under sine år i Det hvite hus. I følge en undersøkelse fra *Pew Research Center* fra januar 2019 var det 69 prosent av hvite evangelikale som godkjente Trumps prestasjon, mot 78 prosent i begynnelsen av presidentperioden (Gitlin, 2019).

3.2 Viktige saker for evangelikale

Fristelsene for politisk og kulturell makt har vært stor for hvite evangelikale. Mange evangelikale har forsøkt å ta med seg deres moralske overbevisninger inn i det offentlige rom. I tiden etter andre verdenskrig, var det mange evangelikale som støttet ikke-evangelikale politikere som lovet å fremme kristen kultur og juridisk etablering (Kidd, 2019, s. 33 og 35), selv om det var et stort skritt å støtte politiske kandidater og partier. Det var også mange som valgte å stå utenfor partipolitisk politikk (Kidd, 2019, s. 122). Mellom 1947 og valget av Ronald Reagan ble de evangelikale vitne til en fornyet vektlegging av skille mellom kirke og stat og et sekularisert amerikansk samfunn (Fea, 2018a, s. 56; Kidd, 2019, s. 35). Den gjennomsnittlige evangelikale hadde i hverdagen fremdeles fokus på saker som ekteskap, barn, arbeid og den lokale kirken fremfor partipolitikk (Kidd, 2019, s. 122). På et mer overordnet plan kjempet de derimot mot trusler som ateistisk kommunisme og domsavsigelser mot religion (Kidd, 2019, s. 35). I tillegg, innblanding av myndigheten i deres skoler, bønn og lesing av Bibelen i den offentlige skole, strømmen av immigranter fra ikke-vestlige nasjoner som praktiserte ulike former for ikke-kristelige religioner og rettens godkjenning av abort. De var vitne til en storm som kunne fjerne de kristne idealene som nasjon deres var bygget på. Bestemmelser i Høyesterett, endring i demografi og progressive politiske endringer, selv under *born again* presidenter, virket vanskelig å slå tilbake på, men hvite konservative evangelikale var villige til å gi det sin beste sjanse (Fea, 2018a, s. 56). Noen evangelikale begynte å legge en strategi for hvordan de skulle bruke styrken til konservative kristne i politikken. Dette var typisk hvite menn fra sørlige deler av USA, og målet var å bygge innflytelse for mennesker som dem, hovedsakelig hvite kristne fra sterkt konservative protestantiske kirker som følte de ble ekskludert fra samfunnet (Longoria et al., 2021).

Trump uttalte under en middag med evangelikale ledere i august 2018: «*America is a nation of believers.*» (Trump, 2018, s. 1) «... *we know that faith and family, not government and bureaucracy, are the center of American life. And we know that freedom is a gift from our Creator.*» (Trump, 2018, s. 3)

«*We're here this evening to celebrate America's heritage of faith, family, and freedom. As you know, in recent years, the Government tried to undermine religious freedom. But the attacks on communities of faith are over. We've ended it. We've ended it. Unlike some before us, we are protecting your religious liberty.*» (Trump, 2018, s. 2) Dette er igjen en henvisning til evangelikales tro om at USA er grunnlagt som en kristen nasjon, at denne arven nå er reddet og at evangelikale skal få tilbake plassen sin i samfunnet.

3.2.1 Religionsfrihet

Religiøs frihet har vært en kampsak helt fra den amerikanske revolusjonen, og var også den første store politiske kampanjen ledet av evangelikale på 1960- og 70-tallet. Dette var en reaksjon på statlige restriksjoner på evangelikales mulighet til å spre vekkelse. Før siste halvdel av 1900-tallet var ikke politisk virksomhet et definerende trekk blant evangelikale, men de engasjerte seg absolutt i politikk. Spesielt når myndighetene hindret dem i å gjøre det som definerte dem, nemlig å forkynne evangeliet. *The First Amendment's* religiøse klausul, ble utarbeidet på bakgrunn av kampen for religiøs frihet og var en stor seier for evangelikale (Kidd, 2019, s. 29 og 32-33).

«*The First Amendment provides that Congress make no law respecting an establishment of religion or prohibiting its free exercise. It protects freedom of speech, the press, assembly, and the right to petition the Government for a redress of grievances.*» (The White House, u.å.) Trump gjorde slik at *the Johnson Amendment* ikke forstyrret rettighetene til *the First Amendment*. *The Johnson Amendment* er en føderal lov som skal beskytte integriteten til valg og ideelle organisasjoner, inkludert bedehus, ved å sikre at skattefritatte organisasjoner ikke støtter eller motsetter seg politiske kandidater. Det ble sendt ut veiledning for beskyttelse av religionsfrihet og *the Faith and Opportunity Initiative* ble etablert (Trump, 2018, s. 2). Sistnevnte ble etablert for å hjelpe trosbaserte og andre organisasjoner i innsatsen deres for å styrke institusjonene i samfunnet og amerikanske familier (Washington: Federal Information & News Dispatch LLC, 2018).

3.2.2 Religion og bønn på skoler

Høyesterettens forbud mot skolestøttet bibellesning og bønn i offentlige skoler tidlig på 1960-tallet var en alarmerende utvikling for evangelikale. Disse endringene ble sett på som å undergrave Amerikas tilsynelatende jødisk-kristne grunnlag, spesielt ved offentlige skoler, og gjorde mange evangelikale frustrerte. King James Bibelen hadde vært en grunnleggende del av amerikansk utdanning siden kolonitiden, og bibellesning var for mange et av de tydeligste eksemplene på etablering av en protestantisk kultur. Da Høyesterett bestemte at obligatorisk bibellesning var i strid med grunnloven, fant mange det opprørende og muligens inspirert av kommunismen (Kidd, 2019, s. 96-97). Evangelikal støtte (og fra amerikanere generelt) for bønn ved offentlige skoler har forblitt sterk, selv i det tjueførste århundre. Det er likevel mindre snakk om problemet nå enn i 1970 og -80 årene (Kidd, 2019, s. 36). Mange evangelikale så på disse bestemmelsene som et angrep på det som var igjen av en kristen dominans i samfunnet. Bekymrede kristne begynte å se etter politikere som ville stoppe fremtidige angrep. Republikanerne så på de kristnes kulturelle angst som en mulighet til å vinne velgere, spesielt blant det tradisjonelt demokratiske hvite sør (Kidd, 2019, s. 98). I 2016 bekreftet fortsatt republikanerne støtten til at religiøse studenter har rett til å engasjere til frivillig bønn ved arrangementer i den offentlige skole (Republican Party, 2016). Republikanere har ikke gjort mye for å få til vesentlig juridisk endring når det gjelder bønn på skolen. Det har likevel vært til stor verdi for republikanerne å indikere formell støtte, når det kommer til å dyrke sin hvite evangelikale base (Kidd, 2019, s. 99).

3.2.3 Abort

Da Høyesterett bestemte *Roe vs. Wade* i 1973, fikk kvinner en grunnlovfestet rett til abort inntil uke 12 (Blake, 2018). Det gjorde at evangelikale ikke hadde loven på sin side når de kjempet for å beskytte liv i mors mage. De fleste evangelikale mener abort er et moralsk problem. Den evangelikale opposisjonen til kvinners rett til å velge, ble også knyttet til motstand mot den stigende feministbevegelsen og forsøket i 1972 på å innføre *Equal Rights Amendment* til grunnloven. For de fleste evangelikale truet feminismen deres forståelse av familiestruktur i hjemmet og truet fosteret i mors mage, det var ikke bare Guds barn, men også den naturlige gaven i et tradisjonelt morskap (Fea, 2018a, s. 55-56). Den evangelikale motstanden mot abort fortsatte å vokse frem mot valget i 1980. Selv om Bibelen ikke nevner abort direkte, var det tydelig for evangelikale at Gud skapte det ufødte barn. Jerry Falwell Sr. var en av mange som var overbevist om at abort burde være en partipolitisk topprioritet

(Kidd, 2019, s. 118-119). 1980 markerte også fire tiår hvor republikanerne hadde bekreftet hvite evangelikale prioriteringer, slik som bønn på skolen og *pro-life*. Evangelikale på innsiden av det republikanske partiet følte imidlertid det var lite oppfølging. Reagan utnevnte få evangelikale i administrasjonen sin og han skuffet *pro-life* bevegelsen ved å velge Sandra Day O'Connor til Høyesterett. Hun ble en av de avgjørende stemmene som bekreftet den grunnlovfestede retten til abort i bestemmelser som *Planned Parenthood vs. Casey* (1992) (Kidd, 2019, s. 121-122). Trump var den første presidenten som stod i Rosehagen ved Det hvite hus for å tale om *the March for Life*, en årlig demonstrasjon mot abort (Rozell, 2018, s. 294; Trump, 2018, s. 2). Han gjeninnførte også den såkalte *Mexico City Policy*, som har vært en politisk kasteball helt siden den ble innført av Reagan. Dette forbudet har vært en kjernesak for de religiøst konservative siden 1980-tallet (Rozell, 2018, s. 293). Denne loven krevet at ikke-statlige organisasjoner som mottar statlige midler fra USA, samtykker til at de ikke skal utføre eller aktivt fremme abort som en metode for familieplanlegging i andre nasjoner (Trump, 2017).

3.2.4 Migrasjon og rasespørsmål

Allerede fra begynnelsen og frem til i dag har en grunnleggende utfordring for evangelikal kristendom vært ulikhet, rasespørsmål og etnisitet (Kidd, 2019, s. 23 og 142). Eksempler er spenninger fra slavetiden (Kidd, 2019, s. 76) og *Green vs. Connally* (1972) som bestemte å fjerne skattefri status for private skoler og høyskoler som diskriminerte studenter basert på rase. Dette hadde også betydning for hundrevis av de private kristne skolene. Mange av disse lå i sør og hadde diskriminerende opptakspolitikk. En del private skoler hadde allerede begynt å tillate afroamerikanske studenter tidlig på 1970-tallet, men lederne på disse skolene, som var trofaste mot sin sørlige arv, ønsket å håndtere utfordringene knyttet til segregering, rase og borgerrettigheter på sin egen måte. De ville hvert fall ikke at styresmaktene skulle tvinge dem til desegregering (Fea, 2018a, s. 55).

I dag er det mange evangelikale som tar politiske og sosiale standpunkt som er skremmende for fargede evangelikale (Kidd, 2019, s. 26). Trump ønsket å følge en utenrikspolitikk basert på *America first* (Fea, 2018a, s. 5), og baserte store deler av kampanjen sin på restriktiv nasjonal politikk mot innvandrere fra Mellom-Amerika og den muslimske verden (Kidd, 2019, s. 146). Ifølge Trump skader Mexico den nord-amerikanske økonomiske utviklingen og sender uønskede folk over grensen (Trump, 2015). Videre skal han blant annet ha kalt

meksikanske migranter for mordere og voldtektsmenn, hevdet at en dommer med meksikansk bakgrunn har foretatt urettferdige behandlinger i en føderal domstol og forsøkt å opprette et forbud mot muslimer (Fea, 2018a, s. 5; Gerson, 2018). Han vil beskytte amerikanere fra ulovlige immigranter fra Mexico, og lovet å bygge en mur langs den sørlige grensen mot Mexico, og la Mexico betale for den (Trump, 2015). Videre lovet han å finne udokumenterte immigranter og kaste de ut av landet, selv om det innebar å splitte familier (Fea, 2018a, s. 5). Allerede i desember 2015 gjorde Trump et opprop om å stenge for muslimsk immigrasjon til USA, noe som sammenfalt med ønsket til flere konservative evangelikale (Fea, 2018a, s. 39). Trump innførte *the Muslim ban* i januar 2017 og denne ordren utestengte personer fra visse muslimske land å komme inn i USA (Ramahi, 2020; Rozell, 2018, s. 294). Han forsikret at han ville forhindre muslimer å komme inn i landet og han ville bombe ISIS (Fea, 2018a, s. 5). I juli 2017 rapporterte *Pew Research Center* at 72 prosent av hvite evangelikale trodde at islam og demokrati var i konflikt (Fea, 2018a, s. 39-40). Trump økte budsjettet til det amerikanske militæret, og under hans administrasjon ble faktisk ISIS beseiret. Trump ville også stoppe Iran fra å utvikle atomvåpen ved maksimalt økonomisk press, slå hardt ned på kinesisk valutamanipulasjon og spionasje (The White House Historical Association, u.å.; Trump, 2015).

3.2.5 Dommere i Høyesterett

Et overordnet mål for de evangelikale er å få større kontroll over valgene som tas i Høyesterett, og Trump ville gi dem dette (Fea, 2018a, s. 2 og 40). Det er avgjørende for evangelikale å få innsatt konservative dommere i Høyesterett, for å få gjennomslag for saker de syns er viktige. Som vist over var de lite fornøyd med innsettelsen av Sandra Day O'Connor til Høyesterett, på grunn av hennes stemme som fortsatt ga grunnlovsfestet rett til abort. Hvite evangelikale var mer fornøyd med nominasjonen av dommere som Antonin Scalia på midten av 1980-tallet, som ble rettens mest fremtredende konservative medlem (Kidd, 2019, s. 121-122). Trump valgte tidlig i presidentperioden sin inn en sterkt konservativ dommer til Høyesterett, Neil Gorsuch, noe som var en seier for det religiøse høyre (Fea, 2018a, s. 5; Rozell, 2018, s. 293). Det samme kan sies om Amy Coney Barrett som ble valgt inn høsten 2020 (Killion, 2020). Trump satte også inn Brett Kavanaugh i 2019 (Nolan, 2018).

3.2.6 Israel

Helt fra kolonitiden har amerikanerne sett på nasjonen som en etablert by på en høyde og Guds nye Israel som ville ha en avgjørende rolle i endetidens drama (Jewett & Wangerin, 2008, s. 62). Støtten til Israel er også knyttet til oppfyllelse av bibelske profetier (Boyer, 1992, s. 187-193; Sutton, 2014, s. 302-303). En av profetiene er at Gud vil gjenopprette Israel som en jødisk by, som en forutsetning for slutten og gjenkomsten til Jesus Kristus som skal komme tilbake jorden for andre gang (Durbin, 2020; Fea, 2018a, s. 144). Fra Sak 8,3-4 kan vi blant annet lese at Herren sier: «Jeg vender tilbake til Sion, jeg vil bo i Jerusalem. Jerusalem skal kalles Den trofaste by ... Igjen skal gamle menn og kvinner sitte på torgene i Jerusalem.» De fleste evangelikale tror de lever i endetider. Ifølge en rapport fra *Pew Research Center* i 2010, forventer 58 prosent av evangelikale at Kristus som komme tilbake til jorda. De er forventningsfulle, og eskatologien skal redde dem. Etableringen av Israel som hovedstad var en milepæl på veien til Jesus tilbakekomst, og oppfyllelse av Guds løfte til Abraham (Gitlin, 2019). Kristne sionister tror også at Guds velsignelse av Abraham, sammen med forbannelsen av hans fiender i første Mosebok 12,3, betyr at Gud vil velsigne individer og nasjoner som støtter Israel, og ødelegge de som motsetter seg jødene eller deres nasjon (Durbin, 2020). Politisk støtte til Israel er derfor sett på som nødvendig for å gjøre Amerika til en stor nasjon, og forholdet mellom de to landene har påvirket sammenligningen av Trump med kong Kyros fra Det gamle testamentet (Trangerud, 2021a). Det er derfor et viktig punkt for evangelikale å anerkjenne Jerusalem som den evige stad til det jødiske folket. Dette gjorde Trump ved å flytte den amerikanske ambassaden fra Tel-Aviv til Jerusalem 4. desember 2017 (Fea, 2018a, s. 143; The White House Historical Association, u.å.; Trump, 2018). Trump ville stå side om side med Israel, og uttalte at enhver trussel mot Israel er en trussel mot USA (Trump, 2015).

3.3 Fremtredende hvite evangelikale ledere

3.3.1 Historiske betraktninger

Som nevnt var Billy Graham en av de mest innflytelsesrike evangelikale lederne i amerikansk historie (Kidd, 2019, s. 88), og han fremstod som en svært karismatisk person (Kruse, 2015, s. 37). Graham fortalte at han hadde en omvendelsesopplevelse i 16-års alderen, og ble etter hvert medlem i en evangelikal organisasjon. Han reiste både innenlands og utenlands for å forkynne evangeliet. Det var i Storbritannia at Graham ble introdusert for fenomenet med å bli

fylt med Den hellige ånd. Graham ble aldri en fullverdig karismatiker, men holdt tette bånd med pinsebevegelsen og *prosperity gospel* resten av karrieren. Innen 1948 begynte Graham å fokusere på egne evangelikale kampanjer. Dette endte i det spektakulære «korstoget» som Graham ledet i Los Angeles i 1949. Det varte i to måneder og tiltrakk rundt 350 000 mennesker. Graham fikk mye oppmerksomhet fra media (Kidd, 2019, s. 88-89), og gjennom hans karriere snakket han live for mer enn 200 millioner mennesker og nådde ut til flere millioner gjennom skriftlig materiale, radio og TV (Wacker, 2014, s. 74-75). Blant alle evangelikale ledere, var det Graham som hadde størst tilgang til høytstående politikere, inkludert presidenter fra Dwight Eisenhower til Georg W. Bush. Graham forsikret om at de som trodde på *the born again*, personlig ville føle Guds nærvær gjennom Den hellige ånd (Kidd, 2019, s. 90-91). Graham skrev: «*When a person is born again, the Spirit of God takes the Word of God and makes the child of God. We are born again through the operation of the Holy Spirit.*» (Graham, 1978, s. 81) Grahams innflytelse i Washington D.C. gjorde også at hvite evangelikale fikk en smak på politisk makt. Hvis de kunne opprettholde den tilgangen han hadde, kunne det hjelpe dem å redde nasjonen. De kunne bevare en kristen sivilisasjon fra ateistisk kommunisme og den sekulære gudløsheten som truet Amerika etter andre verdenskrig. Den nye evangelikale politiseringen i denne perioden startet med deres reaksjon på Den kalde krigen og kommunismen i tiårene etter andre verdenskrig. Trusselen om internasjonal og nasjonal bolsjevisme hadde blitt et vanlig fellestrekk i Grahams taler innen 1947 (Kidd, 2019, s. 91). På slutten av 1940-tallet fikk amerikanerne kjennskap til Sovjetunionens atomvåpen, og Graham brukte dette som eksempel på et nært forestående Armageddon. Han sa at kommunismen var en religion inspirert, rettet og motivert av djevelen, og kalte kommunismen for satans religion. For å redde landet, burde derfor amerikanerne vende seg til Gud for frelse. Politisk engasjerte evangelikale var ivrige etter å verve ikke-evangelikale politikere når det var nødvendig for å få tilbake kulturell makt (Kidd, 2019, s. 91; Kruse, 2015, s. 35-36).

Grahams allianse med Eisenhower signaliserte en avgjørende trend for hvite evangelikale, som eskalerte på 1980-tallet. Mange evangelikale så politisk makt og tilgang til republikanske ledere i sammenheng med fremveksten av Guds rike. Forhold til mektige og berømte politikere farget deres bedømming om hvem som kunne være åndelige ledere. Tilgang til makt distrahererte dem fra evangelikales historiske oppdrag (Kidd, 2019, s. 93). Graham arbeidet typisk, som mange andre evangelikale ledere, langs to hovedspor: Politikk og evangelisering. Det å skille mellom partitilhørighet og evangelium var ikke alltid like lett i

praksis (Kidd, 2019, s. 103-104). Grahams grunnleggende budskap om frelse gjennom Kristus var at evangeliet ikke skapte nyheter, men det gjorde politikk (Martin, 2017, s. 92). Han uttalte selv at Skriften foreslo at tro og forretning i et riktig blandingsforhold kan være en god, og til og med lønnsom blanding. For Graham handlet ikke bønn kun om personlig frelse, men det var et middel for å forbedre et selskaps omdømme. Forkynnere som Graham hjalp til med å popularisere offentlig bønn, og de klarte også å politisere dem (Kruse, 2015, s. 37-38).

Innen 1980 hadde evangelikale på innsiden av det republikanske partiet blitt fast inventar. I 1979 dannet Jerry Falwell Sr. *the Moral Majority* (Fea, 2018a, s. 60). Dette var en eskalering av hvite evangelikales kamp for innflytelse i Washington og skulle mobilisere kristne som en politisk styrke for det republikanske høyre (Kidd, 2019, s. 94; Sherwood, 2020). *The Moral Majority* skulle samle inn penger til konservative politikere, oppmuntre troende til å gripe politisk makt i det føderale systemet og fjerne pornografi, abort, homoseksualitet, gambling og andre problemer. De kjempet mot kommunisme, sosialisme og alle former for oppbygging av store velferdsstater og ønsket å vende tilbake til de kristne røttene (Fea, 2018a, s. 60; Kidd, 2019, s. 119). De kjempet for skolebønn og ønsket å beskytte kristne skoler fra *the Internal Revenue Service* (IRS). I 1978 erklærte IRS at private skoler måtte oppfylle visse standarder for minoritetsregistrering, hvis ikke ville de miste de skattefrie rettighetene sine (Kidd, 2019, s. 119). IRS droppet etter sterk motstand dette kravet mot private skoler. Ved å danne *the Moral Majority* ble Falwell frigjort fra skatteregler mot direkte politisk påvirkning fra kirker. Falwell var overbevist om at trusler fra sekulære humanister hadde behov for et vidt samarbeid med jødisk-kristne tradisjonister, og han insisterte på at pastorer skulle ta opp politikk fra prekestolen (Williams, 2010, s. 174-175). Falwell Sr. var ikke det mest åpenbare valget til å erstatte Graham som den mest synlige evangelikale blant republikanerne. Selv om Falwell var vert for populære radio- og TV-program, var han også en separatistisk fundamentalist fra sør som i stor grad unngikk partipolitikk frem til 1970-tallet. Under borgerrettighetsbevegelsen motarbeidet Falwell offentlig raseintegrering. Det var Paul Weyrich, en katolsk republikansk aktivist og grunnlegger av *the Heritage Foundation* (1973), som i 1979 overbeviste Falwell om at det var en «*moral majority*» av amerikanere som fremdeles trodde på de jødisk-kristne prinsippene i de ti bud. Hvis noen kunne samle denne gruppen kunne det sikre republikansk makt (Kidd, 2019, s. 94). *Moral Majority* og det nye kristne høyre kom til å prege det offentlige bilde på hvite evangelikale de neste fire tiårene (Harding, 2018). I motsetning til Graham, startet ikke Falwell ved å søke til toppnivåene av makt. Isteden søkte han etter å mobilisere evangelikale som kunne endre oppfatningen ved

politiske kontorer. Han fortalte at det var syndig å ikke stemme. Da han ba pastorer om å holde valgkamper, fortalte Falwell dem at de trengte å få folk frelst, døpt og registrert for å stemme. Agendaen for *the Republican insiders* var født (Williams, 2010, s. 174-175).

3.3.2 Aktuelle forhold

Donald Trumps forhold til mange av hans nærmeste evangelikale allierte kan spores tilbake til 2011 og et møte i *the Trump Tower*. Trump vurderte å stille som presidentkandidat og ønsket å vite om han kunne få evangelikal støtte. Det var Paula White som ble spurt om å arrangere møtet. Trump stilte ikke som presidentkandidat i 2012, men fortsatte å holde kontakten med mange av de evangelikale lederne. I september 2015, kort tid etter at han hadde annonsert at han stilte som kandidat for republikanerne, møtte han igjen en del av disse evangelikale lederne (Fea, 2018a, s. 122). Det var nesten tre dusin evangelikale ledere som møttes i *the Trump Tower*, og rommet var fylt med pinsevenner, *prosperity preachers* og karismatikere fra NAR/INC (Fea, 2018a, s. 34). Et møte ble til flere, og alle var organisert av White. Under disse møtene bekreftet Trump sine forpliktelser til sakene som var viktige for de evangelikale: *Velte Roe vs. Wade*, forsvare religiøs frihet, støtte Israel og utnevne konservative dommere (Fea, 2018a, s. 122). Innen januar 2016 hadde Donald Trump skaffet seg støtte fra *Republican insiders* som Franklin Graham, Robert Jeffress og Jerry Falwell Jr. (Kidd, 2019, s. 144). Et nøkkelpunkt i Trumps frieri til evangelikale kom i januar 2016 da han snakket ved *Liberty University*. Trumps tale snublet ved et par punkter da han bannet noen ganger og refererte til *Two Corinthians* i stedet for *Second Corinthians* (Taylor, 2018). Trump klart likevel å bygge relasjoner med den evangelikale basen og lederne av det religiøse høyre i Washington (Sherwood, 2020). Trump dyrket forsiktig støtten fra evangelikale, religiøse bidragsytere i *Fox News* og forkynnere av *prosperity gospel* (Kidd, 2019, s. 144). Hans forretningssuksess og rikdom gjorde han imidlertid spesielt attraktiv for følgere av *prosperity gospel* (Fea, 2018a, s. 33). Mange av de som var til stede på møtene fortsatte å stå ved Trumps side gjennom kampanjen, og han belønnet de som støttet han under kampanjen med roller på innsettelsesdagen. Paula White og Franklin Graham ba under innsettelsesseremonien, mens Robert Jeffress ba under gudstjenesten på morgenen på innsettelsesdagen ved *St. John's Episcopal Church* i Washington (Fea, 2018a, s. 122-123; Woodward, 2018).

3.3.2.1 Franklin Graham

Billy Graham blir fremdeles sett på som Amerikas pastor av mange. Etter hvert som han ble eldre, tok sønnen hans, Franklin Graham, en mer fremtredende rolle (Kidd, 2009, s. 145). Til sammen hadde Billy Graham og kona fem barn. William Franklin Graham III ble født 14. juli 1952. Franklin Graham er gift med Jane Austin Cunningham Graham, sammen har de fire barn og 12 barnebarn. Graham har siden henholdsvis 2000 og 2001 vært administrerende direktør og president i *Billy Graham Evangelistic Association*. I tillegg er han president og administrerende direktør i den internasjonale hjelpe- og evangeliseringsorganisasjonen *Samaritan's Purse*, som blant annet tilbyr hjelp til mennesker som er berørt av ulike kriser, for eksempel naturkatastrofer. Denne organisasjonen arbeider i Jesu Kristi navn for å gi nødhjelp og bistand i mer enn 100 land. Det var i en alder av 22 at Franklin Graham bestemte seg for å vie livet sitt til Jesus Kristus. Han ledet sitt første evangelikale arrangement i 1989 og nå arrangerer han festivaler i hele verden for *the Billy Graham Evangelistic Association*. Graham har hatt private møter med fem av USAs presidenter, i tillegg til statsledere fra Europa, Afrika, Asia og Latin-Amerika. Som foredragsholder og forfatter tar Graham jevnlig opp aktuelle moralske og sosiale spørsmål, og kaller kristne til å stå for bibelske verdier og utfordrer dem til å gjøre en forskjell i verden for evangeliets skyld (The Billy Graham Evangelistic Association, u.å.).

Graham støtter det republikanske partiet 24/7 (Boston, 2019a). Under presidentkampanjen i 2016 holdt Graham stevner i 50 stater for å oppfordre til evangelikal valgdeltakelse i det han kalte *Decision America Tour* (The Billy Graham Evangelistic Association, u.å.). Da Trump vant den republikanske nominasjonen, unngikk Graham disse møtene, men etterlot ingen tvil om hva som var hans preferanse (Goodstein, 2018). Under selve innsettelse skal Graham ha sagt til Trump: «*Mr. President, in the Bible, rain is a sign of God's blessing. And it started to rain, Mr. President, when you came to the platform.*» (The Toronto Star, 2017) På denne måten viste Graham tydelig at han var en viktig støttespiller for Trump, og han underbygget dette på en religiøs måte ved å si at regnet var et tegn fra Gud og hans velsignelse.

Ideen om at Trump var utvalgt av Gud til å lede nasjonen ble fort populær blant det religiøse høyre, og det kan se ut som det startet med Graham (Boston, 2019a). Kort tid etter valget sa Graham til Washington Post: «*I could sense going across the country that God was going to do something this year. And I believe that at this election, God showed up.*» (Anonymous, 2019b) «*It wasn't hacking. It wasn't Wiki-leaky or whatever. It was God, in my opinion, and I*

believe his hand was at work, and I think he's given Christians an opportunity.» (Williams, 2016) I mai 2018 skal Graham ha sagt:

«I think somehow God put him in this position, because he's not a politician, he seemed to do everything wrong as a politician: he offended many people, did the wrong things - but somehow he became president. And I just have to think that God, in some reason, put him there for a purpose. I don't know what that is, but we need to get behind him and support him.» (Boston, 2019a)

Disse uttalelsene gjenspeiler det at de fleste evangelikale mener at USA ble grunnlagt som en kristen nasjon (Fea, 2018a, s. 162) og at det er på tide at noen ser og tar hensyn til det. Til tross for at Trump ikke var det mest åpenbare valget for evangelikale, mente Graham at det er Gud selv som har bestemt at Trump skal bli president. Det ble også argumentert med at seieren måtte ha vært Guds verk, ettersom de fleste meningsmålingene hadde vist at Hillary Clinton var i føringen (Boston, 2020b). *«All I know is Donald Trump was supposed to lose the election according to all the polls.»* (Williams, 2016) sa Graham

Det har blitt sagt at evangelikale velgere hadde tre ubehagelige valg i 2016, og Trump fremstod ikke som det tydeligste valget (Woodward, 2018). Da *Access Hollywood*-videoen, med det velkjente uttrykket *«Grab 'em by the pussy»*, ble lekket før valget var det nok mange som forventet at Trumps evangelikale støtte ville bli mindre. Selv om mange fordømte Trumps ord, fortsatte de å stå bak han (Fea, 2018a, s. 67; Mooney, 2019).

«You may have to hold your nose and vote,» (Williams, 2016) sa Graham. *«I have people that say, Well I don't like Donald Trump, I don't like what he says. Well I don't like what he said either, I promise I don't like it. But those are things that he said 11 years ago, not something that he said today. I think Donald Trump has changed. I think God is working on his heart and in his life. But people have to make up their own mind.»* (Williams, 2016)

Uttalelsene Trump kom med samsvarte ikke med evangelikales moralske holdninger, men det er mulig å forandre seg. Ifølge evangelikale innebærer det å bli født på ny å legge det gamle livet bak seg og starte et nytt liv med Gud (Kidd, 2019, s. 4; Trangerud, 2021b), og dette er noe alle kan. Det finnes flere eksempler på at det har blitt stilt spørsmål ved Trumps moral. Franklin Graham uttalte i forbindelse med forsvaret av Trumps og ryktene om hans utenomekteskapelige affære med Stormy Daniels i januar 2018: *«Our country's got a sin problem, and I believe if these politicians in Washington would recognize the moral failure of so many of their policies, that maybe we could fix it.»* (Barrett-Fox, 2018) Videre: *«I don't defend those kinds of relationships he had. But the country knew the kind of person he was*

back then, and they still made the decision to make him the president of the United States.» (Boston, 2019a) Graham, og andre av Trumps forsvarere, skiftet fokus fra presidentens moralske feil til den moralske svikten politisk liberal eller progressiv politikk, som i Grahams syn, har ført nasjonen lengre vekk fra Guds rettesnor (Barrett-Fox, 2018). Som et generelt svar på Trumps moralske holdninger knyttet til eksemplene om anklagene om seksuelle overgrep mot kvinner og hans skryt av utroskap, skal Graham ha uttalt:

«Now people say Well Frank but how can you defend him, when he's lived such a sordid life? I never said he was the best example of the Christian faith. He defends the faith. And I appreciate that very much.» (Graham, 2018)

Moral og tradisjonelle familieverdier er viktig for konservative evangelikale, og overnevnte er eksempler på ting Trump har gjort som avviker fra dette. Ifølge Graham skal Trump ha kommet med unnskyldninger til kona og datteren sin om hans behandling av kvinner: *«Trump has admitted his faults and has apologized to his wife and his daughter for things he has done and said. And he has to stand before God for those things.»* (Graham, 2018) Med denne uttalelsen viste Graham de evangelikale nok en gang at Trump hadde lagt det gamle livet sitt bak seg og blitt født på ny.

Religionsfrihet er et viktig punkt for evangelikale. De kjemper for egne rettigheter og for det de ser på som nasjonens religiøse arv, i tillegg kjemper de mot sekularisme. Graham uttalte til BBC: *«He (Trump) does care about religious liberty... which as a Christian I appreciate. And he's been defending Christians against the secularists in our country.»* (BBC News, 2018; Berlinerblau, 2019) Graham skal også ha sagt: *«Trump stood at the United Nations, and challenged the nations of the world to respect religious freedom, not just for Christians, but for Muslims, Hindus and Buddhists. No American president, no Republican or Democrat, has done that in the past.»* (Curtis, 2019) Med den sistnevnte uttalelsen peker også Graham mot viktigheten av religiøs frihet. Han bruker imidlertid verden som virkemiddel, og det kan se ut som Graham forsøker å gi Trump en viktig plassering i verdenssamfunnet. Som også kan knyttes opp mot de evangelikales argument om at det var Gud som bestemte valget i 2016.

Nominasjon og valg av konservative dommere til Høyesterett, er en viktig sak for evangelikale. Bakgrunnen for dette er at opp gjennom tidene har dommerne i Høyesterett stemt i disfavør av konservative kristne i saker som er viktige for dem. Et eksempel på dette er *Roe vs. Wade* fra 1973, hvor abort ble tillatt inntil uke 12 (Blake, 2018). Dersom det er en overvekt av konservative dommere i Høyesterett, vil evangelikale trolig få større gjennomslag

for sakene sine og samtidig ha mulighet til å stoppe forslag de ikke støtter. Om dette skal Graham ha sagt: «*I think maybe God has allowed Donald Trump to win this election to protect this nation for the next few years by giving maybe an opportunity to have some good judges.*» (Williams, 2016) Videre: «*Well first of all, I'm going to support politicians that are going to support the Christian faith whether they're Democrats, Republicans, Independents. Politicians that are going to guarantee my freedom of worship. And I appreciate the president has appointed now two conservative judges that are going to defend religious freedom, so amen to that.*» (Graham, 2018)

Da Trump flyttet ambassaden til Jerusalem i 2018 var det nok et tegn for de evangelikale at han var en sann tjener av Gud. I 2016 gledet mange evangelikale seg over at valget av Trump varslet tilbakekomsten av Messias. «*God showed up!*» sa Franklin Graham (Gitlin, 2019). Dette handler om at gjenopprettningen av den moderne staten Israel er en forutsetning for at Jesus skal komme tilbake til jorden (Durbin, 2020; Fea, 2018a, s. 144).

Ifølge Graham leverte Trump på alle evangelikale utfordringer, fra abort, til religiøs frihet og avskaffelsen av *the Johnson Amendment*. «*In my lifetime, he has supported the Christian faith more than any president that I know. That doesn't mean he is the greatest example of the Christian faith, and neither am I, but he defends the faith. There's a difference between defending the faith and living the faith.*» (Goodstein, 2018) Evangelikale har sammenlignet Trump med kong Kyros, og dette er et eksempel på det. En som skulle kjempe de evangelikales sak, uten å måtte dele deres religiøse tro eller praksis (Barrett-Fox, 2018).

3.3.2.2 Robert Jeffress

Robert James Jeffress Jr. ble født 29. november 1955. Han er utdannet innen religion og teologi, er gift med Amy Lyon Renard og sammen har de to døtre. Robert Jeffress ble pastor i *First Baptist Dallas* i 2007. Denne kirken hadde rundt 13 000 medlemmer i 2019, og er en av de mest innflytelsesrike i landet. Tidligere hadde han vært pastor i andre baptistmenigheter. Frem til 2011 var han ukjent for de fleste (Kidd, 2019, s. 141; Mooney, 2019), men da mormoneren Mitt Romney stilte som republikansk presidentkandidat, hevdet Jeffress at mormonisme var en kult og at Romney ikke var kristen (Oppel Jr. & Eckholm, 2011). Jeffress hadde et kritisk syn på andre trosretninger, og skal ha også ha uttalt at Barack Obama var selve antikrist (Barrett-Fox, 2018). Kommentaren om Romney gjorde at han fikk gjøre en

opptreden på *Fox News*-programmet *Fox and Friends*. Etter hvert ble Jeffress en av *Fox News* sine mest bombastiske evangelikale kommentatorer. I 2002 hadde *Fox News* blitt det høyest rangerte kabelnyhetsnettverket, og de kunne smøre de mest synlige republikanske evangelikale ved å gi dem en plattform. Innen 2016 var to av nøkkelpersonene Jeffress og Franklin Graham. De var alltid klare til å vises foran kameraet, med provoserende uttalelse om demokrater, muslimer og andre grupper (Kidd, 2019, s. 141-142). I tillegg til opptredenene på *Fox News*, har Jeffress et eget religiøst show som ble vist seks dager i uken på *Trinity Broadcasting Network* og han hadde daglige radioprogram, som ble spilt på mer enn ni hundre kristne stasjoner i landet (Mooney, 2019).

I september 2015 var Jeffress en av rundt førti evangelikale som møtte Trump og ba for han ved Trumps kontor i New York (Hayes, 2018). Jeffress hadde tidligere mottatt varsler for å ha brutt *the Johnson Amendment*. Ved valget i 2016 så det derimot ut til at han hadde lært noe, selv om mange så på det som en støtteerklæring til Trump da han introduserte kandidaten ved et privat kristent universitet januar 2016: «*Although as a pastor I cannot officially endorse a candidate, I want you to know I would not be here this morning if I were not absolutely convinced that Donald Trump would make a great president of the United States. This nation will not survive another third term of Barack Obama in the form of Hillary Clinton or Bernie Sanders.*» (Hayes, 2018) Senere skal Jeffress komme til å bli en av de mest høylytte evangelikale som støttet Trumps kandidatur og presidentskap (Denker, 2019, s. 33; Hayes, 2018). Jeffress ble tidlig i 2016 invitert av Trump til å bli med i valgkampanjen hans. I januar 2016 sa Jeffress til Trump under en lunsj i Trumps fly mellom valgkampanjestopp i Iowa: «*Mr. Trump, I believe you're going to be the next president of the United States. And if that happens, it's because God has a great purpose for you and for our nation.*» (Mooney, 2019) Han brukte kapittel 2 i Daniels bok for å forklare: «*God is the one who establishes kings and removes kings.*» (Mooney, 2019) For en del evangelikale var nettopp Trump deres kong Kyros, som skulle gjenreise nasjonens kristne arv (Barrett-Fox, 2018). En måned senere forespeilet Jeffress hva det ville bety for evangelikale om Trump ble president og uttalte under et valgkampsmøte i Texas: «*Donald Trump cares about and loves evangelical Christians. ... I have met with Mr. Trump on several occasions, and I can tell you from personal experience, if Donald Trump is elected president of the United States, we who are evangelical Christians are going to have a true friend in the White House. God bless Donald Trump!*» (Boston, 2019a; Hayes, 2018) Med denne uttalelsen viste Jeffress at de evangelikale kunne stole på at Trump vil støtte deres sak og være deres talsmann.

Et annet av Jeffress' argumenter var en påminnelse om hva støtten til Trump kunne bety: «*What I want to say in closing is this election is not a battle between Republicans and Democrats. It's a battle between good and evil, light and darkness, righteousness and unrighteousness.... This is the last chance we have, I'm convinced, as a country to turn this country around.*» (Morris, 2019) Jeffress skal også ha uttalt:

«*Mr. President-elect, I don't believe we have ever had a president with as many natural gifts as you. As you know, the reason I endorsed you within weeks of your announcement that you were running was because I believed that you were the only candidate who possessed the leadership skills necessary to reverse the downward trajectory of our nation.*» (Jeffress, 2017)

Flere har argumentert for at dette valget var den siste sjansen konservative kristne hadde til å beskytte Amerikas religiøse arv og ha muligheten til å sikre en kristen framtid (Pengelly, 2016). Disse uttalelsene bygger opp under denne frykten. Det samme gjør følgende uttalelser:

«*God has raised you and Vice-President-elect Pence up for a great, eternal purpose*» (Jeffress, 2017) og erklærte at Gud selv hadde bestemt valget for Trump (Woodward, 2018). Jeffress sa at selv om folk var kritiske til Trump, måtte han huske på at «*... President-elect Trump, you, Vice President-elect Pence, and your team have been called by God and elected by the people to do a great work. It is a work far too important to stop and answer your critics.*» (Jeffress, 2017) I juli 2017 sa han:

«*Millions of Americans believe the election of President Trump represented God giving us another chance - perhaps our last chance to truly make America great again.*»

(Anonymous, 2019b) Det er nettopp slike nostalgiske henvendelser som ser ut til å treffe evangelikale midt i deres religiøse hjerte. Det handler også om frykten for å miste deres plass i samfunnet. I følge Jeffress søkte de evangelikale etter en leder som kunne snu den nedadgående trenden i det amerikanske samfunnet, og de er villige til å dele lederskapet til det beste for landet (Jeffress, 2015). Under en samling for Trumps kandidatur i Dallas hadde Jeffress bedt og skapt et bilde av Trump som Guds gave: «*Heavenly father ... tonight we come before you thanking you for Donald Trump, who along with others is willing to selflessly offer himself for service to this nation, for no other reason than he desires to make America great again.*» (Hayes, 2018)

Både som presidentkandidat og president har det blitt stilt spørsmål om Trumps moralske holdninger. Om dette skal Jeffress blant annet ha uttalt: «*Look, we don't elect presidents on the basis of whether or not they're role models. I've said before, to the president, I might not select him to be a children's Sunday School teacher. But that's not what we were electing*

President Trump to do. We were electing him to be commander in chief and the leader of our country. I think he's doing a fantastic job at that.» (Green, 2017) Jeffress' uttalelse sier ikke at Trump har den moralske holdningen som evangelikale ser etter, men lederegenskapene de trenger. Et spesifikt eksempel er *Access Hollywood*-video som ble lekket før valget, om dette sa Jeffress at Trumps ord var *«crude, offensive and indefensible, but they're not enough to make me vote for Hillary Clinton.»* (Mooney, 2019) Under et intervju i en podcast med Michael Martin som vert, ble Jeffress spurt om det var korrekt at han hadde uttalt at Trump frelste seg selv fra *Access Hollywood*-videoen etter hans opptreden på presidentdebatten høsten 2016. Hvor Jeffress svarte: *«Well, there's - there was one key word left out, and that is politically. He redeemed himself politically.»* (Martin, 2016) Når det gjaldt hendelsen med Stormy Daniels, uttalte han i en debatt på *Fox News* at evangelikale *«knew they weren't voting for an altar boy.»* (Mooney, 2019) Han skal også ha sagt: *«Thou shalt not have sex with a porn star ... However, whether this president violated that commandment or not is totally irrelevant to our support for him.»* (Barrett-Fox, 2018) Trump kunne fremdeles regne med evangelikal støtte, *«because they chose him not for his moral uprightness but for his policies and his strong leadership.»* (Barrett-Fox, 2018) Dette er et eksempel på sammenligningen av Trump med kong Kyros og de evangelikales søk etter en sterk leder som skulle tale deres sak og sikre deres plass og fremtid i samfunnet.

Jeffress sammenlignet støtten til Trump, med støtten evangelikale hadde gitt til Ronald Reagan. Han var også skilt og kjent som en kvinnebedårer. På samme måte omfavnet de evangelikale nødvendigvis ikke Trumps livsstil, men at det var et todelt valg mellom *«Donald Trump - who is pro-life, pro-religious liberty, pro-conservative justices of the Supreme Court - and another candidate, Hillary Clinton, who has an opposite view of all those issues.»* (Martin, 2016) Hun støtten for eksempel retten til selvbestemt abort (Woodward, 2018) og hadde som demokrat en mer liberal politikk. Videre sa Jeffress: *«There are some who have concerns, but I think most of our members are mature enough to understand that by voting for a candidate, they're not endorsing a particular lifestyle. They're simply voting on the issues.»* (Martin, 2016) Til tross for anklagene om hans verbale og kanskje fysiske overgrep mot kvinner, uttalte Jeffress videre: *«... do you really want to put a woman into the White House who supports the greatest assault on woman of all? And that is murdering them in the womb before they have a chance to be born.»* (Martin, 2016) Abort er en viktig sak for evangelikale, og blir gjerne sett på som utslagsgivende for om en presidentkandidat mottar støtte eller ikke (Kidd, 2019, s. 147).

Jeffress ble invitert til å forkynne ved den tradisjonelle gudstjenesten om morgenen på innvielsesdagen. I prekenen sammenlignet han Trump med Nehemja, en israelittisk leder som hadde hentet folket sitt tilbake fra Babylon (Woodward, 2018). Nehemja fikk også i oppgave fra Gud å bygge en mur rundt Jerusalem for å beskytte israelittene, etter at Judas mennesker returnerte fra eksil i Persia (Fea, 2018a, s. 123). I Neh 2,17-18 står det:

«Men nå sa jeg til dem: «Dere ser hvor ille vi har det her. Jerusalem ligger i ruiner, og portene er brent opp. Kom, la oss bygge opp igjen muren rundt Jerusalem, så vi ikke lenger må leve i vanære.» Jeg fortalte dem også hvordan Gud holdt sin gode hånd over meg, og hva kongen hadde sagt til meg. Da sa de: «La oss gå i gang med å bygge!» Og de tok fatt på det gode verket.»

«*The Bible says even heaven itself is gonna have a wall around it. Not everyone is gonna be allowed in.*» (Mooney, 2019) Med dette mente Jeffress at Gud ikke var imot å bygge murer (Jeffress, 2017). Trump var en bygger som ble kalt til presidentskapet av Gud for å bygge Amerikas forfalne infrastruktur med tunneler, veier, broer og skoler. I tillegg bygge en vegg rundt landet for å beskytte det mot dets fiender (Fea, 2018a, s. 123; Trump, 2015). Da Trump brukte uttrykket «*sh*thole*» for å beskrive afrikanske og andre nasjoner i januar 2018 (Boston, 2019a; Hayes, 2018), var ikke dette av stor betydning for Jeffress. Han sa:

«*What a lot of people miss is, America is not a church where everyone should be welcomed regardless of race and background. I'm glad Trump understands the difference between a church and (a) country. I support his views 100 percent, even though as a pastor I can't use that language.*» (Boston, 2019a) I et intervju i april 2016 sa Jeffress:

«*When I'm looking for a leader who's gonna sit across the negotiating table from a nuclear Iran, or who's gonna be intent on destroying ISIS, I couldn't care less about that leader's temperament or his tone or his vocabulary. Frankly, I want the meanest toughest son of a gun I can find. And I think that's the feeling of a lot of evangelicals. They don't want a Casper Milquetoast as the leader of the free world.*» (Gitlin, 2019)

De samme holdningene kan vi se i denne uttalelsen: «*When I'm looking for a leader who's going to fight ISIS and keep this nation secure, I don't want some meek and mild leader or somebody who's going to turn the other cheek. I've said I want the meanest, toughest SOB I can find to protect this nation. And so that's why Trump's tone doesn't bother me.*» (Martin, 2016) Evangelikale var på utkikk etter en sterk og tydelig leder som skulle beskytte det de mente var Amerikas kristne arv.

En forutsetning for profetien om at Jesus skal komme tilbake til jorden for andre gang er at Gud gjenoppretter nasjonen Israel som en by (Durbin, 2020; Fea, 2018a, s. 144), og det er nettopp det Trump gjorde ved anerkjennelsen av Israel og flyttingen av den amerikanske ambassaden. Jeffress ble invitert til Israel for å feire at den amerikanske ambassaden ble flyttet til Jerusalem (Fea, 2018b). Etter å ha takket Gud for velsignelsen og beskyttelsen av Israel, samt arbeidet til statsminister Benjamin Netanyahu og den amerikanske ambassadøren i Israel, takket Jeffress Gud for Trumps fantastiske lederskap: «*Without President Trump's determination, resolve, and courage, we would not be here today. We thank you every day that you have given us a president who boldly stands on the right side of history but, more importantly, stands on the right side of you, O God, when it comes to Israel.*» (Mooney, 2019)

3.3.2.3 Jerry Falwell Jr.

Jerry Lamon Falwell Jr. ble født 17. juni 1962, og er den eldste sønnen etter Jerry Falwell Sr. og Macel Falwell. Falwell Jr. er utdannet innen historie, religion og jus. Han er gift med Becki Tilley og de har tre barn sammen. Jerry Falwell Jr. har vært president ved *Liberty University* siden 2007 (Kidd, 2019, s. 144), etter at hans far, Jerry Falwell Sr. døde. *Liberty University* ble grunnlagt av Jerry Falwell Sr. i 1971 for å trene «mestere for Kristus». Falwell Sr. var toneangivende i å gjøre det religiøse høyre til en fast del av amerikansk politikk (Anonymous, 2019a; Sherwood, 2020). Falwell Jr. trakk seg fra stillingen ved *Liberty University* august 2020 i kjølvannet av en sexskandale. Hvor en yngre mann påstod at han hadde hatt en affære med Falwells kone over en periode på sju år og at Falwell likte å se på (Boston, 2020a).

Bekjentskapet mellom Falwell Jr. og Trump kan spores tilbake til 2012, da Trump mottok en æresgrad ved *Liberty University* (Dias, 2016). Falwell Jr. har uttalt at han hadde stor suksess med å føre de evangelikale til Trump i 2016. Han har vært en fremtredende Trump-supporter, og var en av de første store evangelikale lederne som støttet Trump i primærvalget i 2016, og som fortsatte å forsvare han gjennom hans presidentskap (Neumann, 2020; Sherwood, 2020). I januar 2016 sammenlignet Falwell Trump med Kristus, og hevdet at han levde «*a life of loving and helping others, as Jesus taught in the great commandment.*» (Hasan, 2017; Mansfield, 2017, s. 25) På den måten bygger han opp under Trump som deres leder.

Falwell ser på Trump som en vellykket leder og gründer, en fantastisk far og en mann som kan føre landet tilbake til storhet igjen (Neumann, 2020). Falwell uttrykte følgende om Trump:

«I think he is what our Founding Fathers envisioned - citizen legislators - not career politicians to run this country. (They were) people who had their own businesses, their own jobs and who would take a break from that for a while to serve their country and then go back to their profession, not make a career out of being a politician on the taxpayer payroll. I think Donald Trump fits that definition better than anybody else because he has been extremely successful in the private sector.» (Rodriguez, 2016)

I en Twittermelding skrev Falwell: *«I believe God's hand intervened on Election Night to stop the godless, atheistic progressive agenda from taking control.»* (Munch, 2017)

I fortiden har evangelikale stemt på den som har hevdet å dele deres syn på sosiale spørsmål, men det er sjelden at lovnadene ble holdt. Falwell fortsatte:

«Evangelicals and conservatives were betrayed repeatedly by politicians who had claimed to be conservative socially and fiscally as candidates but went a different direction once they took office. Now I think conservatives have reached a point where they want somebody who has succeeded in the private sector, not just someone who makes the right promises in speeches. Many of them see Donald Trump as the tough guy who will protect and defend us in perilous times.» (Rodriguez, 2016)

Videre sa han: *«He's perfectly suited to serve as the political leader, and I think that gives evangelicals comfort. That's why a large majority of them are supporting him, and I think maybe after the country is saved and restored, perhaps evangelicals will start voting in traditional patterns again.»* (Rodriguez, 2016) Nettopp noe av dette er det som gjorde at valget i 2016 ble sett på som den siste sjansen evangelikale hadde til å beskytte og sikre Amerikas religiøse arv (Pengelly, 2016) Evangelikale er på utkikk etter en leder som kan føre dem tilbake til det de ser på som storhetstiden. Vedkommende må ikke nødvendigvis ha samme religiøse tro, så lenge saken deres blir kjempet for (Barrett-Fox, 2017).

«God called King David a man after God's own heart even though he was an adulterer and a murderer,» sa Falwell. *«You have to choose the leader that would make the best king or president and not necessarily someone who would be a good pastor. We're not voting for pastor-in-chief. It means sometimes we have to choose a person who has the qualities to lead and who can protect our country and bring us back to economic vitality, and it might not be the person we call when we need somebody to give us spiritual counsel.»* (Rodriguez, 2016)

Akkurat slik som at evangelikale så på Trump som deres kong Kyros, og det ikke-gudelige verktøyet som Gud hadde valgt til å kjempe for folket sitt (Trangerud, 2021b). I et intervju med Washington Post sa Falwell dette om sammenligningen mellom Trump og kong Kyros: «*In the heavenly kingdom, the responsibility is to treat others as you'd like to be treated. In the earthly kingdom, the responsibility is to choose leaders who will do what's best for your country.*» (Mooney, 2019) «*Trump is going to be the greatest president since Abraham Lincoln.*» (Harris, 2017) I følge Falwell var Trump «*one of the greatest visionaries of our time*» og at «*Mr. Trump lives a life of loving and helping others as Jesus taught in the New Testament.*» (Kidd, 2019, s. 144) Som igjen bygger opp under Trumps egenskaper som deres leder som skal føre dem mot en lysere fremtid.

Falwell har innrømmet at hans intensjon var å stå bak Trump uansett hva. Under et intervju med Washington Post ble han spurt: «*Is there anything President Trump could do that would endanger that support from you or other evangelical leaders?*» Hvor hans korte svar var: «*No.*» Han la imidlertid til: «*Only because I know that he only wants what's best for this country, and I know anything he does, it may not be ideologically 'conservative,' but it's going to be what's best for this country, and I can't imagine him doing anything that's not good for the country.*» Under det samme intervjuet ble han spurt: «*Is it hypocritical for evangelical leaders to support a leader who has advocated violence and who has committed adultery and lies often? I understand that a person can be forgiven their sins, but should that person be leading the country?*» Til dette svarte han:

«*When Jesus said we're all sinners, he really meant all of us, everybody. I don't think you can choose a president based on their personal behavior because even if you choose the one that you think is the most decent - let's say you decide Mitt Romney. Nobody could be a more decent human being, better family man. But there might be things that he's done that we just don't know about. So you don't choose a president based on how good they are; you choose a president based on what their policies are. That's why I don't think it's hypocritical.*» (Boston, 2019a)

Han gikk til og med så langt at han erklærte at det kan være umoralsk for evangelikale ikke å støtte Trump (Boston, 2019a). Dette handler også noe om det grunnleggende for evangelikale, nemlig det å bli født på ny og starte et nytt liv med Jesus (Trangerud, 2021b). Falwell mente Amerika stod ved et veiskille, og oppfordret til å stemme på Trump. Ifølge han var Trump kandidaten som ville opprettholde *the Second Amendment*, altså retten til å ha og bære våpen, stoppe Iran fra å skaffe seg atomvåpen og utnevne konservative dommere til

Høyesterett. «*If you're a conservative, a decision not to vote or to vote for a third-party candidate is a de facto vote for Hillary Clinton. If Hillary Clinton is allowed to appoint the next few Supreme Court justices, that in itself could be a fatal blow to our republic.*» (McCaskill, 2016) Trump vil føre til «*a huge revolution for conservative Christians.*» (McCaskill, 2016) Videre sa han: «*The most effective politicians were never career politicians. Donald Trump follows in this rich tradition. He has created jobs for thousands and is one of the greatest visionaries of our time.*» (McCaskill, 2016) Den 28. september 2018 twittet han: «*Conservatives & Christians need to stop electing "nice guys." They might make great Christian leaders but the United States needs street fighters like @realDonaldTrump at every level of government b/c the liberal fascists Dems are playing for keeps & many Repub leaders are a bunch of wimps!*» (Gitlin, 2019) Dette samsvarer igjen med at evangelikale ønsket seg en sterk leder, en kong Kyros, som kunne tale deres sak. I samme gate kan vi se på Falwells uttalelse om religiøs frihet, som er viktig for evangelikale:

«I think there are a lot of social conservatives that are going outside the bloc this time to save the country. If we lose all our religious freedoms, and we lose all our other freedoms, and small government, and just basic human rights... the ones that vote on social conservative issues, it will be a moot point.» (Brown, 2016) Videre sa han:

«Mr. Trump has added a plank to this party's platform to repeal IRS rules sponsored by Lyndon Johnson in 1954 barring churches and non-profits from expressing political free speech. Conservative universities and churches, however, have been investigated while authorities have too often turned a blind eye toward liberal groups, including universities where left-wing ideology is so pervasive that they have in effect become the Democratic-voter indoctrination camps. Trust me, the repeal of the Johnson amendment will create a huge revolution for conservative Christians and for free speech.» (McCaskill, 2016) Med dette kan det virke som Falwell setter spørsmålstegn med måten konservative kristne har blitt behandlet på, sett i sammenheng med liberale grupper. Ifølge han viser disse gruppene politisk støtte, men at det ikke blir viet oppmerksomhet til dette fordi de ikke faller under den religiøse paraplyen, og det vil han ha slutt på.

Ifølge Falwell hadde evangelikale funnet sin drømmepresident i Trump (Gerson, 2018). Noe av begrunnelsen for å kalle Trump en drømmepresident handlet om støtten til Israel, og dermed Jesus Kristus' gjenkomst til jorda. I april 2017 uttalte Jeffress: «*I think evangelicals have found their dream president. ... reuniting Israel with America.*» (Hanley, 2019)

3.3.2.4 Ralph Reed

Ralph Eugene Reed Jr. er født 24. juni 1961. Han er utdannet innen historie og har en Ph.D i amerikansk historie. Det var i 1983 at Reed hadde en religiøs opplevelse og ble en *born again* kristen. Han er gift med JoAnne Young og sammen har de fire barn. Reed er grunnleggeren av *the Faith and Freedom Coalition* (Orr, 2019). Han blir gjerne vurdert som talsmann for det kristne høyre og sett på som *Mr. Evangelical*. Han startet sin politiske karriere på 1980-tallet og jobbet som administrerende direktør for *College Republicans* og organiserte for Ronald Reagan. Reed var en stigende stjerne i konservativ politikk, men republikanerne hadde ennå ikke blitt synonymt med den religiøse høyresiden. Som ansatt av teleevangelisten Pat Robertson startet han helt på bunn med å få oversikt over kirkegjengere med navn og telefonnummer. Alle som var medlem av en evangelikal kirke, men ikke registrert som velger, ble kontaktet. I tillegg bygget han også opp grupper som viste hvordan de skulle utføre politikk i kirken, slik som å registrere velgere og ikke la det gå utover skattefradraget til kirken. Et arbeid som skulle vise seg å bli en sterk stemmeblokk i Amerika. Ved valget av Georg W. Bush i 2000 fikk Reed vist at arbeidet hans hadde båret frukter. Han hadde forlatt *the Christian Coalition* til fordel for eget politisk konsultantselskap, men mange av hans tidligere allierte fra det kristne høyre, hadde nå viktige posisjoner hos myndighetene. Det er mye på grunn av arbeidet til Reed at evangelikale og republikanere har blitt knyttet sammen (Longoria et al., 2021).

Under primærvalget stilte Reed seg nøytral, men ga etter hvert sin støtte til Trump. Han uttalte: «*Evangelicals don't necessarily vote for the candidate who is most like them in terms of religious identity. That is just a myth.*» (Dias, 2016) Til tross for Trumps noe uperfekte liv, skjønte Reed etter hvert at Trump ville bli stor, og overbeviste mange av sine medevangelikale til å gi han en sjanse. I Trump fant Reed alt han hadde sett etter, en president som var mot abort, hørte på evangelikale ledere og ga kristne som følte seg satt på sidelinjen i samfunnet en stemme. Han hadde også tro på at Trump ville styrke økonomien, forsvare religiøs frihet og Israel (Longoria et al., 2021; Orr, 2019). Det var spesielt tre avgjørende punkter som var viktige for at Reed ga sin støtte til Trump. Dette var at det ble en ledig plass i Høyesterett etter Antonin Scalia, valget av Mike Pence som visepresidentkandidat og Hillary Clintons beklagelige kommentarer (Longoria et al., 2021). Dette vil si at Trump hadde mulighet til å nominere en konservativ dommer til Høyesterett, som var viktig for evangelikale. Pence var allerede kjent som for å ha en konservativ kristen tro (Coppins, 2018)

og Clinton var i mange evangelikales øyne uaktuell som president (Woodward, 2018). Trump var ikke et typisk valg for evangelikale, men før valgkampen i 2016 uttalte Reed:

«*I don't know of anyone who has worked the evangelical community more effectively than Donald Trump.*» (Longoria et al., 2021) Trump klarte med andre ord å overbevise mange evangelikale om at han var rett mann til rett tid. Han skulle kjempe deres sak og sikre deres plass i samfunnet.

Et eksempel som går igjen med tanke på Trumps uperfekte liv, som ikke er i samsvar med evangelikal moral, er uttalelsene i *Access Hollywood*-videoen. Reed avviste kommentarene som: «*People of faith are voting on issues like who will protect unborn life, defend religious freedom, grow the economy, appoint conservative judges and oppose the Iran nuclear deal.... I think a 10-year-old tape of a private conversation with a TV talk show host ranks pretty low on their hierarchy of concerns.*» (Hassanein, 2018) Reed påpeker at dette er en gammel uttalelse, noe som betyr at mye kan ha endret seg i mellomtiden. Noe som videre er i samsvar med evangelikales tro på omvendelse og bli født på ny.

4. mai 2017 signerte Trump en ordre med mål om å gjøre det lettere for kirker å delta i politikk, og dermed omgå *the Johnson Amendment*. Dette var et av løftene Trump ga til de evangelikale før valget i 2016. Reed kalte Trumps ordre et godt første skritt i kampen for religiøs frihet, og sa at den fjernet «*a sword of Damocles that has hung over the faith community for decades.*» (Wagner & Pulliam, 2017) Han la imidlertid til at gruppen hans fortsatt ønsket å se det ble gjort noe i Kongressen (Wagner & Pulliam, 2017).

I juni 2018 fortalte Reed til *the New York Times*: «*God must have quite a sense of humor to have brought evangelicals and Donald Trump together. Sometimes the most unlikely people become our staunchest defenders, and he certainly has.*» (Boston, 2019b) Dette viser igjen tilbake på den noe overraskende alliansen mellom Trump og evangelikale, samt at flere evangelikale ledere mente det var Guds vilje at Trump ble president. Videre bidrar det i sammenligningen av Trump som deres kong Kyros, en sterk leder som skulle kjempe deres sak.

3.3.2.5 Paula White

Paula Michelle White-Cain ble født 20. april 1966. Hun har ingen formell religiøs utdanning eller opplæring, men konverterte til kristendommen og sier hun mottok et syn fra Gud da hun var 18 år. Deretter studerte hun Bibelen i to år, og åpnet en kirke i Tampa, Florida. Kirken vokste til 20 000 medlemmer, og var på et tidspunkt den største kirken i USA (Glenza, 2019). Hun er en tidligere modell som nå er en kjent teleevangelist, mega-pastor og livstilcoach på fulltid, samt talsperson for *prosperity theology*. I starten av hennes karriere som pastor ble hun vist på ni TV-kanaler (Denker, 2019, s. 187). I likhet med Trump er hun gift for tredje gang (Woodward, 2018). White har en sønn fra sitt første ekteskap.

Trump tok kontakt med White allerede i 2001/2002 og forfalte at hun hadde it-faktoren (Denker, 2019, s. 187). Hun fortalte: «*Mr. Trump called me up out of the blue. He had been watching three sermons on television, and he quoted them back verbatim.*» (Hassanein, 2017) «*I would pray for him, pray for his family, pray for his staff, just talk God, talk life. Little did I know 15 years ago Donald Trump would now become (then) President-elect Trump. My assignment was always to pray for him and show him who God is.*» (Hassanein, 2017) White og hennes menighet er et eksempel på en av Trumps allierte utenom det vanlige. White er der for å lede Trump til Jesus, og i motsetning til mange av hans kollegaer blant evangelikale ledere, setter han pris på en sterk og smart kvinne. På denne måten er han nesten mer kristen enn mange av dem (Denker, 2019, s. 187 og 192). Om forholdet til Trump sa White dette i et intervju med *Religion News Service*:

«*If somebody wants to characterize that as I'm the 'God whisperer' ... I'm a person that prays over him every day and the person that goes into prayer for him, a person that can walk into his office pretty openly and freely and pray over him before every rally if I'm there. ... That's not unusual, and if God inspires me to share something with him, I do.*» (Hassanein, 2017) På bakgrunn av denne uttalelsen kan det virke som White omfavner betegnelsen som koblingen mellom presidenten og det evangelikale samfunnet. Hun skal også ha holdt prekener for Trumps familie (Glenza, 2019). Trump selv skal ha sagt under valgkampen at White fungerte som hans spirituelle veileder og pastor (Denker, 2019, s. 186; Woodward, 2018). Whites politiske engasjement begynte under Trumps presidentkampanje. Hun skal ha gitt råd i bestemte politiske saker og organiserte kommunikasjonen med de religiøse samfunnene. White sier hun blant annet skal ha rådet Trump til å flytte den amerikanske ambassaden i Israel fra Tel Aviv til Jerusalem. Hun har også uttalt at Trumps tro spiller en viktig rolle når det gjelder å bestemme politikk, inkludert spørsmål som abort, bibelstudier i

offentlig skole og utnevne anti-abortdommere, som alle politiske prioriteringer i det evangelikale samfunnet. White har også likestilt motstand mot Trump som motstand mot Gud (Anonymous, 2017; Glenza, 2019).

White har flere ganger forsvart Trump mot ryktene om at hans kristne tro bare er et påstått skjul for å få politisk støtte fra konservative evangelikale. I et intervju i september 2017 sa hun: *«Our president 100 percent is a Christian who understands receiving faith by the grace of the Lord Jesus. He understands repentance, and I've seen him on many occasions in private and even in public.»* (Boston, 2019a) Hun la til: *«I've also watched a man grown just like we are all growing.»* (Boston, 2019a) Hun erklærte faktisk: *«I know Donald Trump is saved.»* (Gitlin, 2019) og: *«I know that President-elect Trump has a personal relationship with the Lord Jesus Christ. We've had in-depth conversations about God.»* (Weiland, 2017) Det kan trekkes paralleller med det å bli født på ny, som alle kan og som er en viktig del av det å være evangelikal.

I august 2017 sa White:

«They say about our president, Well, he is not presidential. Thank goodness. Thank goodness. Thank goodness. And I mean that with all due respect. Because in other words, he is not a polished politician. In other words, he is authentically - whether people like it or not - has been raised up by God. Because God says that he raises up and places all people in places of authority. It is God who raises up a king. It is God that sets one down. When you fight against the plan of God, you are fighting against the hand of God.» (Anonymous, 2019c)

Da det ble stilt spørsmål rundt disse kommentarene, hevdet White at alle ledere var valgt av Gud (Boston, 2019a). Ved å komme med en slik påstand, kan hun for eksempel ha forsøkt å få satt en stopper for alle spørsmålene rundt Trump, og ledere generelt. Tør folk å stille spørsmål da? Samtidig stemmer disse uttalelsene overens med sammenligningen av Trump med kong Kyros og evangelikales søken etter en sterk leder til å tale deres sak. White har også knyttet Trumps valgseier til historien i Bibelen om Ester som ble dronning Perserriket, fordi de begge var utradisjonelle valg til rollene de fikk (Anonymous, 2017). I likhet med kong Kyros ble Ester sendt av Gud for å fremme hans vilje for verden. Sammenligning bygger på Trumps oppheving av Obamas politikk, spesielt det å trekke USA ut av *Iran Nuclear Deal*. I historien om Ester legger Haman en plan for å utrydde alle jødene i Persia. Gud hindrer denne planen med hjelp av Ester, Hamans plan slår tilbake på han og

ender med at han selv blir dømt til døden, mens jødene skal få leve. Dette er også overførbart til dagens samfunn og forholdet som USA og Israel har med Iran. Ved å trekke USA ut av *Iran Nuclear Deal* argumenteres det for at Trump kunne redde det jødiske folket og Israel fra Iran, som igjen vil redde USA og hindre Armageddon (Durbin, 2020).

White ble historisk da hun ble den andre kvinnen i historien til å be på innsettelsesdagen (Hassanein, 2017). Hun ble også leder av Trumps *Evangelical Advisory Board* (Gitlin, 2019) Under en middag med evangelikale ledere i 2018, ble White bedt om å velsigne maten. Samtidig hadde hun med en gave til presidenten og førstedamen, en Bibel signert av flere hundre evangelikale kristne og med en hilsen:

«First Lady and President, you are in our prayers always. Thank you for your courageous and bold stand for religious liberty and for your timeless service to all Americans. We appreciate the price that you have paid to walk in the high calling. History will record the greatness that you have brought for generations.» (Trump, 2018, s. 3) Denne viser takknemligheten White og evangelikale har til Trump for måten han har stått opp for dem og lagt grunnlaget for deres religiøse fremtid.

4. Diskusjon

4.1 Forholdet mellom det republikanske partiet og hvite evangelikale kristne

I det amerikanske samfunnet har religiøse foreninger det sterkeste grepet om medlemmene og har nesten alene kapasitet til å nå enkeltpersoner i alle lag av samfunnet (Bellah et al., 1996, s. xxxi). Religion er en av de viktigste måtene amerikanere blir involvert i samfunnslivet. For noen er religion først og fremst en privatsak som har med familie og lokal menighet å gjøre. For andre er det privat på en måte, men også et primært redskap for å uttrykke nasjonale og til og med globale bekymringer. Selv om amerikanere i overveldende grad aksepterer skille mellom kirke og stat, tror de fleste, som de alltid har gjort, at religion har en viktig rolle å spille i offentligheten (Bellah et al., 1996, s. 219). Dette er også i samsvar med franske sosialfilosofen Alexis de Tocquevilles beretninger fra 1830-tallet om forholdet mellom karakter og samfunn i Amerika (Bellah et al., 1996, s. xiii). Han argumenterte med at religion hjalp til med å få demokrati til å fungere. Han uttalte: «*When I arrived in the United States it was the religious aspect of the country that first struck my eyes. As I prolonged my journey, I noticed the great political consequences that flowed from (it).*» (Tocqueville, 2010, s. 479) «*Religion must be considered as the first of their political institutions; for ... it singularly facilitates their use of (liberty).*» (Tocqueville, 2010, s. 475) Med disse betraktningene underbygger Tocqueville troen på at USA er grunnlagt som en kristen nasjon og betydningen religion har for demokratiet og politikken. Han mente likevel at kirker støtter demokratiet best når de ble holdt utenfor valgkampen. Han advarte mot at politisert religion «*adopt maxims that are applicable only to certain people ... So, therefore, in allying itself with a political power, religion increases its power over some and loses the hope of reigning over all.*» (Tocqueville, 2010, s. 483-484)

Opp gjennom historien, helt fra Eisenhower til Romney, har det blitt vist at hvite amerikanere, som sier at de er født på ny eller som selv identifiserer seg som evangelikale kristne, har stemt konsekvent og overveldende republikanske. De har gitt sin stemme til republikanske kandidater, som ga uttrykk for personlig verdighet og respekt for religion, selv om de ikke hadde evangelikal tro (Bruinius, 2018; Kidd, 2019, s. 146). Er det en uskreven regel som sier at evangelikale må stemme på den republikanske presidentkandidaten fordi det er en del av deres identitet (Miller, 2019)? Til tider har republikanske evangelikale vært godtroende

overfor republikanske kandidater (Kidd, 2019, s. 146). Mange vil si at den moralske overbevisningen til mange evangelikale ledere har blitt en funksjon av partitilhørigheten deres. Er det slik at evangelikale, hvert fall slik de fremstår i media, er blitt så politisert at de har glemt evangeliets egentlige mening og sakene de en gang viet livene sine til (Gerson, 2018)? Evangelikale velgere har rett og slett blitt vant til å stemme republikansk og i dag er det gjerne slik at de fleste tenker at evangelikale er republikanere og republikanere er evangelikale (Longoria et al., 2021; Woodward, 2018). Historien om denne koblingen går tilbake til 1970-tallet med Billy Graham og Richard Nixon (Kidd, 2019, s. 115), men media og meningsmålinger har bidratt, og begrepet *hvit evangelikal protestant* har blitt en praktisk demografisk etikett for politiske meningsmålinger og analytikere (Bruinius, 2018). Som nevnt kan evangelikale omfavne en stor gruppe, og det er ikke alle som per definisjon er evangelikale som ser på seg selv som det eller omvendt (Kidd, 2019, s. 2). Ifølge en undersøkelse fra 2020 utgjør hvite evangelikale protestanter 14 prosent av det religiøse landskapet i USA (Public Religion Research Institute, 2021). Samtidig har evangelikale ofte brukt media til å spre evangeliet. Eksempler på dette er teleevangelister som vises på flere ulike TV-kanaler og *Fox News*. Kombinasjonen av politisk makt og bildet i media står for mange av krisene evangelikale står ovenfor i dag (Kidd, 2019, s. 71 og 73). Det kan argumenteres for at bildet som media gir ikke alltid gjenspeiler den faktiske virkeligheten og må tolkes deretter, samtidig som media uten tvil har stor makt og innflytelse.

Den mektige alliansen mellom evangelikale og republikanere har i stor grad knyttet den nord-amerikanske kristendommens rykte til merkevaren Donald Trump (Longoria et al., 2021). Samtidig er det historien om hvordan en innflytelsesrik og kulturelt selvsikker religiøs bevegelse ble en marginalisert og engstelig minoritet som søkte politisk beskyttelse under vingene til en mann som Trump, som for mange fremstod som en lite kristne skikkelsen til å overta presidentskapet (Gerson, 2018). Billy Graham, som på mange måter startet det hele, skal i januar 2011 ha uttalt til *Christianity Today* at hvis han kunne gått tilbake og gjort alt på nytt, ville han ha holdt seg utenfor politikken (Hassanein, 2017). Det er noen som har tatt til seg dette, og i ettertid uttalt at det religiøse høyre ikke kan redde Amerika. De har likevel forblitt evangelikale og kjemper de konservatives sak, men innsett at den politiske strategien deres hadde feilet (Fea, 2018a, s. 148). Dette kan være en tanke å ta med seg inn i fremtiden, så sant det ikke allerede er for sent for evangelikale å snu.

La oss imidlertid snu dette bildet rundt. Måten ting har blitt skrevet og sagt, kan det få det til å se ut som det er Trump som har utnyttet hvite evangelikale til å skaffe seg makt (Orr, 2019). Samt at det er evangelikale som har mistet mest av identiteten sin. Kan det likevel være noe i at evangelikale fra starten av har hatt en plan og mål? Slik historien viser, kan det være at evangelikale også har utnyttet Trump for å fremme egne saker. De evangelikale ser gjerne på seg selv som en marginalisert gruppe, som ønsker å gjenopprette det de ser på som storhetstiden. Ettersom evangelikale mener Amerika ble grunnlagt som en kristen nasjon av kristne, føler konservative kristne at de har rett til å styre nasjonen (Barrett-Fox, 2017; Dietrich, 2014, s. 4). For evangelikale var deres stemme og støtte til Trump, et middel for å nå målet, og de forstod hva som ble krevd av dem i politikkenes falne verden (Gitlin, 2019). Hensikten med dette var å vise resten av verden hvor velsignet en nasjon kan være om den styres etter Bibelens regler. De er motivert av å beholde fordeler de har eller har hatt, og som er eller var tiltenkt deres bestemte gruppe. På den måten skal de sikre at landet forsetter på samme vei, og Gud bidrar med leder- og maktposisjoner (Dietrich, 2014, s. 4). Dette er i tråd med uttalelser fra evangelikale ledere jeg har sett nærmere på i denne oppgaven, som alle sier at det er Guds vilje at Trump ble president. Nasjonalisme er også et stikkord i denne sammenhengen, og Trumps slagord *Make America Great Again* fyrte opp under nasjonalistenes lidenskap (Kivisto, 2019). Motargumentet mot en slik forestilling, er at evangelikale heller burde fokusere på seg selv og kritisere sine egne mangler, fremfor å helliggjøre en president (Orr, 2019). Ved å ha fokus på politikk fremfor religion, kan de risikere å miste sin opprinnelse og det de ble grunnlagt til å være. I de store kirkesamfunnene vil ofte enkeltindivider forsvinne i mengden fordi lederne kan ha for stor makt og være opphengt i jaget på egen status.

4.2 2016-valget

Arbeidet med å forstå valget i 2016 har hatt fokus på kandidaten, velgerne og religiøse institusjoner (Kivisto, 2019). En av de mest ekstraordinære utviklingene med nåværende politikk, er nettopp den lojale støtten fra religiøse konservative til Trump. Som vi har sett har Trump en personlig historie og tro som ikke kunne vært mer uforenlig med tradisjonelle kristne livsmodeller og lederskap enn den var (Gerson, 2018; Kidd, 2019, s. 146). Hans moralske utskielser og playboy-livsstil skulle diskvalifisert han blant vokterne av evangelikal moral. Han var tross alt gift tre ganger, var en selvutnevnt skjortejeger og ultra-materialistisk forretningsmann med et vulgært språk. På sin vei vant han også over andre, på papiret, mer

kvalifiserte republikanske kandidater (Fea, 2018a, s. 13-14). Til tross for dette klarte han å vise nok oppmerksomhet til evangelikale til at de tok han seriøst (Kidd, 2019, s. 147). Som vi har sett har de fleste stilt spørsmål rundt Trumps moral og at hele hans karriere var bygget på laster som ikke passet overens med kristen lære om moral. Trump skal også ha innrømmet at han aldri ba om tilgivelse for syndene sine (Fea, 2018a, s. 66). En interessant bemerkning er derimot at mange av de samme religiøse konservative lederne som fordømte Bill Clinton for hans affære med Monica Lewinsky, nå hadde blitt selektive i hvilke synder de kunne overse og omfavnet Trump som en autentisk mann av Gud (Gitlin, 2019; Rozell, 2018, s. 295). Til å begynne med viste ikke de evangelikale hvordan de skulle reagere på Trumps manglende moral. Den eneste måten var å gjøre han mer kristen og sette Trump inn i en akseptabel hvit evangelikal fortelling om seg selv og nasjonen. Dette gjorde at Trump kunne snuble mens han snakket om Gud og hans manglende teologiske kunnskap og bibelske leseferdigheter hadde liten betydning, fordi de evangelikale allerede hadde skapt en fortelling der han ikke trengte å ha kjennskap til deres tro for å appellere til følelsene deres. I bytte har Trump gitt den religiøse høyresiden autoritet til å hevde herredømme over amerikansk kultur og politikk. Denne avtalen kan bare sies å oppmuntre kandidater med tvilsom moral til å alliere seg med det religiøse høyre. Det at denne gruppen har fått makt, til tross for en demografisk tilbakegang av hvite amerikanske kristne og et avtagende amerikansk globalt hegemoni, gir dem kun flere tegn på Guds vilje i 2016-valget (Barrett-Fox, 2018). Paula White hevdet å ha ledet Trump til å akseptere Jesus Kristus som sin frelser. Jerry Falwell Jr. sa at Trumps moralske liv hadde endret seg siden han ble født på ny som kristen (Fea, 2018a, s. 66-67). I sitt bilde av Trump har evangelikale laget et skille mellom Trump i fortiden og Trump i nåtiden. Dette kan knyttes til den evangelikale omdannelsesopplevelsen og det å bli født på ny. Det vil ikke si at Trump er født på ny, men minne oss på at alle er syndere og at vi ikke skal være dømmende, eller dømme Trump (Trangerud, 2021b). Antall selverklærte hvite evangelikale som trodde «en folkevalgt kan oppføre seg etisk selv om de har begått overtredelser i sitt personlige liv» mer enn doblet seg mellom 2011 og Trumps kampanje i 2016, fra 30 til 72 prosent. Selv hevdet Trump aldri å ha blitt født på ny eller å ha akseptert Jesus (Gitlin, 2019). Det er muligens derfor han har valgt å ha fremtredende evangelikale i sin nærmeste omgangskrets, for at de sammen skal ha en kollektiv stemme om han. I løpet av det siste halve århundret har det blitt vist at evangelikale velgere foretrekker tydelige og dominerende ledere. Trump er nettopp en mann med karakter og sterk personlighet, og en mann evangelikale så for seg skulle redde dem (Fea, 2018a, s. 14). Det sammenfaller også med profetien om Trump som kong Kyros. Dette er en sammenligning av Trump med den

persiske kong Kyros, kalt den salvede i Jesaja 45 (Denker, 2019, s. 44). En Kyros-salving av Trump, den 45. presidenten, kunne oversettes til Jesaja 45 Kyros (Wallnau, 2016). Kyros bestemte oppbyggingen av tempelet i Jerusalem til tross for at han ikke var israelitt og ikke tilba guden av Israel, han frigjorde jødene fra fangenskap i Babylonia, og gjorde så de kunne returnerte til det lovede land. Kyros hadde suksess der mange hebraiske konger hadde feilet (Denker, 2019, s. 44). Kyros var det ikke-gudelige verktøyet som Gud valgte til fordel for folket sitt. På en lignende måte kunne Trump, som før valget i 2016 ble kritisert for å være for lite guddommelig til at konservative kristne kunne føle seg komfortable med å stemme på han, likevel brukes av Gud til fordel for hans folk i det moderne Amerika. Profetiene ville bli oppfylt, dersom Guds folk ville være ydmyke, be og selvfølgelig stemme på han (Trangerud, 2021b). Trump som Kyros har gitt det religiøse høyre autoriteten til å hevde herredømme over amerikansk kultur og politikk (Barrett-Fox, 2018). Trump skulle redde Amerika fra kulturell, åndelig og økonomisk ødeleggelse (Trangerud, 2021b). Det har gitt de evangelikale en måte å plassere Trump i fortellingen om Amerika som en kristen nasjon, samtidig som det bevarer deres syn på seg selv som nasjonens moralske voktere. Dette gjør ikke Trump til en medtroende, men til deres mester. Som et resultat av dette appellerte Trumps retorikk enda mer effektiv mot troende som allerede fryktet for nasjonens fremtid, var skeptiske mot visse minoritetsgrupper og som kjempet om retten til kulturell og politisk dominans. Når vi går inn i fremtiden, kan denne tilnærmingen være en allianse som ytterligere kan oppmuntre kandidater med tvilsom moral til å alliere seg med religiøse høyrevelgere (Barrett-Fox, 2018). Dette kan gi en måte for den hvite evangelikale stemmeblokken til å fortsette å snakke om visse moralske spørsmål, for eksempel abort, uten å kreve oppriktig moral fra sine politiske forkjempere (Bieber & Beyers, 2020). Sammenligningen av Trump med Kyros var mulig fordi handlingene hans passet fortellingen (Durbin, 2020).

Nostalgi er et mektig politisk verktøy. En politiker som hevder å ha evnen til å ta folket tilbake til en tid hvor Amerika var *great*, har en stor sjanse for å vinne stemmene til menn og kvinner i frykt (Fea, 2018a, s. 159). Evangelikale lette i 2016 etter en *strongman* som skulle beskytte dem mot de progressive kreftene som førte til kaos, og Trump var den mannen. Flere evangelikale trodde ikke at mer tradisjonelle kandidater fra det kristne høyre kunne beskytte dem på samme måte som Trump. For noen har Trump blitt en frelser, som svarte da de hadde behov for det og befridde dem fra deres frykt (Fea, 2018b). Disse funnene kan oppsummeres i en undersøkelse fra *Pew Research* som fant at evangelikale anerkjente at Trump ikke er en religiøs mann og en majoritet anerkjente at han ikke er ærlig eller etisk. Kun 15 prosent

karakteriserer han som moralsk oppegående og 31 prosent godkjente måten han oppfører seg på, mens 70 prosent beskriver han som selvsentrert. Likevel støtter 81 prosent han fordi han kjemper for det han tror på (Holder & Josephson, 2020).

Mellom mai (månedens han vant nok delegater til å vinne den republikanske nominasjonen) og november 2016, hadde Trump og teamet hans jobbet hardt for å få mer evangelikale støtte. Et eksempel er valget av guvernøren i Indiana, Mike Pence, en politiker som i manges øyne hadde upåklagelig evangelikal kvaliteter, som visepresidentkandidat (Fea, 2018a, s. 65). Pence har en tydelig konservativ kristen tro og er en mangeårig talsmann for konservative kristne og evangelikal (Coppins, 2018; Denker, 2019, s. 45). Visepresident Pence har forsikret amerikanere om at det foregår regelmessig bønn i Det hvite hus. Han skal ha uttalt at han har mistet tellingen over hvor mange ganger presidenten hadde sagt la oss starte dette møtet med bønn (Brody, 2018). Noen evangelikale så på valget av Trump, som en måte som etter hvert ville gi plass til den sanne evangelikale, nemlig visepresident Pence (Denker, 2019, s. 45). Valget av Pence var med på å forsikre evangelikale om at Trump fortjente deres stemme, og at han ville være tro mot deres tro ved å motsette seg abort, homofile og immigranter, samtidig som han ville foreslå de dommerne de ønsket seg og beskytte våpnene deres (Bloomfield, 2019). Særlig viktig var avsløringen av navn på de elleve dommerne Trump sa han ville vurdere å nominere til Høyesterett. Dette er blant kjernesakene til evangelikale, og som vi har sett fra uttalelsene til evangelikale ledere mener også de at Trump har bidratt til de evangelikales sak. Det har blitt argumentert for at Trump vant valget i 2016 nettopp fordi han klarte å henvende seg til evangelikale gjennom deres kjernesaker (Fea, 2018a, s. 65-66). Slik vi også har sett eksempler på i uttalelsene fra evangelikale ledere. Religiøs motivasjon er av litteraturen forklart som en av grunnene til at evangelikale støttet Trump, for eksempel beskyttelse av det ufødte liv (Holder & Josephson, 2020).

Trump fikk stemmene til 81 prosent av selverklærte hvite evangelikale (Kidd, 2019, s. 145). Selv om dette ser ut som et stort tall, har det vært diskutert om dette kanskje ikke har så stor betydning som analytikerne vil ha det til (Holder & Josephson, 2020). I 2016 utgjorde for eksempel hvite evangelikale protestanter rett i underkant av 17 prosent av religiøse i Amerika (Public Religion Research Institute, 2021). Det var heller ikke sånn at hvite evangelikale gjorde noe nytt i 2016. De stemte på Georg W. Bush, som selv var en frittalende evangelikal, i 2004 med 78 prosent, John McCain i 2008 med 74 prosent og Mitt Romney i 2012 med 78 prosent (Gerson, 2018; Holder & Josephson, 2020). Det var imidlertid en høyere prosent av

evangelikale som stemte på Trump enn Bush i 2000 og 2004, McCain i 2008 og Romney i 2012, og også Ronald Reagan i sin tid (Fea, 2018a, s. 6; Gerson, 2018). Et viktig poeng er imidlertid at mange av de såkalte evangelikale, spesielt de som stod tydeligst frem, er selverklærte evangelikale. Det er vanskelig å finne fullstendig fakta om identiteten til de 81 prosentene. Det er ingen tvil om at mange praktiserende hvite evangelikale fulgte ledelsen til Falwell Jr., Jeffress, Franklin Graham og andre evangelikale støttespillere til Trump under valget i 2016, men hva med resten? I meningsmålinger om religion og politikk vil det både være dyrere og mer arbeidskrevende å få svar på spørsmål om hva respondentene faktisk tror om Bibelen, Den hellige ånd eller andre detaljerte teologiske emner. Det er enklere å basere seg på religiøs selverklæring (Kidd, 2019, s. 150). Ifølge en rapport fra 2017, er det mange av dem som identifiserer seg som evangelikal, som ikke har en tradisjonell evangelikal tro. Når meningsmålinger spør om tilhørighet til kirkesamfunn og evangelikal selvidentifisering, identifiserer et overraskende antall katolikker, og til og med østlige ortodokse kristne, seg som evangelikale, selv om evangelikal historisk sett alltid har referert til en undergruppe av protestantisme. Videre er det sjelden selverklærte evangelikale går i kirken (Hackett & Lindsay, 2008; Layman, 2016; Smietana, 2017). Noe av forklaringen på hvorfor respondenter med marginale evangelikale karakteristikk faktisk svarer at de er evangelikale, kan ligge i at noen forstår evangelikal mer som en etnisk kulturell og politisk betegnelse enn en teologisk en (Kidd, 2019, s. 151). Dessuten kan det være vanskelig å oppnå mange nok svar til at meningsmålingene skal kunne vurderes som gyldige. Måten spørsmålene formuleres på, kan også tolkes på forskjellige måter (Keeter et al., 2017; Wuthnow, 2015, s. 166-167).

Et annet viktig poeng, er hvor mange evangelikale som stemte mer *mot* Hillary Clinton enn *for* Donald Trump (Kidd, 2019, s. 149)? Fea skriver at en kvinne tok kontakt med han etter en forelesning om Trump og hans evangelikal støtte. Hun så på seg selv som evangelikal og stemte på Trump. Jeg er en del av de 81 prosentene, men hvilket valg hadde jeg? Skal hun ha sagt. Lignende utsagn har også blitt hørt fra andre evangelikale som stemte på Trump. Mange evangelikale misliker Hillary Clinton og det kan se ut som dette var en av årsakene som førte de evangelikale mot Trump (Fea, 2018b; Gitlin, 2019). Demokratene undervurderte og misforstod kanskje betydningen av denne motviljen mot Clinton (Denker, 2019, s. 73). Dette handler for noen om at hun er kvinne, gift med Bill Clinton, som de har lite til overs for, i tillegg til at hun valgte å fortsette å arbeide selv om mannen var blitt guvernør på 1990-tallet. Dette var for noen et angrep på tradisjonelle familieroller. Det samme var hennes støtte til abort (Denker, 2019, s. 44; Fea, 2018a, s. 70). Da avsløringene som ektemannens utroskap

dukket opp i 1998, så de konservative som stilte spørsmål ved hans karakter kun en defensiv holdning og kanskje en dobbelstandard i Hillarys reaksjon. Hun virker villig til å overse mannens mangler, men samtidig klar til å angripe mannens anklagere for å fremme en politisk agenda og hevdet at de var en del av en konspirasjon fra høyresiden. Hillary hjalp heller ikke seg selv under valgkampanjen i 2016, hvor hun løy om å ha brukt en privat epostserver i rollen som statssekretær. Hun gjorde ingen innsats for å få evangelikal støtte, og på den politiske fronten var Clinton for de fleste evangelikale, en forlengelse av Obamas presidentskap, og en kandidat som ville fortsette å sette press på deres viktige konservative verdier. Av frykt for at Clinton skulle vinne, klarte ikke evangelikale å se at hun hadde langt mer erfaring enn Trump. Hun kjempet også for betalt permisjon som ville ha styrket familier, en mer liberal immigrasjonspolitik og kjempet for rettighetene til kvinner, barn, fattige og afroamerikanere. Mange kristne så bibelske temaer i saker hennes, men disse var ikke de samme som det religiøse høyre har kjempet lenge for (Fea, 2018a, s. 70-71, 2018b).

Det vil også være vesentlig å utdype media og ulike meningsmålingers rolle i valget. Mediene har bidratt til at det sekulære samfunnet tror det kun finnes en type evangelikale kristne, og at de er hatefulle, trangsynte og ikke villige til å lytte (Denker, 2019, s. 159). Ifølge Kidd er det likevel et stort gap mellom hva evangelikal kristendom handler om i hverdagen og hva det fremstår som i media (Kidd, 2019, s. 154). Media og meningsmålinger har produsert utallige historier om hvordan hvite evangelikale fortsetter å støtte Trump til tross for nesten en hvilken som helst kontrovers (Djupe et al., 2017; Kidd, 2019, s. 149; Wong, 2018). Det så nesten ut til at støtten blant evangelikale økte med hver kontroversielle uttalelse han kom med (Fea, 2018a, s. 30). Mange meningsmålinger om evangelikale har en kategori kun for hvite. Dette gjør at *evangelikal* ofte kodes direkte som *hvit* i meningsmålinger, til tross for rasemangfoldet blant evangelikale og pinsevenner. Flere meningsmålinger baserer seg som nevnt kun på selverklæring for å indentifisere evangelikale eller *the born again* (Kidd, 2019, s. 132-133). Antall praktiserende evangelikale i Amerika er antakelig mye lavere enn antall selverklærte evangelikale (Kidd, 2019, s. 154-155). Media og meningsmålinger har vært med på å skape et bilde av evangelikale, og for store deler av den amerikanske befolkningen representerer hvite evangelikale som søker makt i det republikanske partiet selve evangeliseringen. Noen kynikere vil insistere på at politiske oppførsel er det som gjør en evangelikal til en evangelikal. Dette er hvert fall bildet deler av media har gitt siden 1976. Store deler av mediene bryr seg kun om religion til det punktet at religion er knyttet til skandaler, politikk eller konflikt. *Republican evangelical insiders* har også gitt en ferdig fortelling om deres

søken etter innflytelse, en søken som har vært relativt stabilt siden Eisenhowers tid som president. De har også vært ivrige etter å distribuere dette inntrykket til publikum for å opprettholde sine posisjoner som ledende evangelikale talsmenn på *Fox News* og andre steder (Kidd, 2019, s. 142 og 151-152).

Mediene har også skapt et bilde av Trump og under valgkampen fikk han for eksempel mye større mediedekning enn motkandidatene sine. Videre har han selv vært en flittig bruker av media, og var den første presidenten til å ta i bruk sosiale medier i stor skala. Han har kommet med regelmessige doser av sensasjonelle og opprørende uttalelser på tvers av flere medier (Wells et al., 2020). Trump har vært selektiv i sin bruk, og flere medier og reportere har fått høre at de er *fake news*. Dette har blant annet ført til mistillit blant deler av den amerikanske befolkningen (Meeks, 2020). Trumps retorikk er usedvanlig polarisert. Alt i hans verden er enten fantastisk eller fryktelig. Ekstravaganse er merkevaren hans (Gitlin, 2019). TV-, radio- og internettprogram videreformidler ikke bare innhold, men formidler og bidrar til å skape autoritetsforhold (Adorno et al., 1950; Campi, 2021; Connolly, 2017). Media har med andre ord mye å si for hvordan vi oppfatter dagens samfunn, de har hatt mye å si for Trumps presidentskap og det sier kanskje litt om hvor stor makt media faktisk har.

Til slutt er det viktig å påpeke at Trump også fikk en del motstand fra evangelikale, spesielt når det kom til hans moral (Denker, 2019, s. 16; Kidd, 2019, s. 145). Enkelte mente han var en dårlig representant for evangelikale og det gode de står for (Denker, 2019, s. 158). En viktig påminnelse er for eksempel bakgrunnen for stiftelsen av *the Moral Majority* og troen på de ti bud (Kidd, 2019, s. 94). Evangelikale kristne er gjerne de som skal fremstå med god moral i samfunnet og Trumps moralske skjevheter stemmer dårlig overens med dette. Blant kvinner og afroamerikanere var det også flere som var kritiske til Trump og mange så på han som en kvinnehater og rasist. For noen minnet det også om evangelikales passivitet fra tidsepoker med slaveri og borgerrettigheter. Dette førte til at en liten evangelikal bevegelse, kalt #NeverTrump. Denne gruppen fikk mest gjennomslag blant evangelikale som ikke hadde tilgang til indre republikanske sirkler og *Fox News*. Den var heller ikke stor nok til å redusere den totale støtten til Trump til slutt (Kidd, 2019, s. 148).

4.3 Fremtredende hvite evangelikale ledere og viktige saker

Den historiske alliansen mellom evangelikale kristne og republikanerne er bare en del av bildet. Både kulturelle og intellektuelle faktorer kan forklare den evangelikale støtten til Trump. På mange måter er Trump Amerikas fremste kunnskapsfornekter. Han avfeier innsikter fra den akademiske verdenen og avviser etablerte mediehus som folkets fiender. Trump og hans støttespillere har oppnådd noe som er mer farlig enn å prøve å regjere ut fra magesfølelse og konspirasjonsteorier. Ved å angripe kilden til autoritativ kunnskap som ikke kommer fra presidenten, har de gjort store deler av den amerikanske offentligheten motstandsdyktige mot å motta noen form for ny informasjon, som igjen gir millioner av amerikanere en motstand mot læring som vil overleve hans administrasjon i lang tid (Nichols, 2019).

Det fantes flere evangelikale i Trumps administrasjon, blant annet Jerry Falwell Jr., Robert Jeffress, Franklin Graham, Ralph Reed og Paula White. Det skal være sagt at disse gå råd til presidenten, mens andre har argumentert for at de ikke hadde nok nærhet til presidenten til å ha noen virkelig påvirkning. Vi vet derimot at disse personene likte å komme til Det hvite hus, at de omkranset Trump når han signerte avtaler knyttet til spørsmål av betydning for dem, at de smilte til kameraet på Det ovale kontor og tok bilder som de kunne dele med følgere sine på sosiale medier (Fea, 2018a, s. 118-119). Hva som er tilfelle eller ikke, er ikke godt å si, men at disse lederne har hatt en påvirkningskraft på følgerne sine, er sannsynlig. Det skal ha blitt sagt at Trump fikk råd om hvilke saker, problemstillinger, ord og fraser som passet overens med religiøse rammer fra sine evangelikale rådgivere. Det som hvert fall er sikkert, er at det langvarige vennskapet mellom Trump og ledende evangelikale bidro til å etablere alliansen som dukket opp under valgkampen. Takket være denne alliansen mottok Trump førstehåndsinformasjon om hvordan hvite evangelikale kristne tenker. Dette gjorde ham i stand til både å ta opp sakene som var viktige for dem, men også å koordinere sine ord og handlinger med de sirkulerende bildene og profetiene om han. Mens noen av signalene var for subtile til å bli lagt merke til av et sekulært publikum, appellerte de direkte til målgruppen. Denne prosessen samsvarte ikke bare med signaler, men bidro også til selvoppfyllelse av profetiene. Mens Trump helt klart har dratt nytte av troendes overbevisning, er det likevel de evangelikale påvirkerne som kontrollerer fortellingene, og dermed gjør Trump til en forkjemper for sine viktigste saker. Med andre ord har rammene fremmet av disse evangelikale ikke bare påvirket den konservative kristne valgkretsen, men også presidenten

selv. Det å ramme inn Trump som en del av deres religiøse fortelling var en effektiv måte å kommunisere støtte på, skape et mer sympatisk bilde og bestride anklagene fra *mainstream*-journalister og andre kritikere (Trangerud, 2021b).

Innen 2016 var det flere kritikere, inkludert evangelikale selv, som lurte på om det var noe som helst åndelig igjen i bevegelsen, eller om de evangelikales snakk om Gud kun maskerte verdslige ambisjoner om makt (Kidd, 2019, s. 92). Selv om de forstyrrende kreftene som bidro til å drive Trump til presidentskapet fortsetter å omforme amerikansk politikk, hevder et økende antall evangelikale selv at begrepet har blitt både forvrengt under Trump, og har blitt en markør for politikk snarere enn et trossystem innenfor den kristne tro (Bruinius, 2018).

Viktige saker for evangelikale i dag, er mye av de samme som har opptatt evangelikale opp gjennom tiden. Dette inkluderer bønn ved offentlige skoler, abort, den tradisjonelle familie, kristne uttrykk i offentlig rom, retten til å eie våpen og et sterkt nasjonalt forsvar og immigrasjon (Denker, 2019, s. 29; Fea, 2018a, s. 5; Trangerud, 2021a). Frykt må sies å være en fellesnevner for mange av kjernesakene til evangelikale (Fea, 2018b). En frykt for å miste sin kristne arv. Som vi har sett, var de fleste evangelikale villige til å overse Trumps manglende moral fordi han hadde de riktige politiske forslagene (Fea, 2018a, s. 5). En undersøkelse gjennomført av *Pew Research Center* i juni 2016 viser hvordan evangelikale fordeler seg blant sikkerhets- og velstandsrelaterte utfordringer: Terrorisme 89 prosent, økonomi 87 prosent, utenlandspolitikk og immigrasjon 78 prosent hver, våpenpolitikk 77 prosent, nominasjoner til Høyesterett 70 prosent, abort 52 prosent og behandling av rase/etniske minoriteter 51 prosent (Pew Research Center, 2016). Det religiøse høyre har videre en sterk motvilje mot det de ser på som anti-religion og anti-kristendom i den offentlige skolen (Rozell, 2018, s. 293).

4.3.1 Religionsfrihet

Som vi har sett har ting endret seg drastisk for konservative evangelikale forrige tiår. På grunn av flere bestemmelser i Høyesterett og andre lokale utviklinger, er ikke de sosiale og kulturelle synspunktene til konservative evangelikale like kulturelt allestedsværende som de en gang var. De opererer ikke lenger fra en posisjon hvor deres overbevisning er privilegert, som betyr at de må ta i bruk religiøs frihet for å holde synspunkter sine i offentligheten (Fea, 2018a, s. 140). Et punkt for religiøs frihet var at Trump lovet å fjerne *the Johnson Amendment*.

For mange evangelikale ble dette løftet innfridd 4. mai 2017 da han i en utendørsseremoni i Det hvite hus, omkranset av evangelikale og andre religiøse ledere, utstedte en ordre om religiøs frihet. Seksjon 2 av denne ordren inkluderte uttalelsen: «*In particular, the Secretary of the Treasury shall ensure, to the extent permitted by law, that the Department of the Treasury does not take any action against any individual, house of worship, or other religious organization on the basis that such individual or organization speaks or has spoken about moral or political issues from a religious perspective.*» (Fea, 2018a, s. 142). De evangelikale feiret ordren, men i virkeligheten endret det ingenting med *the Johnson Amendment*. Det var mer en symbolsk handling, ettersom presidenten ikke kan endre skattesystemet, som er en jobb som ligger i Kongressen. Det viser derimot tendens til at de som ønsker å fremheve kandidater fra prekestolen, og som har gjort *the Johnson Amendment* til et politisk problem, ser ut til å være mer bekymret for talefriheten enn om måten denne typen politikk undergraver evangeliet. Når myndighetene derimot forteller evangelikale pastorer hva de kan og ikke kan forkynne i form av teologi, bibelsk tolkning eller etikk har vi et problem, men *the Johnson Amendment* er ikke et slikt problem. Evangelikale, og andre religiøse, bør derimot være takknemlige for *the Johnson Amendment* fordi det er en nyttig påminnelse om den spirituelle faren som skjer når helligdommer brukes som kampanjekontorer. Ifølge en avstemning fra 2012 mente 86 prosent av evangelikale pastorer at presteskapet ikke skulle fremheve politiske kandidater fra prekestolen (Fea, 2018a, s. 142-143).

4.3.2 Religion og bønn på skoler

Evangelikale tror at Trump-administrasjonen vil beskytte kristne høyskoler og universiteter fra deres religiøse fritak. Fritak som tillater at de mottar statlige penger til tross for at de er imot homoseksualitet og homofile ekteskap (Fea, 2018a, s. 140). Dette har igjen mye å gjøre med Amerikas kristne arv og følelsen kristne har med å bli presset ut av samfunnet. Ved å ha obligatorisk bibellesning på offentlige skoler, kunne de sikre en grunnleggende forståelse for denne arven hos unge. Det har ikke kommet noen juridiske endring på dette området (Kidd, 2019, s. 99), men religionsfriheten har for eksempel gjort det mulig med frivillig bønn i den offentlige skole (Republican Party, 2016).

4.3.3 Abort

Trump har tidligere beskrevet seg selv som *pro-choice*, men har i ettertid endret mening om abort og blitt *pro-life*. Dette er av stor betydning, ettersom abort er en kjernesak for mange

evangelikale (Kidd, 2019, s. 147). Valget av konservative dommere til Høyesterett, kan bidra til å velte den sterkt mislikte *Roe vs. Wade* (Denker, 2019, s. 41). Det er imidlertid viktig å påpeke at selv om *Roe v. Wade* blir nedstemt i Høyesterett, vil det bli sendt videre til hver enkelt delstat. Abort vil mest sannsynlig forbli lovlig i mange såkalte blå stater, inkludert California og New York, og ulovlig i mange såkalte røde stater, spesielt i sør (Fea, 2018a, s. 138). Under Trumps første år som president nominerte han de konservative dommerne Neil Gorsuch og Brett Kavanaugh til Høyesterett (Kidd, 2019, s. 147). Det er imidlertid vist seg at sistnevnte er mer sentrert i sine valg og avgjørelser (Nolan, 2018). Mot slutten av Trumps presidentperiode ble en ny konservativ dommer valg valgt inn i Høyesterett, nemlig Amy Coney Barrett (Killion, 2020). Når det kom til Trumps motkandidat, Hillary Clinton, viste de evangelikale hva hun ville gi dem, ettersom hun støttet kvinners rett til sen abort (Kidd, 2019, s. 147). For Franklin Graham var Clintons progressive agenda gudløs og uforsvarlig. Hvordan kunne hun, og andre kandidater, som har som kjernesak å kjempe for barns rettigheter, samtidig kjempe mot retten til det ufødte barn (Williams, 2016)?

4.3.4 Migrasjon og rasespørsmål

Migrasjon og rase er nevnt som viktige saker for evangelikale, og har også blitt foreslått som en årsak til Trumps valgseier. Demografien i Amerika endres, og hvis det fortsetter som nå vil majoriteten av amerikanere innen 2050 være medlemmer av ikke-hvite minoriteter, og hvite amerikanerne vil være en minoritet i populasjonen. Hvite evangelikale ser allerede på seg selv som en minoritet som trenger beskyttelse fra staten, og de ser at nasjonens endrede maktstrukturer truer dem. I en undersøkelse fra 2017 rapporterte nesten halvparten av de som stemte på Trump, at ting har endret seg såpass mye at de ofte føler seg som fremmede i eget land (Holder & Josephson, 2020). Dette kan også knyttes til deres tro om at Amerika er grunnlagt som en kristen nasjon og at de må beskytte denne arven (Barrett-Fox, 2018). En rekke fremtredende evangelikale ledere, inkludert Falwell Jr., Graham, Reed, omfavnet dette bildet av evangelikale som en gruppe med behov for beskyttelse. Trump bygger også opp under dette, og skildrer konsekvent evangelikale slik de skildrer seg selv, som en mishandlet minoritet, som trenger en forsvarer som spiller etter verdslige regler. Trump uttalte at kristendommen er under beleiring. På samme tid bør disse holdningene være en tankevekker, og det handler om USAs historie med slaveri og segregering (Gerson, 2018) og hvite evangelikales passivitet fra tidsepoker med lynsjing og borgerrettigheter (Kidd, 2019, s. 148). For eksempel den evangelikale kampen mot rasisme på 1800-tallet og afroamerikanske

borgerrettighetsaktivister på 1900-tallet, som gjør dette til en kategori av moralske feil (Gerson, 2018). Under store deler av presidentkampanjen i 2016 var Trumps immigrasjonspolitikken enkel. Han skulle bygge en vegg mot Mexico, Mexico skulle betale for den og den skulle forhindre narkotikalangere, gjengmedlemmer, voldtektsmenn og andre illegale immigranter fra å komme inn i landet og skade ærlige, hardtarbeidende (hvite) amerikanere. I november 2015 uttalte han at han ville organisere en deportasjonsstyrke som skulle fjerne elleve millioner illegale immigranter fra USA (Fea, 2018a, s. 172). Et annet eksempel er beslutning om å skille over 200 barn fra foreldrene sine ved grensen mellom USA og Mexico sommeren 2019 (Kivisto, 2019). I forbindelse med dette viste riksadvokat Jeff Sessions til et avsnitt fra Romerne 13 for å rettferdiggjøre handlingen (Butler, 2018; Mullen, 2018). I Rom 13,1 står det: «Enhver skal være lydige mot de myndigheter han har over seg. For det finnes ingen myndigheter som ikke er fra Gud, og de som finnes, er innsatt av Gud.» Denne forståelsen av Skriften ble senere bekreftet av pressesekretær Sarah Huckabee Sanders. Begge hevdet at kristne skrifter instruerte troende til å adlyde deres regjering og at lovløshet, slik som udokumentert immigrasjon, i stedet for å fjerne barn fra foreldrenes omsorg, var synden. Begge argumenterte for en anti-immigrasjonsposisjon som rettet seg mot folk som det religiøse høyre ser på som en trussel mot nasjonen (Butler, 2018; Mullen, 2018). Reed var uenig i denne håndteringen, og skrev et brev hvor han oppmuntret til en immigrasjonspolitikken som skulle styrke kjernefamilien ved å avslutte denne tragiske praksisen hvor migrantbarn og deres foreldre ble plassert i forskjellige forvaringsanlegg (Orr, 2019).

Trump hadde videre en sterk holdning mot islam (Kidd, 2009, s. 145), med en streng immigrasjonspolitikken hvor personer fra visse land med muslimsk majoritetsbefolkning ble utestengt fra å komme inn i USA (Ramahi, 2020). Noe som er i samsvar med ønsket til blant annet Franklin Graham og andre evangelikale om en strengere holdning mot islam (Fea, 2018a, s. 39; Kidd, 2009, s. 145). I store deler av verden ble ISIS sett på som en stor trussel og amerikanerne klarte faktisk å beseire ISIS under Trumps presidentskap (The White House Historical Association, u.å.). Dette var en seier som både handler om terrorfrykt i vestlige land, men også om beskyttelsen av det evangelikale kristne mener er Amerikas kristne arv. For evangelikale var dette et argument som talte for Trump som deres sterke leder.

Ved å opprettholde rasistiske holdninger, vil mange hvite kristne bli sett på som hyklere. Det er ikke det at de fleste evangelikale faktisk er rasister, men det at de støtter Trump, gjør at de sier at rasisme ikke er en moralsk diskvalifikasjon hos dem amerikanske presidenten (Gerson,

2018). Det dukket også opp historier om afroamerikanere, latinamerikanere og andre mennesker som forlot evangelikale kirker etter valget (Kidd, 2019, s. 149).

4.3.5 Dommere i Høyesterett

Falwell Jr., Graham og Reed begrunnet støtten med at alle Trumps feil er verdt hans konservative dommerutnevnelser og en mer gunstige behandlingen av kristne (Gerson, 2018). Falwell skal ha sagt at Høyesterett er et sted hvor presidenten kan gjøre en forskjell når det kommer til sosiale utfordringer (Kraychic, 2020). Det kan tenkes at mange evangelikale trekker paralleller mellom Trumps slagord og at USA var *great* inntil Høyesterett fjernet Gud fra offentligheten (Fea, 2018a, s. 155). Evangelikale er godt kjent med politikken i Høyesteretten, og valget av Trump handler også om å bygge en vegg mot en liberal domstol ved frafall enten ved dødsfall eller pensjonering i Trumps tid som president. Allerede under sitt andre år som president annonserte Anthony Kennedy, kjent som en dommer som kunne velge begge veier, at han ville gå av. Samme år fylte to andre liberale dommere 79 og 85 år. Ni måneder før valget i 2016 skjedde en viktig hendelse som kan ha valget av Trump. Den konservative verden ble nemlig rystet av dødsfallet til den kjente dommeren Antonin Scalia. I ettertid har det blitt argumentert for at det ikke er sikkert evangelikale ville stemt på Trump uten Scalias dødsfall. Trumps liste over mulige nominerte til Høyesterett inkluderte konservative, hvor alle var *pro-life* og mange hadde gitt ytringer mot homofile (Denker, 2019, s. 41-43).

4.3.6 Israel

Trump's støtte til Israel gjorde det mulig å presentere han som Guds instrument, og en som kunne oppfylle Guds plan og gjøre Amerika velsignet igjen (Durbin, 2020). Robert Jeffress er en av de mest frittalende forkjemperne for Trumps beslutning om å flytte hovedstaden til den hellige by. Jeffress har uttalt at Trump er på den rette siden av historien og på den rette side av Gud. Trumps beslutning om å flytte ambassaden passer også godt overens med profetien om at Trump er den nye og moderne kong Kyros, som ville gjøre det mulig å gjenoppbygge Jerusalem og videre bekrefte Israels fremtidige rolle i bibelsk profeti (Durbin, 2020; Fea, 2018a, s. 144). Kyros den store gjorde at mer enn 400 000 jøder kunne returnere til hjemlandet sitt og etablere en teokratisk stat, fremdeles bundet til Persia og uten egen konge. For jøder i diaspora, gjorde denne returen at de kunne bygge opp tempelet, og troen ble vekket på ny. Både Kyros og Trump var utenforstående for de menneskene som de hadde

lovet å redde (Barrett-Fox, 2018). Kyros var ikke jøde, og Trump var ikke konservativ kristen. Kyros reddet ikke jødene fordi han brydde seg spesielt om dem, men heller på grunn av opplyst kolonialisme (Cohen, 2008, s. 23). På samme måte var Trumps forhold til konservative kristne svært transaksjonelt: Stemmer i bytte mot politisk makt, eller i det minste en følelse av kulturell og politisk viktighet til tross for en demografisk nedgang. Frelsen som Kyros ga, var en virkning av hans ønske om å styrke egen makt. Herligheten som Trump lovet kristne velgere, og som kun var en herlighet han kunne gi, var ikke et resultat av hans kjærlighet for dem eller Gud, men deres gevinst for å gi han makt. Ved å akseptere nominasjonen på den republikanske konvensjonen i juli 2016, anerkjente Trump dette og sa:

«At this moment, I would like to thank the evangelical and religious community because ... the support they've given me ... has been so amazing. And has had such a big reason for me being here tonight. True. So true. They have so much to contribute to our politics, yet our laws prevent you from speaking your minds from your own pulpits ... Their voice has been taken away.» (Barrett-Fox, 2018)

4.3.7 Oppsummering

Har Trumps presidentskap gjort noen særlig forskjell for evangelikale kjernesaker? Det har så klart vært noen endringer og små seire, men bibellesning og bønn har ikke blitt gjeninnført ved offentlige skoler, likekjønnet ekteskap er fremdeles lovlig og har vært det siden *Obergefell*-bestemmelsen i 2015 (Fea, 2018a, s. 64; Kidd, 2019, s. 138 og 143). Trumps immigrasjonspolitik, særlig mot muslimer og meksikanere, har vært streng (Kidd, 2019, s. 146) og bekjempelsen av ISIS må anses som en seier (The White House Historical Association, u.å.). Det samme gjelder flyttingen av den amerikanske ambassaden fra Tel-Aviv til Jerusalem, som evangelikale ser på som en anerkjennelse av staten Israel (Fea, 2018a, s. 143; The White House Historical Association, u.å.). En annen seier er innsettelsene av mer konservative dommere i Høyesterett. Enn så lenge er det en grunnlovsfestet rett til abort (Fea, 2018a, s. 64), men det er aktuelt tema. Det er minst 11 stater, inkludert Texas, Oklahoma, Alabama, Missouri og Arkansas, som har vedtatt lovgivninger mot abort uten unntak og beskyttelse mot kvinner som har blitt utsatt for overgrep (Kirchgaessner, 2022). Sammen med avsløringene som har kommet den siste tiden kan det tyde på at det er store endringer på gang. Den 2. mai 2022 ble det nemlig lekket et utkast til en flertallsuttalelse fra Høyesterett som antyder at retten er klar til å forkaste bestemmelsene fra *Roe vs. Wade* (Pew Research Center, 2022). Det kan argumenteres for at flertallet av konservative dommere, som Trump var med

på å gi plass i Høyesterett, har bidratt til disse foreløpige bestemmelsene. Hva som blir det faktiske utslaget gjenstår å se, men det har uten tvil gitt nytt liv til abortkampen.

5. Konklusjon

Religion er en nøkkel, men stort sett undervurdert faktor i mange av handlingene til amerikanske presidenter (Bass et al., 2018, s. 1). Ved tusenårsskiftet var det imidlertid flere som trodde at religiøs konservatisme bleknet som politisk makt, ettersom det var flere store ledere som ble eldre og gikk bort (Gerson, 2018). Dette har vi derimot sett at ikke stemte. Kristendommen blir fremdeles gjerne sett på som en positiv kraft i amerikansk politikk (Barrett-Fox, 2018), og det er sannsynlig at kristne spiller en essensiell rolle i det moderne USA og at Bibelen har noe å si om politikken (Denker, 2019, s. 19). I en undersøkelse fra 2018 svarte for eksempel 75 prosent av de spurte at nasjonen ville tjent på om flere mennesker var religiøse (Gallup, 2018). Religion er en spesiell form for håp som er like naturlig for menneskets hjerte som håpet i seg selv. Mennesker kan ikke løsrive seg fra religiøs overbevisning, med mindre det skyldes feilaktig tenking eller en form for moralsk vold (McDaniel, 2018).

Franklin Graham skal ha uttalt at Trump rystet Det republikanske partiet og det politiske prosessen, og at det var akkurat det de trengte (Fea, 2018a, s. 31). Samtidig advarte Robert Jeffress om at presidentskapet kun var en sjanse, ingen garanti (Barrett-Fox, 2018). Trumps retorikk var mer tilpasset pre-millenniumsgenerasjonen enn han først forstod. Hans snakk om et Amerika i tilbakegang, med kurs mot ødeleggelse, som bare kunne bringes tilbake til storhet ved å gjenvinne fortidens visshet, traff rett i hjertet til de evangelikale (Gerson, 2018). Det har også blitt observert at hvite amerikanere som så på Trump som fordelaktig og som ikke identifiserte seg som evangelikal i 2016, var mye mer sannsynlig enn skeptikere til å identifisere seg som evangelikale eller *born again* innen 2020 (Smith, 2021). Trump-æraen ser ut til å ha bydd på nye utfordringer for evangelikale som tror på evangeliet. Det første steget i å håndtere disse utfordringene, kan være å ta et oppgjør med fortiden. Det kan argumenteres for at evangelikale har tatt noen uheldige valg i løpet av årene. Noen har de kanskje lært av og andre ikke. Dersom de skal kunne se mot fremtiden med fornyet håp, bør de stoppe å se bakover i tiden mot en kristen gullalder i Amerika, som kanskje aldri har funnet sted (Fea, 2018b). Dette vil kunne føre til at de blir hengende igjen i fortiden og ikke klarer å omfavne nåtiden og fremtiden. Den ukritiske troskapen til det republikanske partiet har imidlertid gjort mye skade på bevegelsen, og det er usikkert om betegnelsen evangelikal kan reddes fra sitt politiske og rasistiske slektskap (Kidd, 2019, s. 154). På samme tid har også

evangelikales fortelling om Trump gjort at fremtidige politikere har en verktøykasse med emosjonelle appeller som de vet fungerer. Hvorvidt dette fortsatt holder mål i fremtiden, og til hvilken kostnad, gjenstår å se (Barrett-Fox, 2018).

Slik jeg ser det, kan uttalelsene fra evangelikale ledere ha hatt betydning for Trumps valgkamp og presidentperiode. Dette er fordi de bruker store og fine ord, samt å henvise til det religiøse og ha bibelske forklaringer. Spesielt selverklærte evangelikale kan nok enkelt ta til seg dette budskapet, mens mer praktiserende evangelikale kan ha visse motforestillinger, som skyldes at de har en mer religiøs grunnforståelse. Det er imidlertid vanskelig å måle dette og vil kreve flere undersøkelser og mer forskning.

5.1 Fremtidige perspektiv

Når det gjelder de evangelikale, er det på en måte som om ingenting har endret seg i det evangelikale landskapet. Hvorvidt evangelikal kristendom overlever Trump avhenger av om den har ledere som er i stand til å skille dets politiske vitnesbyrd fra dimensjonene av Trumps presidentskap (Anderson, 2018). Konsekvensene av religiøs tro blandet med politikk, spesielt for kommende generasjoner, er betydelige. Ifølge en undersøkelse mener mer enn halvparten av kristne tenåringer som går i kirken at «kirken ser ut til å avvise mye av det vitenskapen forteller oss om verden». Dette kan være en grunn til at det er de yngste aldersgruppene i Amerika som er de som er minst religiøst tilknyttede. Dette er noe som kan endre nasjonens grunnleggende religiøsitet over tid. Mer enn en tredjedel av millenniumsgenerasjonen sier at de ikke er tilknyttet noen tro (Gerson, 2018). Yngre konservative evangelikale må i de kommende årene nødvendigvis se etter nye veier for å forkynne sannheten i Guds ord i en splittet og ødelagt verden. Få bevegelser har vært så tilpasningsdyktige eller villige til å gjenoppfinne seg selv som de som kaller seg evangelikale (Anderson, 2018). Dette kan være av betydning, så sant begrepet evangelikal ikke har blitt for giftig til å ha en fremtid (Bruinius, 2018).

Falwell spådde at det evangelikale støtten til Trump ville bli større ved 2020-valget enn i 2016 (Kraychic, 2020). Det samme mente Reed, men slik ble det altså ikke, til tross for appellen hans som fortalte om alt de ville miste (Mantyla, 2019; Ward, 2020). Likevel har Trump lagt et nytt grunnlag for fremtidige president(kandidater), som gjerne kan befinne seg mot det ekstreme som populisme og fascisme (Shklar, 1989, s. 17; Woodward, 2018). Dette kan også

begrunnes ut fra *the Economist Intelligence Unit*, som nedgraderte USA fra fullt demokrati til mangelfullt demokrati i 2017 (The Economist, u.å.), eller fra en undersøkelse i 2018 hvor 747 demokrati eksperter ga USA en sjettedels sjanse for demokratisk sammenbrudd i løpet av de neste fire årene. Samtidig var de nesten enstemmig i deres vurdering at det har gått nedover med det amerikanske demokrati det siste tiåret (Miller, 2018). Det blir feil kun å si at valget av Trump er problemet, i stedet kan det sies å være symptomet på noe større. Det er kun en gang tidligere i amerikansk historie at partisystemet har lignet den nåværende situasjonen med to fullstendig distinkte partier. Det var på 1860-tallet, da USA utkjempet en borgerkrig og deretter prøvde å komme seg etter en. Et fullstendig delt topartisystem, uten noen form for overlapp, er sannsynligvis ikke gjennomførbart i et demokrati (Drutman, 2020, s. 2).

Et stort spørsmål, som fremdeles opptar mange, er om Trump vil stille som presidentkandidat igjen i 2024? Hvis han stiller til gjenvalg, vil han vende tilbake til samme strategi og de samme støttespillerne som førte til seier i 2016, og vil de fremdeles være der for han?

6. Bibliografi

Artikler

- Abramowitz, Alan I. & Saunders, Kyle L. (2008). Is Polarization a Myth? *The Journal of politics*, 70(2), 542-555. <https://doi.org/10.1017/S0022381608080493>
- Anderson, Matthew Lee. (2018). Evangelicals and Catholics After Trump: The decline of the religious right is an opportunity for the next generation of believers. *America*, 219(10), 18.
- Anonymous. (2017). TV Preacher Paula White Says Opposition To Trump Is Opposition To God. *Church & State*, 70(9), 16-16.
- Anonymous. (2019a). Former Student Hits Liberty University For Restrictive Policies. *Church & State*, 72(8), 17-18.
- Anonymous. (2019b). God Wanted Trump To Be President, Press Secretary Says. *Church & State*, 72(3), 15-16.
- Anonymous. (2019c). TV Preacher And Trump Ally Named To Official White House Post. *Church & State*, 72(11), 15-17.
- Barrett-Fox, Rebecca. (2018). A King Cyrus President: How Donald Trump's Presidency Reasserts Conservative Christians' Right to Hegemony. *Humanity & society*, 42(4), 502-522. <https://doi.org/10.1177/0160597618802644>
- Berlinerblau, Jacques. (2019). Donald J. Trump, the White Evangelicals, and Martin Luther: A Hypothesis. *Interpretation (Richmond)*, 73(1), 18-30. <https://doi.org/10.1177/0020964318802818>
- Bieber, Kenneth & Beyers, Jaco. (2020). The Allegiance of White American Evangelicals to Donald Trump. *Exchange (Leiden, Netherlands)*, 49,2020(2), 145-163. <https://doi.org/10.1163/1572543X-12341559>
- Boston, Rob. (2019a). The Magnificent Seven: Whenever President Trump Runs Into Trouble, He Can Count On A Posse Of Religious Right Leaders To Saddle Up And Ride To The Rescue. *Church & State*, 72(6), 6.
- Boston, Rob. (2019b). The (not so) Magnificent Seven. *Church & State*, 72(6), 6-10.
- Boston, Rob. (2020a). Controversial Trump Ally And Liberty University President Had A History Of Unusual Behavior. *Church & State*, 73(9), 4-5.
- Boston, Rob. (2020b). The Five Strangest Things the Religious Right Believes about President Trump. *The Humanist (Buffalo, N.Y.)*, 80(1), 32-33.
- Brown, Simon. (2016). Unholy alliance? Once wary, Religious Right groups now race to embrace Donald Trump. *Church & State*, 69(7), 7.
- Bruinius, Harry. (2018). Is the label 'evangelical' more about politics than religious beliefs? *Christian Century*, 135(3), 13-14.
- Campi, Ashleigh. (2021). Cultivating Authoritarian Submission: Race and Gender in Conservative Media. *Theory & event*, 24(2), 456-482.
- Coppins, McKay. (2018). God's Plan For Mike Pence. *The Atlantic monthly (1993)*, 321(1), 44-53.
- Curtis, Mary C. (2019). Can church ever be separate from state at a Franklin Graham rally? *Roll call (Washington, D.C.)*.
- Davis, Derek H. (2003). Thoughts on the separation of church and state under the administration of President George W. Bush. *Journal of Church and State*, 45(2), 229-229.
- Dias, Elizabeth. (2016). Trump's God Machine. *Time (Chicago, Ill.)*, 187(22), 30.

- Durbin, Sean. (2020). From King Cyrus to Queen Esther: Christian Zionists' discursive construction of Donald Trump as God's instrument. *Critical Research on Religion*, 8(2), 115-137. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/2050303220924078>
- Edwards, Mark. (2017). Religions Series: "Christian Nationalism in the United States"—Ebook Introduction. *Religions (Basel, Switzerland)*, 8(5), 93. <https://doi.org/10.3390/rel8050093>
- Ericksen, Robert P. (2019). Stereotypes, Politics, and Religion in the American Bible Belt, 1960–2019. *Kirchliche Zeitgeschichte*, 32(2), 242-263. <https://doi.org/10.13109/kize.2019.32.2.242>
- Flowers, Ronald B. (1983). President Jimmy Carter, Evangelicalism, Church-State Relations, and Civil Religion. *Journal of Church and State*, 25(1), 113-132. <https://doi.org/10.1093/jcs/25.1.113>
- Gerson, Michael. (2018). The Last Temptation: A prominent evangelical writer explains how his movement lost its way and fell hard for Donald Trump (Cover story). *The Atlantic monthly (1993)*, 321(3), 42.
- Gitlin, Todd. (2019). For The Love of Sin: Toward an Understanding of Trump's Base. *Salmagundi (Saratoga Springs)*, (204/205), 67-202.
- Glaeser, Edward L. & Ward, Bryce A. (2006). Myths and Realities of American Political Geography. *The Journal of economic perspectives*, 20(2), 119-144. <https://doi.org/10.1257/jep.20.2.119>
- Hackett, Conrad & Lindsay, D. Michael. (2008). Measuring Evangelicalism: Consequences of Different Operationalization Strategies. *Journal for the scientific study of religion*, 47(3), 499-514. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5906.2008.00423.x>
- Hanley, Delinda C. (2019). Rev. Sizer Reveals Christian Zionism Preceded Jewish Zionism. *The Washington report on Middle East affairs*, 38(1), 46.
- Harris, Adam. (2017). Liberty U. President Says Trump Could Be 'Greatest President Since Abraham Lincoln'. *The Chronicle of Higher Education*.
- Hasan, Mehdi. (2017). Many white evangelicals stand by Trump because they are more white than evangelical. *New Statesman*, 146(5396-5397-5398-5399), 71.
- Hassanein, Rokia. (2017). Pennies from heaven: meet Paula White, prosperity gospel preacher and President Donald Trump's spiritual adviser. *Church & State*, 70(3), 11.
- Hassanein, Rokia. (2018). Devoid Of Values: How The 'Family Values' Crusaders Of The Religious Right Came To Love Sex Offenders. *Church & State*, 71(1), 10.
- Hayes, Liz. (2018). The Apostle Of Trump: Baptist Pastor Robert Jeffress Was A Stranger To Most Americans Before He Emerged As The President's Chief Evangelical Defender-- But Not To AU.(Americans United for Separation of Church and State). *Church & State*, 71(7), 13-15. <https://www.proquest.com/magazines/apostle-trump-baptist-pastor-robert-jeffress-was/docview/2088824080/se-2?accountid=14699>
- Holder, R. Ward & Josephson, Peter B. (2020). Donald Trump, White Evangelicals, and 2020: a Challenge for American Pluralism. *Society (New Brunswick)*, 57(5), 540-546. <https://doi.org/10.1007/s12115-020-00525-z>
- Hughes, Ceri. (2020). Thou Art in a Deal: Rhe Evolution of Religious Language in the Public Communications of Donald Trump. *International Journal of Communication*, 14, 4825-4846.
- Kagan, Robert. (2008). Dangerous Nation. *International politics (Hague, Netherlands)*, 45(4), 403-412. <https://doi.org/10.1057/ip.2008.19>
- Kivisto, Peter. (2019). The Politics of Cruelty. *Sociological quarterly*, 60(2), 191-200. <https://doi.org/10.1080/00380253.2019.1593060>

- Köhler, Tine, Smith, Anne & Bhakoo, Vikram. (2019). Feature Topic for ORM: "Templates in Qualitative Research Methods". *Organizational research methods*, 22(1), 3-5. <https://doi.org/10.1177/1094428118805165>
- Levendusky, Matthew S. & Pope, Jeremy C. (2011). Red States vs. Blue States: Going Beyond the Mean. *Public opinion quarterly*, 75(2), 227-248. <https://doi.org/10.1093/poq/nfr002>
- Martí, Gerardo. (2019). The Unexpected Orthodoxy of Donald J. Trump: White Evangelical Support for the 45th President of the United States. *Sociology of Religion*, 80(1), 1-8. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/socrel/sry056>
- McDaniel, Charles A., Jr. (2018). Political Polarization and the Churches: Tocqueville on Religion, Democracy and the Future of Christianity. *Journal of interdisciplinary studies*, 30(1-2), 117.
- Meeks, Lindsey. (2020). Defining the Enemy: How Donald Trump Frames the News Media. *Journalism & mass communication quarterly*, 97(1), 211-234. <https://doi.org/10.1177/1077699019857676>
- Miller, Daniel D. (2019). The mystery of evangelical Trump support? *Constellations (Oxford, England)*, 26(1), 43-58. <https://doi.org/10.1111/1467-8675.12351>
- Mooney, Michael J. (2019). The Pastor and the President. *Texas monthly (Austin)*, 47(8), 70.
- Morris, Alex. (2019). False Idol: Why the Christian Right Worships Donald Trump. *Rolling stone*, (1334), 66-97.
- Munch, Regina. (2017). Christians and Donald Trump: faith in the lord compels both support and opposition. *Progressive*, 81(4), 21.
- Potter, Ronald Clifton. (2020). The new Black Evangelicals. *Review and expositor (Berne)*, 117(1), 52-57. <https://doi.org/10.1177/0034637320902759>
- Ramahi, Zainab. (2020). The Muslim Ban Cases: A Lost Opportunity for the Court and a Lesson for the Future. *California law review*, 108(2), 557-586. <https://doi.org/10.15779/Z38FX73Z53>
- Reicher, Stephen & Haslam, Alexander S. (2016). The Politics of Hope" Donald Trump as an Entrepreneur of Identity. *Scientific American*. <https://www.scientificamerican.com/article/the-politics-of-hope-donald-trump-as-an-entrepreneur-of-identity/>
- Stensland, Brian & Wright, Eric L. (2014). American Evangelicals and Conservative Politics: Past, Present, and Future: American Evangelicals and Conservative Politics. *Sociology compass*, 8(6), 705-717. <https://doi.org/10.1111/soc4.12175>
- Trangerud, Hanne Amanda. (2021a). The American Cyrus: How an Ancient King Became a Political Tool for Voter Mobilization. *Religions (Basel, Switzerland)*, 12(5), 354. <https://doi.org/10.3390/rel12050354>
- Trangerud, Hanne Amanda. (2021b). The Trump Prophecies and the Mobilization of Evangelical Voters. *Studies in religion*, 842982110126. <https://doi.org/10.1177/00084298211012698>
- Trump, Donald J. (2017). Restoration of the US "Mexico City Policy" by President Donald J. Trump. *Population and development review*, 43(1), 188-188. <https://doi.org/10.1111/padr.12046>
- Trump, Donald J. (2018). Remarks at a Dinner With Evangelical Leaders. *Daily Compilation of Presidential Documents*, 1-4.
- Wells, Chris, Shah, Dhavan, Lukito, Josephine, Pelled, Ayellet, Pevehouse, Jon C. W. & Yang, JungHwan. (2020). Trump, Twitter, and news media responsiveness: A media systems approach. *New media & society*, 22(4), 659-682. <https://doi.org/10.1177/1461444819893987>

- Whitehead, Andrew L., Perry, Samuel L. & Baker, Joseph O. (2018). Make America Christian Again: Christian Nationalism and Voting for Donald Trump in the 2016 Presidential Election. *Sociology of Religion*, 79(2), 147-171.
<https://doi.org/10.1093/socrel/srx070>
- Woodward, Kenneth L. (2018). How Religion Got Trump: Faith in the 2016 Election. *Commonweal*, 145(9), 18-21.

Bøker

- Adorno, Theodor W., Frenkel-Brunswik, Else, Levinson, Daniel & Sanford, Nevitt. (1950). *The Authoritarian personality*. Harper & Row.
- Austad, Torleiv. (2008). *Tolkning av kristen tro - metodespørsmål i systematisk teologi*. Høyskoleforlaget.
- Barrett-Fox, Rebecca. (2017). The Bible and the Religious Right. I P. C. Gutjahr (Red.), *The Oxford Handbook of the Bible in America* (1. utg., s. 370-385) (Oxford Handbooks). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190258849.013.9>
- Bass, Harold F., Rozell, Mark J. & Whitney, Gleaves. (2018). Introduction: The Importance of Religion To Understand the Presidency. I M. W. Rozell, Gleaves (Red.), *Religion and the American Presidency* (Bd. 3). Palgrave Macmillan.
- Bebbington, D. W. (1989). *Evangelicalism in modern Britain: a history from the 1730s to the 1980s*. Unwin Hyman.
- Bellah, Robert Neely, Madsen, Richard, Sullivan, William M, Swidler, Ann & Tipton, Steven M. (1996). *Habits of the heart: individualism and commitment in American life* (Updated ed. with a new introduction. utg.). University of California Press.
- Bernstein, Richard B. (2015). *The founding fathers reconsidered*. Oxford University Press.
- Black, Amy E. (2016). Evangelicals, Politics, and Public Policy: Lessons from the Past, Prospects for the Future. I C. G. Brown & M. Silk (Red.), *The Future of Evangelicalism in America* (s. 138-139). Columbia University Press.
- Bowler, Kate. (2013). *Blessed: a history of the American prosperity gospel*. Oxford University Press.
- Boyer, Paul S. (1992). *When time shall be no more: prophecy belief in modern American culture*. Belknap Press of Harvard University Press.
- Bush, Georg W. (1999). *A Charge to Keep*. William Morrow.
- Cohen, Robin. (2008). *Global Diasporas: An Introduction*. Routledge.
- Connolly, William E. (2017). *Aspirational Fascism. The Struggle for Multifaceted Democracy under Trumpism*. University of Minnesota Press.
- Davie, Grace & Wyatt, David. (2011). Document analysis. I M. Stausberg & S. Engler (Red.), *The Routledge handbook of research methods in the study of religion* (s. 151-160) (Routledge handbooks). Routledge.
- Denker, Angela. (2019). *Red State Christians. Understanding the Voters Who Elected Donald Trump*. Fortress Press.
- Dietrich, David R. (2014). *Rebellious Conservatives: Social Movements in Defense of Privilege*. Palgrave Macmillan.
- Dochuk, Darren. (2011). *From Bible belt to sunbelt: plain-folk religion, grassroots politics, and the rise of evangelical conservatism*. W.W. Norton.
- Dombrink, John. (2015). *The Twilight of Social Conservatism: American Culture Wars in the Obama Era*. New York University Press.
- Drutman, Lee. (2020). *Breaking the Two-Party Doom Loop: The Case for Multiparty Democracy in America*. New York: Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oso/9780190913854.001.0001>

- Fea, John. (2018a). *Believe Me: the Evangelical Road to Donald Trump*. Eerdmans Publishing Co.
- FitzGerald, Frances. (2017). *The Evangelicals: the struggle to shape America*. Simon & Schuster.
- Gelman, Andrew. (2010). *Red state, blue state, rich state, poor state: why Americans vote the way they do* (Expanded ed.). Princeton University Press.
- Gienapp, William E. (1987). *The origins of the Republican Party, 1852-1856*. Oxford University Press.
- Graham, Billy. (1978). *The Holy Spirit: Activating God's Power in Your Life*. Thomas Nelson.
- Grønmo, Sigmund. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget.
- Harding, Susan. (2018). *The book of Jerry Falwell: fundamentalist language and politics*. Princeton University Press.
- Horsfjord, Vebjørn L., Kloster, Sven Thore, Lende, Gina & Løland, Ole Jakob. (2018). *Global kristendom: En samtidshistorie*. Universitetsforlaget.
- Jeanron, Werner G. (1994). *Theological hermeneutics: development and significance*. SCM Press.
- Jewett, Robert & Wangerin, Ole. (2008). *Mission and menace: four centuries of American religious zeal*. Fortress Press.
- Kelly, Alfred H. & Harbison, Winfred A. (1948). *American Constitution. Its Origins and Development*. W.W.Norton And Company Inc.
- Kidd, Thomas S. (2009). *American Christians and Islam: Evangelical Culture and Muslims from the Colonial Period to the Age of Terrorism*. Princeton University Press.
- Kidd, Thomas S. (2019). *Who is an evangelical? the history of a movement in crisis*. Yale University Press.
- Killion, Victoria L. (2020). *President Trump Nominates Judge Amy Coney Barrett: Initial Observations (LSB10540)*.
- Koester, Nancy. (2007). *Fortress introduction to the history of Christianity in the United States*. Fortress Press.
- Kruse, Kevin M. (2015). *One Nation Under God. How Corporate America Invented Christian America*. Basic Books.
- Lindsay, D. Michael. (2007). *Faith in the halls of power: how evangelicals joined the American elite*. Oxford University Press.
- Luhrmann, Tanya M. (2012). *When God talks back: understanding the American evangelical relationship with God*. Alfred A. Knopf.
- Mann, Thomas E. & Ornstein, Norman J. (2012). *It's even worse than it looks: how the American constitutional system collided With the new politics of extremism*. Basic Books.
- Mansfield, Stephen. (2017). *Choosing Donald Trump: God, Anger, Hope, and Why Christian Conservatives Supported Him*. Baker Books.
- Margolis, Michele F. (2018). *From Politics to the Pews. How Partisanship and the Political Environment Shape Religious Identity*. The University of Chicago Press.
- Martin, William. (2017). God's Ambassador to the World. I A. Finstuen, G. Wacker & A. B. Wills (Red.), *Billy Graham: American Pilgrim* (s. 92). New York: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190683528.003.0005>
- Merriam, Charles Edward & Gosnell, Harold F. (1949). *American Party System: An Introduction to the Study of Political Parties in the United States* (Bd. 4). Macmillan Company.
- Miller, Steven P. (2011). *Billy Graham and the Rise of the Republican South*. University of Pennsylvania Press.

- Miller, Steven P. (2014). *The Age of Evangelicalism: America's Born-Again Years*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199777952.001.0001>
- Morris, Richard Brandon. (1973). *Seven who shaped our destiny: the Founding Fathers as revolutionaries*. Harper & Row.
- Nolan, Andrew. (2018). *President Trump Nominates Judge Brett Kavanaugh: Initial Observations (LSB10168)*.
- Rozell, Mark J. (2018). Donald J. Trump and the Enduring Religion Factor in US Elections. I M. J. W. Rozell, Gleaves (Red.), *Religion and the American Presidency*. Palgrave Macmillan.
- Shklar, Judith N. (1989). The Liberalism of Fear. I N. L. Rosenblum (Red.), *Liberalism and the Moral Life* (s. 22). Harvard University Press.
- Stausberg, Michael & Engler, Steven. (2011). Introduction: Research methods in the study of religion's. I M. Stausberg & S. Engler (Red.), *The Routledge handbook of research methods in the study of religion* (s. 3-20) (Routledge handbooks). Routledge.
- Sutton, Matthew Avery. (2014). *American apocalypse: a history of modern evangelicalism*. Belknap Press of Harvard University Press.
- Thagaard, Tove. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg. utg.). Fagbokforlaget.
- Tocqueville, Alexis de (2010). *Democracy in America*. The Liberty Fund.
- Wacker, Grant. (2014). *America's pastor: Billy Graham and the shaping of a nation*. Belknap Press of Harvard University Press.
- Wagner, Peter C. (1998). The New Apostolic Reformation. I P. C. Wagner (Red.), *The New Apostolic Churches*. Regal.
- Wells, John D. & Woodbridge, David F. (1975). *The Evangelicals: What they believe, who they are, where they are changing*. Abingdon Press.
- Williams, Daniel K. (2010). *God's own party: the making of the Christian right*. Oxford University Press.
- Williams, Daniel K. (2020). Religion and American Politics. I P. Baker & D. T. Critchlow (Red.), *The Oxford handbook of American political history* (Oxford handbooks online). Oxford University Press.
- Wuthnow, Robert. (2015). *Inventing American Religion: Polls, Surveys, and the Tenuous Quest for a Nation's Faith*. New York: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190258900.001.0001>

Nettressurser

- BBC News. (2018). *Evangelical Leader Franklin Graham: Trump is 'Work in Progress*. BBC News. Hentet 30.01.22 fra <http://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-42866176/evangelical-leader-franklin-graham-trump-is-work-in-progress>.
- Black, Amy. (u.å.). *Evangelicals and Politics: Where We've Been and Where We're Headed*. National Association of Evangelicals. Hentet 07.05.22 fra <https://www.nae.org/evangelicals-and-politics/>
- Blake, Aaron. (2018). Trump makes clear Roe v. Wade is on the chopping block. Hentet 21.12.21 fra <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2018/07/02/trump-makes-clear-roe-v-wade-is-on-the-chopping-block/?noredirect=on>
- Bloomfield, Douglas. (2019). Will Trump dump Pence? *The Jerusalem post*.
- Brody, David. (2018). *There's Prayer on a Regular Basis in This White House: Mike Pence Reveals Faith Behind the Scenes*. CBN News. Hentet 12.12.21 fra <https://www1.cbn.com/cbnnews/politics/2018/may/theres-prayer-on-a-regular-basis-in-this-white-house-mike-pence-reveals-faith-behind-the-scenes>

- Butler, Anthea. (2018). *Separating Families and Calling It Christian Is an American Tradition*. Huffington Post. Hentet 04.12.21 fra https://www.huffpost.com/entry/opinion-butler-sessions-sanders-immigration-christianity_n_5b2513b7e4b0783ae1298e5d
- C-Span. (2016a). *Presidential Candidate Donald Trump at Liberty University*. C-span. Hentet 19.02.22 fra <https://www.c-span.org/video/?403331-1/donald-trump-remarks-liberty-university>
- C-Span. (2016b). *Presidential Candidate Donald Trump Remarks in Detroit*. C-span. Hentet 19.02.22 fra <https://www.c-span.org/video/?414743-1/donald-trump-speaks-african-american-church-detroit>
- Djupe, Paul A., Neiheisel, Jacob R. & Sokhey, Anand Edward. (2017). *How fights over Trump have led evangelicals to leave their churches*. The Washington Post. Hentet 09.01.22 fra <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/04/11/yes-many-voters-left-their-congregations-over-trump-so-what-else-is-new/>
- Elving, Ron. (2018). *Billy Graham Walked A Line, And Regretted Crossing Over It, When It Came To Politics*. NPR. Hentet 30.04.22 fra <https://www.npr.org/2018/02/24/587809173/billy-graham-walked-a-line-and-regretted-crossing-over-it-when-it-came-to-politi?t=1651330413437>
- Fea, John. (2018b). *Evangelical Fear Elected*. The Atlantic. Hentet 30.10.21 fra <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2018/06/a-history-of-evangelical-fear/563558/>
- Fineman, Howard. (2003). *Bush And God*. Newsweek. Hentet 01.05.22 fra <https://www.newsweek.com/bush-and-god-132561>
- Gallup. (2018). *Religion: Historical Trends*. Gallup. Hentet 09.11.21 fra <https://news.gallup.com/poll/1690/religion.aspx>
- Glenza, Jessica. (2019). *Trump's spiritual adviser: relationship with president is 'assignment from God; Paula White says her role has transformed into an unofficial advisory to the president, as well as being his personal pastor*. Guardian Newspapers. Hentet 19.02.22 fra <https://www.theguardian.com/us-news/2019/mar/27/trump-spiritual-adviser-relationship-with-president-direct-assignment-from-god>
- Goodstein, Laurie. (2018). *Partisanship From the Pulpit Splits Evangelicals: National Desk*. The New York Times. Hentet 30.01.22 fra
- Graham, Franklin. (2018). *Franklin Graham: Trump "defends the faith"*. Axios. Hentet 30.01.22 fra <https://www.axios.com/franklin-graham-donald-trump-6b18159f-d481-48e2-9eb3-ea48f4eb26aa.html>
- Green, Emma. (2016). *Trump is surrounding himself with Evangelical pastors*. The Atlantic. Hentet 26.02.22 fra <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/06/trump-is-surrounding-himself-with-evangelical-pastors/488114/>
- Green, Emma. (2017). *One Way We Push Back Against Evil Is Through the Leaders We Elect*. The Atlantic. Hentet 04.12.21 fra <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2017/10/robert-jeffress-trump/544196/>
- Huang, Jon, Jacoby, Samuel, Strickland, Michael & Lai, K. K. Rebecca. (2016). *Election 2016: Exit Polls*. The New York Times. Hentet 07.05.22 fra <https://www.nytimes.com/interactive/2016/11/08/us/politics/election-exit-polls.html>
- Jeffress, Robert. (2015). *Why Trump is triumphant with Evangelicals... for now*. Fox News. Hentet 10.02.22 fra <https://www.foxnews.com/opinion/why-trump-is-triumphant-with-evangelicals-for-now>

- Jeffress, Robert. (2017). When God Chooses a Leader. Hentet 12.12.21 fra <https://www.firstdallas.org/blog/when-god-chooses-a-leader-dr-jeffress-inauguration-day-message/>
- Justice, Jessilyn & Berglund, Taylor. (2016). *Trump, Palin Challenge ORU Students to Launch 'Great Awakening'*. Charisma News. Hentet 19.02.22 fra <https://www.charismanews.com/politics/54595-trump-palin-challenge-oru-students-to-launch-great-awakening>
- Keeter, Scott, Hatley, Nick, Kennedy, Courtney & Lau, Arnold. (2017). *What Low Response Rates Mean for Telephone Surveys*. Pew Research Center. Hentet 09.01.22 fra <https://www.pewresearch.org/methods/2017/05/15/what-low-response-rates-mean-for-telephone-surveys/>
- Kirchgaessner, Stephanie. (2022). *No-exception laws, once too harsh even for anti-abortion Republicans, gain traction across US*. The Guardian. Hentet 08.05.22 fra <https://www.theguardian.com/world/2022/may/06/no-exception-rape-incest-anti-abortion-laws-republicans-us>
- Kraychic, Robert. (2020). *Jerry Falwell Jr.: 'No Question' Evangelical Christian Support for Trump Is Up from 2016*. Breitbart. Hentet 08.12.21 fra <https://www.breitbart.com/radio/2020/07/15/jerry-falwell-jr-no-question-evangelical-christian-support-for-trump-is-up-from-2016/>
- Layman, Geoffrey. (2016). *Where Is Trump's Evangelical Base? Not in Church*. The Washington Post. Hentet 09.01.22 fra <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/03/29/where-is-trumps-evangelical-base-not-in-church/>
- Lillebø, Jan Magnus Fauske (2015). *Herlighetsteologi*. iTro. Hentet 25.03.22 fra <https://itro.no/tema/herlighetsteologi/>
- Longoria, Julia, Hunte, Tracie & Botein, Emiliy. (2021). *The Experiment. I Evangelical Is Not a Religious Identity. It's a Political One*. The Atlantic. Hentet 10.10.21 fra <https://www.theatlantic.com/podcasts/archive/2021/05/evangelicals-republican-voters/618845/>
- Mantyla, Kyle. (2019). *Ralph Reed: Christians Deserve Persecution if They Fail to Reelect Trump in 2020*. Right Wing Watch. Hentet 13.02.22 fra <https://www.rightwingwatch.org/post/ralph-reed-christians-deserve-persecution-if-they-fail-to-reelect-trump-in-2020/>
- Martin, Michael. (2016). *Pastor Robert Jeffress Explains His Support For Trump*. NPR. Hentet 12.02.22 fra <https://www.npr.org/2016/10/16/498171498/pastor-robert-jeffress-explains-his-support-for-trump?t=1644672749338>
- Massey, James Earl. (u.å.). *African Americans and Evangelicalism*. Fuller Studio. Hentet 01.05.22 fra <https://fullerstudio.fuller.edu/african-americans-evangelicalism/>
- McCaskill, Nolan D. (2016). *Falwell Jr. predicts Trump will lead 'huge revolution' for conservative Christians*. Politico. Hentet 13.02.22 fra <https://www.politico.com/story/2016/07/rnc-2016-jerry-falwell-jr-225984>
- Miller, Mike. (2018). *Expert Survey on American Democracy: Aug.-Sept. 2018*. Hentet 29.01.22 fra <https://www.authwarningsurvey.com/single-post/2018/10/04/Expert-Survey-on-American-Democracy-Aug-Sept-2018>
- Mullen, Lincoln. (2018). *The Fight to Define Romans 13*. The Atlantic. Hentet 04.12.21 fra <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2018/06/romans-13/562916/>
- Neumann, Sean. (2020). *Jerry Falwell Jr. — Ousted Amid Sex Scandal — Says He Was 'Targeted' Over Trump Ties*. People. Hentet 08.12.21 fra <https://people.com/politics/how-jerry-falwell-jr-is-connected-to-donald-trump/>

- Nichols, Tom. (2019). *In Trump's world, reality is negotiable*. The Atlantic. Hentet 12.12.21 fra <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/01/donald-trump-rejects-expertise/579808/>
- Oppel Jr., Richard A. & Eckholm, Erik. (2011). *Prominent Pastor Calls Romney's Church a Cult*. The New York times. Hentet 08.01.22 fra <https://www.nytimes.com/2011/10/08/us/politics/prominent-pastor-calls-romneys-church-a-cult.html>
- Orr, Gabby. (2019). *'Render to God and Trump': Ralph Reed calls for 2020 obedience to Trump*. Politico. Hentet 08.10.21 fra <https://www.politico.com/news/2019/10/09/ralph-reed-trump-book-040920>
- Pengelly, Martin. (2016). *Trump predicts demographics make 2016 'last election Republicans can win'*. The Guardian. Hentet 19.02.22 fra <https://www.theguardian.com/us-news/2016/sep/09/trump-demographics-2016-election-republicans-can-win>
- Pew Research Center. (2007). *Thompson Demonstrates Broad Potential Appeal. Bush Approval Falls to 29% -- Lowest Ever*. Pew Research Center. Hentet 01.05.22 fra <https://www.pewresearch.org/politics/2007/06/04/thompson-demonstrates-broad-potential-appeal/>
- Pew Research Center. (2016). *Evangelicals Rally to Trump, Religious 'Nones' Back Clinton*. Pew Research Center. Hentet 20.02.22 fra <https://www.pewforum.org/2016/07/13/evangelicals-rally-to-trump-religious-nones-back-clinton/>
- Pew Research Center. (2018). *An examination of the 2016 electorate, based on validated voters*. Pew Reseach Center. Hentet 21.02.22 fra <https://www.pewresearch.org/politics/2018/08/09/an-examination-of-the-2016-electorate-based-on-validated-voters/>
- Pew Research Center. (2022). *America's Abortion Quandary*. Pew Reserch Center. Hentet 08.05.22 fra <https://www.pewresearch.org/religion/2022/05/06/americas-abortion-quandary/>
- Public Religion Research Institute. (2021). *The 2020 Census of American Religion*. Public Religion Research Institute. Hentet 17.04.22 fra <https://www.prii.org/research/2020-census-of-american-religion/>
- Republican Party. (2016). *Republican Platform 2016*. Hentet 02.01.22 fra https://prod-cdn-static.gop.com/media/documents/DRAFT_12_FINAL%5B1%5D-ben_1468872234.pdf
- Rodriguez, Sarah. (2016). *Falwell Speaks*. Liberty Champion. Hentet 06.02.22 fra <https://www.liberty.edu/champion/2016/03/falwell-speaks/>
- Sherwood, Harriet. (2020). *Will Jerry Falwell Jr's fall from grace end his influence over Trump voters?* The Guardian. Hentet 08.10.21 fra <https://www.theguardian.com/world/2020/aug/28/jerry-falwell-jr-fall-grace-influence-trump-voters-liberty-university>
- Smietana, Bob. (2017). *Many Who Call Themselves Evangelical Don't Actually Hold Evangelical Beliefs*. LifeWay Research. Hentet 09.01.22 fra <https://lifewayresearch.com/2017/12/06/many-evangelicals-dont-hold-evangelical-beliefs/>
- Smith, Gregory A. (2021). *More White Americans adopted than shed evangelical label during Trump presidency, especially his supporters*. Pew Reserch Center. Hentet 19.04.22 fra <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/09/15/more-white-americans-adopted-than-shed-evangelical-label-during-trump-presidency-especially-his-supporters/>
- Taylor, Jessica. (2018). *Citing 'Two Corinthians,' Trump Struggles To Make The Sale To Evangelicals*. NPR. Hentet 08.01.22 fra

- <https://www.npr.org/2016/01/18/463528847/citing-two-corinthians-trump-struggles-to-make-the-sale-to-evangelicals>
- The Billy Graham Evangelistic Association. (u.å.). *Franklin Graham*. The Billy Graham Evangelistic Association. Hentet 06.02.22 fra <https://billygraham.org/about/biographies/franklin-graham/>
- The Democratic National Committee. (u.å.). *About the Democratic Party* Hentet 29.01.22 fra <https://democrats.org/who-we-are/about-the-democratic-party/>
- The Economist. (u.å.). *The Economist Intelligence Unit's Democracy Index 2017*. Hentet 29.01.22 fra <https://infographics.economist.com/2018/DemocracyIndex/>
- The Republican National Committee. (u.å.). *About Our Party*. The Republican National Committee. Hentet 23.01.22 fra <https://www.gop.com/about-our-party/>
- The Toronto Star. (2017). 33 lies and counting; It has been two weeks since Donald Trump became president. Since the moment of his inauguration, The Star's Daniel Dale has chronicled the falsehoods - from the trivial such as the weather to the soberingly important, key foreign policy matters. *Toronto star*.
- The White House. *The Constitution*. (u.å.). The White House. Hentet 26.04.22 fra <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/our-government/the-constitution/>
- The White House Historical Association. (u.å.). *Donald Trump. The 45th president of the United States*. The White House. Hentet 23.01.22 fra <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/donald-j-trump/>
- Trump, Donald J. (2015). *Announcement of Candidacy, Trump Tower, New York, NY, June 16, 2015*. Hentet 29.01.22 fra <https://www.p2016.org/trump/trump061615sp.html>
- Tyson, Alec & Maniam, Shiva. (2016). *Behind Trump's victory: Divisions by race, gender, education*. Pew Research Center. Hentet 07.05.22 fra <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/11/09/behind-trumps-victory-divisions-by-race-gender-education/>
- Wagner, John & Pulliam, Sarah Bailey. (2017). *Trump signs order seeking to allow churches to engage in more political activity*. Washington Post. Hentet 14.02.22 fra https://www.washingtonpost.com/politics/trump-signs-order-aimed-at-allowing-churches-to-engage-in-more-political-activity/2017/05/04/024ed7c2-30d3-11e7-9534-00e4656c22aa_story.html
- Wagner, Peter C. (2011). *Year In Review: The New Apostolic Reformation Is Not a Cult*. Charisma News. Hentet 26.02.22 fra <https://www.charismanews.com/opinion/31851-the-new-apostolic-reformation-is-not-a-cult>
- Wallnau, Lance. (2016). *Donald Trump Key to Isaiah 45 Prophecy?* Charisma News. Hentet 25.02.22 fra <https://www.charismanews.com/opinion/59304-donald-trump-key-to-isaiah-45-prophecy>
- Ward, Jon. (2020). *Trump won 81 percent of white evangelicals in 2016. Ralph Reed says he'll do better this year*. Yahoo News. Hentet 08.10.21 fra https://news.yahoo.com/trump-won-81-percent-of-white-evangelicals-in-2016-ralph-reed-says-hell-do-better-this-year-220745730.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAAoTp_kqG91Wi_w817F9Jh-MYL8rg3DPztQ7xjDxozcRv3qF0qqf88ykZ1mQRNHRX-9qbhrPIyXmKr0WHhYaTIE8c-X1hEWiZvHRAWC30yoWCVDrgL0SYhlLRsEymO2dcWCvBhKvi5mzr25i-lojGNjHzpe3_eObLhfhVUBwpbz2
- Washington: Federal Information & News Dispatch LLC. (2018). *Title 3--The President - Establishment of a White House Faith and Opportunity Initiative* (0097-6326). Washington: Federal Information & News Dispatch, LLC.

- Weiland, Noah. (2017). Trump's Spiritual Adviser Dismisses Doubts on Faith. *New York Times*, s. A20.
- Williams, Thomas. (2016). *Franklin Graham: Donald Trump Won Election by the Hand of God*. Breitbart News. Hentet 30.01.22 fra <https://www.breitbart.com/politics/2016/12/31/franklin-graham-trump-won-election-hand-god/>
- Wong, Janelle. (2018). *This Is Why White Evangelicals Still Support Donald Trump (It's Not Economic Anxiety)*. The Washington Post. Hentet 09.01.22 fra <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2018/06/19/white-evangelicals-still-support-donald-trump-because-theyre-more-conservative-than-other-evangelicals-this-is-why/>